

Міністерство освіти і науки України
Національна музична академія України імені П. І. Чайковського
Житомирське обласне відділення Національної всеукраїнської музичної спілки
Житомирське обласне відділення Асоціації
«Всеукраїнське хорове товариство імені М. Д. Леонтовича»
Бердичівський педагогічний фаховий коледж Житомирської обласної ради
Відділення «Музичне мистецтво»
ЦК викладачів хорового диригування
НД «Княгинин» департаменту культури Івано-Франківської міської ради

МАТЕРІАЛИ

*VII Всеукраїнської студентсько-учнівської науково-практичної
конференції з міжнародною участю*

«ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСОНАЛІЇ»

м. Бердичів – 24 лютого 2022 року

*Рекомендовано до публікації
на засіданні циклової комісії викладачів хорового диригування
Бердичівського педагогічного фахового коледжу
Житомирської обласної ради
Протокол 6 від 21.05.2022 року*

Організаційний комітет конференції:

Лейчук Алла Олександрівна – директор коледжу, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Гордійчук Наталія Іванівна – методист коледжу, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Жеревчук Ірина Миколаївна – методист відділення «Музичне мистецтво», голова ЦК викладачів гри на фортепіано, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Зеленянська Ліна Миколаївна – голова ЦК викладачів хорового диригування, викладач вищої категорії, викладач-методист.

Григорцевич Наталія Петрівна – викладач диригентсько-хорових дисциплін та української музичної літератури вищої категорії, старший викладач.

Стеценко Алла Григорівна – викладач диригентсько-хорових дисциплін вищої категорії, старший викладач.

Упорядник:

Григорцевич Н.П. – викладач диригентсько-хорових дисциплін та української музичної літератури вищої категорії, старший викладач.

Збірник містить матеріали VII Всеукраїнської студентсько-учнівської науково-практичної конференції з міжнародною участю *«Хорове мистецтво України: історія та персоналії»*, проведеної 24 лютого 2022 року.

Усю відповідальність за зміст інформації, наведеної у матеріалах конференції, несуть автори та їх керівники.

Зміст

1. Богданюк А. В. Хорова родина – «SUBITO».....	6-9
2. Бутрей Д. І. Ідеї духовного єднання людства в «МЕСІ МИРУ».....	9-14
3. Вінтоняк Х. М. Хорова творчість композитора Олександра Яковчука в музичній культурі України.....	14-17
4. Вовк Х. В. Музичне товариство «Боян» як регіональний осередок розвитку хорового мистецтва України.....	18-23
5. Волошин В. В. Мистецька діяльність Національного заслуженого академічного українського народного хор України імені Григорія Верьовки.....	23-28
6. Воронюк Х. Д. Хорова спадщина Сидора Воробкевича: історія і сьогодення.....	28-32
7. Герій Г. І. Мрія втілена в життя.....	33-38
8. Горак Б. С. Більше аніж ювілей: краєвий конкурс хорів на честь Миколи Лисенка.....	39-43
9. Городнюк Д. В. Виховна функція музики та її реалізація в процесі хорового співу.....	44-48
10. Гудзенко О. Р. Про світові мандри українського хіта та його автора.....	49-53
11. Давлятова З. Т. Щедрик, від минулого до сучасності.....	53-55
12. Делех Б. Піснями я живу і мрію: творчість Федора Гощука.....	55-59
13. Діаковська О. О. Історія твору М. Вербицького «Ангел вопіяше».....	59-63
14. Єгорова В. О. Вплив хорового співу на особистість дитини.....	64-67
15. Жаббарова А. С. Особливості педагогічної діяльності Кирила Стеценка (до 140-річчя з дня народження).....	68-71
16. Жирун В. В. Розвиток можливостей голосу за допомогою вібраційного масажу.....	72-76
17. Заболотна А. А. Хорове мистецтво України: Молодіжний хор «Світич».....	77-81
18. Іжук М. М. Духовна музика у творчості Лесі Дичко.....	82-85
19. Кобрісова С. Г. Творча постать В.С. Палкіна: складові успіху.....	86-91
20. Кравченко А. А. Життєвий та творчий шлях композитора С. І. Бугасова.....	91-97
21. Курочка Н. Р. Творчість Гната Хоткевича у контексті української національної культури.....	97-101

22.Липська М. Е. Диригентський талант Миколи Григоровича Дідуса	102-104
23.Литвинчук Д. О. Черкаський академічний заслужений український народний хор: огляд історії та діяльності (до 65 річниці з дня заснування).....	105-109
24.Літвінчук К. О. Історія і традиції хорової капели «Львівський Боян».....	109-114
25.Літепло Т. І. Жнивварська тематика у творчому доробку Миколи Ластовецького (на прикладі «Жнивварських пісень для хору»)....	114-118
26.Лукіна Р. С. Творчий портрет Андрія Кушніренка.....	118-124
27.Лящук Д. В. Хорові колективи у сучасній мистецькій панорамі міста Дрогобича.....	124-129
28.Мацюк В. О. Молодіжний жіночий хор: сторінки становлення та розквіту.....	129-134
29.Мохорт О. О. Невідомий автор відомої колядки.....	134-137
30.Никитюк С. В. Різноманітність хорового мистецтва сьогодення (на прикладі хорових колективів).....	138-140
31.Пасічна В. В. Педагогічні принципи хорового диригента Ольги Ничай (з нагоди 80-ї річниці від дня народження).....	140-143
32.Петрова А. О. Його багатство – талант!.....	143-145
33.Присяжнюк С. О. Кафедра хорового диригування Харківської державної академії культури: історія та сучасність.....	146-151
34.Рощенко В. Улюблена справа понад усе! (з нагоди 70-річчя з дня народження Петра Мерзіна).....	152-157
35.Северенчук А. Я. Ольга Добахова у колі співочих сердець.....	158-164
36.Сусловець А. В. Організація та функціонування вокального ансамблю «Intrada» у музично-освітньому середовищі Київського університету ім. Б. Грінченка.....	164-168
37.Ступак Т. Ю. Молодіжний хор «Світич» у контексті сучасного культурного простору України.....	168-172
38.Тудос К. С. Основи виконавської та педагогічної майстерності фундатора Одеської хорової школи К. К. Пігрова.....	172-176
39.Філіпчак А. М. Музична мова та стилістика хорових творів Лесі Дичко.....	177-182
40.Фуртак В. І. Особливості та складнощі роботи з навчальним хором.....	183-186
41.Христенко Б. С., Лозіцька А. В. Діяльність «Народного художнього колективу» студентського хору «BREVIS»: творчий аспект.....	187-189

- 42.Шинкар А. А. Роль Великого дитячого хору Українського радіо у популяризації хорового мистецтва.....190-193
- 43.Шклярська Є. М. М.Леонтович та його неповторний «Щедрик».194-196
- 44.Щерба С. А. «Львівська Лисенкіана» : кілька сторінок з історії ювілеїв Миколи Лисенка в Східній Галичині.....197-200
- 45.Ярмоленко М. В. Сакральна монодія візантійсько-слов'янського літургичного обряду: жанри, стилі, нотації, рукописи (до постановки проблеми).....200-203
- 46.Яцюк О. Л. Академічний хор студентів Харківської державної академії культури.....203-206

А. В. Богданюк,
*Комунальний заклад «Чернівецький обласний фаховий
коледж мистецтв імені С. Воробкевича»,
відділення «Музичне мистецтво»,
спеціалізація «Хорове диригування», IV курс.*
Керівник: викладач хорових дисциплін вищої категорії,
О. В. Якимчук

ХОРОВА РОДИНА – «SUBITO»

Мета: висвітлити творчий шлях та здобутки хору «SUBITO» Чернівецького коледжу мистецтв.

Хоровий колектив Чернівецького коледжу мистецтв був створений більш ніж півстоліття тому.

З 2001 року хором керує талановитий хормейстер, викладач-методист, голова циклової комісії Хорове диригування, Лауреат премії імені С.Воробкевича – Гордей Валентина Анатоліївна – випускниця нашого навчального закладу (клас заслуженого працівника культури Галичанського Василя Борисовича) та Одеської музичної академії (тоді консерваторії) імені Антоніни Нежданової (клас професора, заслуженого діяча мистецтв, лауреата Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів – Серебри Алли Петрівни).

Незмінним концертмейстером, майстром роботи з хоровим колективом в плані концертмейстерської діяльності є Панченко Наталя Аурелівна.

З того часу хор веде активну творчу діяльність: участь у міських, обласних заходах, Всеукраїнських та Міжнародних хорових фестивалях та конкурсах як Студентський хор училища мистецтв імені С. Воробкевича.

Початком конкурсної діяльності був 2013 рік, коли хор став Лауреатом I премії XX фестивалю-конкурсу хорового мистецтва «Південна Пальміра» імені Зайцева в місті Одеса [1].

Після повернення розпочалася активна підготовка до участі в XXXIII Міжнародному фестивалі-конкурсі в Хайнувці (Польща), адже Леся

Василівна Дичко особисто запросила наш хор і рекомендувала його організаторам фестивалю.

Хор, тоді училища мистецтв, – це навчальний хор, який не може порушувати програмні вимоги, планові репетиції, підготовку до державних іспитів, де передбачений різноманітний репертуар. Тому, щоб достойно представити себе на фестивалі, кожного дня були 2-3 годинні репетиції. Та ця виснажлива робота вартувала того, щоб вперше вивести хор закордон. Тоді ми отримали почесне II місце, розділивши його з Білоруською музичною академією.

Після Гала-концерту приємним було звернення до нас Лесі Василівни про те, що *жюрі відмічено професійність та поетичність хору, і те, що дізналися про Чернівці, бо мало хто чув про таке місто, і що призове місце – у хору з України!!! Це – величезна перемога!* [5].

Ця відзнака стала поштовхом до нових досягнень:

- 2016 рік – Лауреат I премії I Всеукраїнського конкурсу вокально-хорового мистецтва «Перлини моєї країни» пам'яті Анатолія Авдієвського (м. Одеса);
- 2017 рік
 - Лауреат I премії V Міжнародного фестивалю-конкурсу хорової музики ім. Музическу (м. Ясси, Румунія);
 - Лауреат II премії VII Міжнародного Краківського хорового фестивалю-конкурсу духовної та різдвяної музики (м. Краків, Польща).

З 2018 року хоровий колектив продовжує свою творчу діяльність як Студентський хор «SUBITO» Чернівецького обласного (зараз фахового) коледжу мистецтв імені С. Воробкевича.

Чому саме «SUBITO»? Та тому, що хор – сама несподіваність та раптовість, робить, подекуди, такі дива, які від нього не очікують [4].

З того ж року, хор:

- Лауреат III ступеня на Всеукраїнському фестивалі-конкурсі хорового мистецтва ім. Володимира Пекара (м. Рівне);

- нагороджений дипломом I ступеня на VIII Всеукраїнському хоровому конкурсі ім. Миколи Леонтовича (м. Київ) ;
- володар Гран-прі IX Міжнародного вокально-хорового фестивалю-конкурсу «Хай пісня скликає друзів» (м. Чернівці);

2019 рік – подорож до Італії, на Міжнародний хоровий конкурс міста Ріміні, де хор отримав диплом I ступеня [2].

Окрім конкурсної діяльності, хор бере участь у таких мистецьких відеопроєктах: «Ігор Шамо. Композитор людської душі» (Оксани Первової-Рошки), «Пейзажні фрагменти мовою звуків» (керівники - Гордей В. А., Якимчук О. В.), «Нові форми і методи роботи хору «SUBITO» під час дистанційного навчання» (керівник Гордей В. А), «Сторінками життя Буковинського Жайвора» (спільний проєкт спеціалізації Хорове диригування та кімнати-музею С. Воробкевича).

Хорове мистецтво сьогодні – це не просто спів, а ціле життя на сцені, яке супроводжується сценічними рухами, а подекуди і цілим театралізованим дійством. Та головним завданням і особливістю нашого колективу є збереження елементів хорової звучності, культури звуку, інтонації, ансамблевого звучання [3].

Підсумком кропіткої роботи колективу є щорічний Державний іспит в Органній Залі міста у формі концерту, де випускники демонструють свою майстерність керування хором, а присутні поціновувачі хорового мистецтва області мають можливість оцінити всі аспекти зростання професійного рівня колективу [4].

Випускники хорової родини – це всі викладачі спеціалізації; керівники та учасники хорових колективів, працівники мистецьких закладів, артисти опери України та за її межами, студенти вищих музичних навчальних закладів та музичних академій світу.

Успіх колективу – не тільки цікавий та різноманітний репертуар, творчі поїздки, але й звичайне повсякденне життя. Наші будні, як і в кожній великій

родині, – це кропітка праця, проте і про свята ми теж не забуваємо, адже ми – єдина сім'я, назва якої – «SUBITO»!!!

Список використаних джерел:

1. Буклет «SUBITO». Чернівці, 2018.
2. Приватний архів спеціалізації Хорове диригування. Чернівці, 2011-2021.
3. Хор ЧОКМ ім. С. Воробкевича. URL:
<https://youtube.com/channel/UCsvQ3TGP1ss06nQb11CyrGA> (дата звернення: 25.01.2022)
4. Хормейстери обласного коледжу мистецтв ім. С. Воробкевича /сторінка фейсбук/ URL:
<https://m.facebook.com/1262121043859078/> (дата звернення: 25.01.2022)
5. Якимчук О.В. Чергова перемога міжнародного рівня. URL:
<https://chas.cv.ua/culture/18284-studentskiy-hor-chernveckogo-uchilisha-viborov-chergovu-peremogu-u-polsch.html> (дата звернення: 25.01.2022)

Д. І. Бутрей,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
магістрант I курсу.
Науковий керівник: *професор, кандидат педагогічних наук*
Л. В. Костенко

ІДЕЇ ДУХОВНОГО ЄДНАННЯ ЛЮДСТВА В «МЕСІ МИРУ»

Актуальність теми дослідження. Нині весь світ і Україна зокрема переживають небезпечний і відповідальний період передвоєнного напруження. У людей різні погляди щодо війни: одні, в разі чого, хотіли б відсидітись у тилу, інші – й зовсім втекти з країни, а патріоти своєї землі – готові захищати свою країну зі зброєю в руках. Але мало хто замислюється над тим, яка війна насправді, яке її справжнє обличчя. Звісно, це абстрактний образ, але в мистецтві, зокрема музиці, ми можемо знайти твори, які досить достовірно виражають цей образ. Серед таких одним з найкращих вважається «Меса миру» Карла Дженкінса – твір, що не лише висвітлює саму проблему та її масштаб, а й показує, що може бути інакший шлях – мир. Цей твір може

послужити гарною підготовкою для нас до усього, що може нас чекати, а також нагадуванням нашому сусіду, на що він йде.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. Бібліографія, присвячена творчості К. Дженкінса, невелика. Вона представлена окремими інтернет-джерелами, матеріалами англомовного сайту Карла Дженкінса, а також статтями О. Хадєєвої, К. Жабинського. Інтерес викликають публікації, присвячені окремим творам композитора. Так, у статті Ю. Кучурівського висвітлено специфіку жанрово-стильового синтезу в «Месі миру». Публікації М. Лопатина зосереджені на виявленні духовно-сислової специфіки та символіки мотиву «L'homme arme», що використаний як базовий тематизм у «Месі миру» К. Дженкінса. Жанрово-стильова специфіка творчого почерку композитора частково порушується також в одному з підрозділів кандидатської дисертації О. Кальченко та більш широко в статті Галини Шпак.

Мета дослідження – висвітлення філософських аспектів та ідей духовного єднання людства в «Месі миру» Карла Дженкінса.

Виклад основного матеріалу. Творча постать Карла Дженкінса – одна з найбільш вірцевих у нинішньому хоровому мистецтві. На думку К. Жабинського, «протягом другої половини 1990-х рр. він став відомим як універсально обдарований майстер, що з рівним успіхом працює у сферах естрадної, джазової та кіномузики, яка тяжіє до продуктивного синтезу традицій академічної та масової культури» [2, с. 51].

Відомий британський композитор та диригент народився 1944 р. у селі Пенклауд на півострові Гауер на півдні Уельсу. Батько Карла, місцевий вчитель, органіст та хормейстер, дав йому початкову музичну освіту. Карл продовжив своє навчання класичної музики в Кардіффському університеті, а потім у 1968 р. вступив до аспірантури Королівської академії музики у Лондоні. На початку своєї кар'єри Дженкінс був відомий як джазовий і джаз-роковий музикант, що грає на саксофоні, клавішних та гобої – незвичному для джазу інструменті. Він приєднався до гурту джазового композитора

Грема Кольєра, а пізніше став одним із засновників джаз-рокової групи Nucleus, яка перемогла на джазовому фестивалі в Монтре в 1970 році. У 1972 р. Дженкінс почав виступати у кентерберійській групі Soft Machine, що грає прогресивний рок і альбом якої отримав нагороду «Британський джазовий альбом року» від журналу Melody Maker у 1973 р.

Прорив К. Дженкінса в ролі композитора стався після проєкту *Adiemus*, що являв собою хоровий спів вигаданою, «фонетичною» мовою. У кінцевому підсумку даний проєкт став цілим напрямом сучасної музики, що містить «елементи класики, оперу та навіть етніку», а це дозволяє деяким дослідникам співвідносити дане явище композиторської творчості з New Age або із Progressive. У численних альбомах *Adiemus* «зібрані звуки всієї землі, що забезпечило його творам хороше сприйняття в різних країнах і континентах». На думку критиків, «у його музиці є щось африканське, арабське, індійське, китайське, кельтське і навіть австралійське» [1]. У такій багатонаціональності та полістилістичності, як зазначалося раніше, вбачається прагнення автора «створювати нову «світову музику» на основі синтезу традицій джазової, академічної рок- та етно- культур. Він розуміє музику як щось цілісне. А всі позначені вище її компоненти, на його погляд, являють собою художньо-музичні межі єдиного цілого світової музично-історичної традиції.

У згаданому еkleктичному ракурсі К. Дженкінс мислить і музично-церковну традицію другої половини ХХ – початку ХХІ ст. За його словами, «не тільки велика і вічна (церковна) музика минулого, але також і звичайна музика сучасності <...> має право звучати в богослужінні» [2, с. 51]. Така позиція також має певні паралелі з реформаторськими ідеями Другого Ватиканського Собору, націленими на діалог кліру і громади та активну участь останньої в богослужінні.

«Меса миру» була написана К. Дженкінсом у 1999 р. на замовлення Королівського Збройного Музею з нагоди відкриття його нового відділення. З одного боку, автор присвятив її жертвам війни в Косово, що стало

символом трагізму військового протистояння християн і мусульман на європейському континенті на той час. З іншого боку, цей твір увійшов у програму святкування Міленіуму в Альберт-холі в квітні 2000 р., ознаменувавши тим самим його духовний підсумково-узагальнюючий характер, сконцентрований на вічних темах добра і зла, миру і війни, милосердя і жорстокості тощо, актуальних для духовно-музичної жанрової сфери в різні історичні епохи [4, с. 79].

Подібна двоякість наскрізь пронизує даний твір – роль музично-поетичного «фундаменту» меси відводиться знаменитій *chanson* «*L'homme armé*» («Озброєна людина»), яка протягом XV–XVII століть служила джерелом натхнення для європейських композиторів, зокрема тих, що писали меси. Хоча зміст її розглядався в зовсім іншому контексті. Так, вважалося, що зброя Озброєної людини мислилася насамперед як зброя духовна, дарована Христом віруючому для його підтримки у нелегкій боротьбі проти диявольських спокус. «Мілітаристська» символіка була дуже характерна для тієї епохи. Ці символи походять від апостола Павла, який у своєму «Посланні до Ефесян» (VI, 10–17) писав: «Нарешті, мої брати, зміцняйтеся Господом та могутністю сили Його! Зодягніться в повну Божу зброю, щоб могли ви стати проти хитрощів диявольських ... Отже, стійте, підперезавши стегна свої правдою, і зодягнувшись у броню праведности, і взувши ноги в готовість Євангелії миру. А найбільш над усе візьміть щита віри, яким зможете погасити всі огненні стріли лукавого. Візьміть і шолома спасіння, і меча духовного, який є Слово Боже» [3, с. 25-26]. Озброєна людина постає як ідеал для всякого християнина, що став на шлях духовного вдосконалення і прагне долучитися до Істини, праведності, спасіння, віри через Христа-«зброяра». У цьому сенсі, мабуть, можна зрозуміти заклик до озброєння, що міститься в словах самої пісні.

У «Месі за мир» К. Дженкінса двоякі моменти виступають важливими складовими авторського задуму. Наприклад, тема вокального першоджерела цитується тут у двох варіантах – основному (мінорному) і похідному

(мажорному), відбиваючи цим динаміку образно-драматургічного розвитку, причому зазначені інтонаційні варіанти наспіву «вплітаються» у тематизм різних частин циклу. Використовуваний композитором автентичний фрагмент пісенно-поетичного тексту – свідчення «боязні», яку людина відчуває перед «людиною зі зброєю», – фактично мотивує цілеспрямоване відтворення агресивних (смертоносних та руйнівних) прагнень, які неминуче властиві цьому символічному персонажу. Синтез духовного і світського начал, що неявно присутній у першоджерелі, закономірно співвідноситься з «діалогами» різноманітних текстів протягом всієї багаточастинної композиції.

Текстово-сміслова «паціфістська» специфіка «Меси миру», зображає показові не лише для творчості даного автора, а й багатьох його сучасників тяжіння до відтворення художньо-музичними засобами *«релігії світу»*. Мається на увазі не тільки єднання різних християнських конфесійних традицій та їхніх символів (ординарній меси, Псалтир, Одкровення), а й символів інших релігій – мусульманства (заклик муедзина до молитви (азан), індуїзму (тексти Махабхарати). Їхні багатовимірні смислові рівні також доповнені поетичними текстами різних епох і країн – від старофранцузької пісні «Озброєна людина» аж до англійської (Р. Кіплінг, Д. Драйден, А. Теннісон, Т. Мелорі) і японської (Тогі Санкіті) поезії минулого і сучасності [4, с. 79]. Таким чином, в тринадцятьох частинах «Меси миру» автор відобразив різноманітність всього людства, але схожість емоцій жаху, які різні народи можуть відчувати у разі війни. Такою різноманітністю автор хоче донести важливу та головну у цьому творі думку – мир не може існувати лише для однієї нації, одного народу, чи навіть однієї окремо взятої групи народів. Справжній мир може існувати лише для усіх на нашій прекрасній планеті – Земля.

Висновок. Карл Дженкінс – композитор, що у своїй творчості поєднав найрізноманітніші музичні та літературні стилі та жанри. Почавши в якості джазового та рок-музиканта, під впливом англійських композиторів він

зробив чималий внесок до сучасного спадку класичної музики. Еклектичні та екуменістичні починання, закладені у проєкті «Adiemus», повною мірою розкрились у «Месі миру» – антивоєнному творі, складеному на релігійній жанровій основі, де вдало розмістились світські елементи. «Меса миру» у повній мірі висвітлює жахливі образи війни, порівнює військові образи, символи та атрибути з їхніми аналогами в Біблії та католицькій традиції загалом. У даному творі добре простежуються антивоєнні та космополітичні погляди автора та головна ідея – духовне єднання Людства на планеті Земля!

Список використаних джерел:

1. Adiemus и его создатель Карл Дженкинс. URL: <http://blog.i.ua/community/2701/824284/> (дата звернення: 23.01.2022).
2. Жабинский К. Метаморфозы «Вооруженного человека»: месса «The Armed Man» К. Дженкинса в историко-культурном контексте XX–XXI вв. Южно-Российский музыкальный альманах. 2015. № 2 (19). С. 51–57.
3. Лопатин М. Символика «L’homme armé». Старинная музыка. 2008. № 1–2. С. 25–29.
4. Шпак Г. С. Духовно-смыслові та жанрово-стильові аспекти «Меси миру» К. Дженкінса. Музичне мистецтво і культура. 2020. Випуск 30 книга 1. С. 76-82.

Х. М. Вінтоняк,
*Івано-Франківський фаховий музичний
коледж імені Д. Січинського.
Хорове диригування, IV курс*
Керівник: викладач хорових дисциплін
О. І. Слободянюк

ХОРОВА ТВОРЧИСТЬ КОМПОЗИТОРА ОЛЕКСАНДРА ЯКОВЧУКА В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

Вельми актуальною є потреба дослідження культурно-мистецького життя України крізь призму діяльності творчого спадку відомих композиторів. Саме хоровий спів, як ми всі знаємо, існував з часів первіснообщинного ладу та є основою культури. До опрацювання народних пісень зверталися як композитори-класики, так і сучасники. Серед плеяди

відомих композиторів вирізняється хорова творчість Олександра Яковчука. Вона є різножанрова і тісно пов'язана з національним фольклором.

Метою цієї статті є популяризація та ознайомлення з хоровою творчістю саме цього композитора.

Олександр Миколайович Яковчук – український композитор та заслужений діяч мистецтв України. Народився 1952 року в селі Черче Смотрицького району Кам'янець-Подільської області (тепер Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.). Навчався в Київській консерваторії на кафедрі композиції, яку успішно закінчив, написавши оперу «Незабутнє» на власне лібрето за мотивами однойменної повісті О. Довженка. В його доробку є такі жанри, як балет, симфонії, ораторії, інструментальні концерти, кантати, духовні твори та багато ще жанрів сучасної музики, що робить його композиторство універсальним. Самих лише обробок – 345(!) українських народних пісень для хорових колективів різного складу [6].

Олександр Яковчук має власний стиль і метод, обробляючи народні пісні, він використовує так званий «наскрізний розвиток» музичного матеріалу і майже ніколи не йде шляхом куплетно-варіаційного.

Характеризуючи музичну стилістику обробок, можна відзначити деякі паралелі з творчістю його видатного попередника і земляка Миколи Леонтовича. Першочергово це стосується ставлення обох композиторів до мелодії народного зразка, яка слугує праджерелом генетичної пам'яті народу. Іншою спільною ознакою є гнучкість застосування виражальних засобів хорового письма на користь спільної мети – найбільш яскравого представлення народної мелодії, знаходження в ній прихованих художніх резервів до перетворень і трансформацій [1].

Становлення митця відбувалося у цікавий час для української музики, коли в 60-ті роки минулого століття її захопила хвиля стильового неофольклоризму, продовжуючи бути актуальною для молоді й у наступне десятиліття. В цей час у Яковчука з'являється оригінальна рання робота – «Триптих» (1975) на народні слова, де інтонаційна тканина і стилізує, і цитує

народний мелос (характер), а хорові вертикалі збагачені на той час «свіжими» колористичними барвами: темброві перегуки, новітня поліфонія, поліладовість та політоналізм, кластерна сонорність тощо.

Твір складається з трьох мініатюр, об'єднаних обрядовою тематикою зимово-весняного календаря: «Веснянка», «Колядка», «Щедрівка» – де перша частина заснована на інтонаціях гуцульського ладу. У другій частині використана цитата з мелодії колядки «Ой зрівняйтеся, гори», якій притаманна ладова специфічність – дорійський лад та гармонічний мінор, а в третій частині інтонаційним джерелом постала також запозичена з фольклорного шару щедрівка, яку співали в рідному селі О. Яковчука.

Виконаний Молодіжним хоровим ансамблем Українського радіо і телебачення під керівництвом Віталія Лисенка «Триптих» приніс автору перший великий успіх і шалену популярність серед хормейстерів та позитивні відгуки критиків. Після огляду творчості молодих композиторів (Львів, 1986), відома музикознавця С. Павлишин писала:

«...Автору вдалося створити дещо нове, свіже. Веснянка «Прийди, прийди, весно» з перегуками хорових груп, несподіваними змінами темпів і ладо-гармонічних барв продовжує кращі традиції в цьому жанрі ... на основі хорових досягнень сучасності, у поєднанні поліфонічних прийомів з ладовими ковзаннями й «архаїчними» квантовими закінченнями ... Лірична колядка показова контрастом альтового solo на фоні хору, що співає без слів. А «щедрий вечір» – новий оригінальний варіант відомої обрядової щедрівки. Енергійно, винахідливо написаний фінал триптиха, в якому знову приваблюють ладові зміщення протиставлення поліфонічної фактури і квартових паралелізмів, постає як вражаюча народно-жанрова сценка» [2, с. 8].

Як раніше було зазначено, творчість Олександра Миколайовича є універсальною: він також звертався до віршів відомого «Кобзаря» Тараса Григоровича Шевченка, писав на них хорові твори, які здебільшого торкалися духовної тематики. Сам по собі цей «шевченківський напрям»

являє собою джерело, яке надихає та дає отой поштовх у культурі мистецтва, чого б то не стосувалося: чи музики, чи живопису – воно завжди є актуальним і це головне (до цього напряму також зверталися В. Сильвестров, М. Скорик, Є. Станкович) [5].

У мистецькому доробку О. Яковчука хорова творчість найбільша за обсягом, що свідчить про особливе зацікавлення композитора хоровими жанрами. Переважну частину його хорових обробок виконують відомі колективи України, зокрема жіночий хор Київського інституту музики імені Р. Глієра, камерні хори «Орея», «Хрещатик», «Оранта», Галицький камерний хор тощо. Вони звучать у програмах зарубіжних конкурсів і фестивалів, на яких українські співаки виборюють призові місця, дивуючи слухачів виразністю, яскравістю виступів. Хорова творчість Олександра Яковчука глибоко продумана, пропущене крізь серце втілення його національних почуттів, любові до рідної природи, оспівування краси і величі душі українців.

У висновку хотілося б зазначити, що дуже важливо популяризувати нашу хорову культуру гастролями, подібними конференціями, міжнародними фестивалями тощо. Щоб про неї говорили не тільки в Україні, а й за її межами, адже наша ХОРОВА культура – унікальна, якої нема більше ніде в світі!

Список використаних джерел:

1. Кушнірук О. П. Хорова творчість Олександра Яковчука: жанрові та стильові параметри. *Науковий вісник Національної музичної академії ім. П. Чайковського*, Вип.125, 2019. Ст. 65-76 URL: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2019.125.188998> (дата звернення 01.02.2022).
2. Українські календарно-обрядові пісні для мішаного хору а капела в обробці Олександра Яковчука. Київ, 2016. 243 с.
3. Українські народні пісні для жіночого хору а капела в обробці Олександра Яковчука. Київ, 2018. 240 с.
4. Українські народні пісні Закарпаття для мішаного хору а капела в обробці Олександра Яковчука. Київ, 2018. 287 с.
5. Яковчук, А. (2019). Хорові твори на слова Тараса Шевченка. Київ, 2019. 240 с.
6. Сайт національної спілки композиторів України URL: <http://composersukraine.org/index.php?id=605> (дата звернення 01.02.2022)

В. Х. Вовк,
*Бродівський фаховий педагогічний коледж
імені Маркіяна Шашкевича,
013 Початкова освіта, III курс.*
Керівник: викладач музично-фахових дисциплін
вищої категорії, викладач-методист
О. Ю. Чижевська

МУЗИЧНЕ ТОВАРИСТВО «БОЯН» ЯК РЕГІОНАЛЬНИЙ ОСЕРЕДОК РОЗВИТКУ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. Кінець XIX - середина XX ст. – період значного піднесення українського хорового виконавства в Галичині. На західно-українських землях пісенно-хорове мистецтво виконувало важливу суспільну функцію, допомагаючи прогресивній громадськості зберегти свою національну ідентичність у складних історичних обставинах розвитку культури. Створювалися численні хорові колективи (при товариствах, клубах, навчальних закладах, установах та ін.), закладаючи підвалини професійної української хорової культури. Зокрема, заснування «Львівського Бояну» стало поштовхом до утворення мережі філій у багатьох містах Західної України. Товариства мали на меті підтримувати розвиток української музичної культури та хорового співу, а також опікувалися музичною освітою та ното-друком. На початках «Бояни» об'єднували аматорів, згодом стали важливими осередками діяльності відомих диригентів, композиторів, музикантів і педагогів. При товариствах діяли хори, музичні школи, нотні бібліотеки та видавництва, оркестрові гуртки.

Аналіз попередніх досліджень по темі. Темою наукової розвідки є спеціальні праці українських музикознавців, в яких предметом дослідження були різні сфери музичної культури Західної України (М. Загайкевич, Л. Кияновської, Л. Ханик та інших), які відзначали важливість музичних товариств у справі організації культурно-мистецького життя [1, 2, 3].

Метою статті є висвітлення культурно-мистецьких хорових традицій у регіональному осередку Східної Галичини.

Українські музично-хорові товариства мали велике значення у розвитку музичної культури у Галичині. На зразок Львівського «Бояну» подібні товариства виникали у різних містах Галичини: Перемишль (1891), Бережани (1892), Коломия (1895), Станіслав (нині Івано-Франківськ, 1896), Снятин, Тернопіль, Стрий (1901), Дрогобич (1927), Броди (1925) та інші. У 1899 році виник Буковинський «Боян», 1905 – Київський «Боян», 1910 – Полтавський «Боян». У різні роки керівниками хорів «Бояну» були А. Вахнянин, О. Нижанківський, В. Барвінський, С. Людкевич, М. Колесса, Д. Січинський, М. Волошин та інші. З участі в хорах «Боянів» починали кар'єру багато видатних українських співаків, композиторів і диригентів. Мережа «Боян» настільки поширилася в Галичині й охопила таку кількість музикантів-любителів, що на початку ХХ ст. постала потреба у створенні окремого товариства, яке б не тільки керувало їхньою діяльністю, а й опікувалося вихованням професійності музикантів. Слід врахувати, що Львівський «Боян» організовував осередки музичної культури, зокрема хор «Бандурист», діяльність якого фактично стала поштовхом до заснування Вищого музичного інституту 1903 року. Основною метою діяльності «Боян» був розвиток української національної культури. Однією з важливих форм пропаганди української музики були шевченківські концерти, які щорічно влаштовували товариства «Боян». Діяльність «Бояну» припинилася 1939 з приходом радянської влади. Товариства були оголошені націоналістичними, а їхні члени зазнали політичних переслідувань. Частина колишніх хористів «Бояну» увійшла згодом у новостворену хорову капелу «Трембіта».

У 2-й половині ХХ ст. музично-хорові товариства «Боян» виникли в українській діаспорі. Так, 1951 року з ініціативи Павла Лопати (став першим головою) засновано товариство «Боян» у Сідней з метою пропагування української хорової музики в Австралії та задоволення культурних потреб української громади Сіднея [4].

Під керівництвом священника Миколи Осадци в Бродах 1925 року було створено музичне товариство «Боян» у складі якого був духовий оркестр та

хор, що існувало до 1939 року та поживило культурно-освітнє життя міста. Під орудою просвітителя Осадци «Боян» перетворився на важливий осередок музичної культури у Східній Галичині. Товариство здійснювало значну просвітницьку роботу, зібрало і утримувало велику нотну бібліотеку. Їх концерти збирали величезну кількість людей. У різних святах та виступах брали активну участь і члени його сім'ї: старша дочка Стефа грала на фортепіано, молодша дочка Марта співала в хорі, а син Маркіян був диригентом і грав на кількох музичних інструментах [5].

У часи Другої світової війни музичне товариство припинило існування, проте нова історія хору «Боян» розпочалася вже після проголошення Незалежності України. У 1991 році у Бродах вшановували пам'ять українського патріота – отця Михайла Осадци, з дня смерті якого виповнилося 50 років. Саме тоді і виникла ініціатива про відродження у Бродах культурно-мистецьких традицій хору «Боян», перерваних радянським режимом.

Установчі збори музичного товариства відбулися 20 вересня 1992 року, на яких були присутні 90 чоловік. Цього дня затвердили статут, а до керівництва хоровою капеллою «Боян» запросили Ярослава Линіва. Відбулося друге народження «Бояну».

Ярослав Дмитрович Линів – художній керівник, викладач музики у Бродівському фаховому педагогічному коледжі імені Маркіяна Шашкевича. Народився 25 січня 1952 року у селі Опака Дрогобицького району. Вже у шкільні роки Ярослав Линів брав активну участь у духовому оркестрі та шкільному хорі. Згодом у 1976 році вступає на заочну форму навчання у Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка на музично-педагогічний факультет, де навчається по класу диригування у доцента Михайла Бурбана. Цього ж року переїжджає на постійне місце проживання у місто Броди, де починає вчителювати у Бродівській середній школі №3. Тут народилась його донька – Оксана Линів, відома світова диригентка. Пізніше Линів Я. Д. стає викладачем музично-теоретичних

дисциплін у Бродівському державному педагогічному училищі, що зараз Бродівський фаховий педагогічний коледж імені М. Шашкевича. Линів посідає значне місце на освітянському просторі – відмінник народної освіти України, викладач вищої категорії, старший викладач. За вагомих особистий внесок у розвиток національної культури, відродження та популяризацію традицій українського мистецтва, сумлінну працю, високий професіоналізм нагороджений грамотою Верховної Ради України розпорядженням Голови Верховної Ради України №544 від 23 серпня 2017 року. Почесний громадянин міста Броди 2018 р.

Отримавши друге дихання, ось уже протягом майже тридцяти років під вправним помахом диригентської палички Ярослава Линіва хор «Боян» співає на славу Богу і українського народу. У своєму надбанні хор має понад 90 хорових творів. Це класичні твори українських і зарубіжних композиторів різних епох і стилів. Слід зазначити, що перший концерт хору відбувся в березні 1993 року, а вже на другому виступі колектив отримав звання «народного». Початкова кількість учасників складалася з 60-ти осіб, де були професійні музиканти та аматори. На сьогоднішній день їх кількість сягає до 40-а осіб – солісти та хорові виконавці.

У 2019 році колектив отримав статус муніципального, тобто став незалежним. Численні перемоги на районних, обласних, всеукраїнських та міжнародних фестивалях і конкурсах свідчать про клопітку роботу талановитого диригента. Бродівський «Боян» брав участь в урочистих подіях міста, області, країни. Зокрема, відкриття 3-го міжнародного фестивалю LvivMozArt, пам'ятного концерту до 125- річниці народження Йозефа Рота в Бродах біля руїн синагоги. Проект відбувся за підтримки Міністерства Європи, Інтеграції та Закордонних справ Австрії, Австрійського Бюро кооперації у Львові, Бундесканцелярії Австрії, Посольства Республіки Австрії в Україні та Українського Інституту. Подія є частиною Культурного року Австрія-Україна 2019.

Попри нагороди і участь у різних конкурсах, Я. Линів своє товариство вважав великою сім'єю. Він ніколи не здавався, не відкладав репетиції, музика була частиною його.

Цитуємо слова Ярослава Линіва:

« - У нашому колективі різноманітний склад. Працюють в основному вчителі музики, багато тих людей, які закінчили колись музичну школу, але працюють далеко не в музичній сфері, є люди, які не мають музичної освіти, але їх приваблює хорове мистецтво.

Бродівська хорова капела «Боян» - продовжувач славних традицій музичного товариства «Боян», що існувало в Бродах до 1939р. під керівництвом отця М. Осадци.

- Боян - це співець, вперше згадується в «Слові о полку Ігоревім».

Музичне товариство “Боян” було поширене на Галичині, на Західній Україні в ХІХ столітті, це є низка хорів і оркестрів, які працювали під такою назвою на Галичині до радянської окупації. Це не тільки Броди, це і Дрогобич, і Львів, і Тернопільська область... багато було таких хорів. І всіх їх об'єднувала національна українська ідея. Це патріотичні, релігійні, духовні твори.

Музика – це моє життя, не професія і не хобі» [5].

Отже, культурно-просвітницька функція музичних товариств найбільше виявилася у домінуванні хорового виконавства як найбільш демократичного виду музикування в регіональній культурній традиції. Активні творчі регіональні осередки у хоровій сфері в рамках цих товариств зумовили динаміку розвитку музичного життя на теренах Західної України.

Список використаних джерел:

1. Загайкевич М. Музичне життя Західної України другої половини ХІХ століття. Київ АН УРСР, 1960. 191 с.
2. Кияновська Л. Стилєва еволюція галицької музичної культури ХІХ–ХХ ст. Тернопіль : СМП «Астон», 2000. 339 с.
3. Ханик Л. Р. Історія хорового товариства «Боян». Львів : 1999. 123 с.

4. Боян. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=37520 (дата звернення: 17.01.22).
5. Зігріймо любов'ю серця. URL: http://brodypk.at.ua/news/zigrijmo_ljubov_ju_sercja/2017-03-16-411 (дата звернення: 12.01.22).

В. В. Волошин,
*Львівський Національний університет
імені Івана Франка,
факультет культури і мистецтв,
кафедра музичного мистецтва (КМО-11).*
Керівник: старший викладач кафедри
музикознавства та хорового мистецтва
О. А. Кушніренко

МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАСЛУЖЕНОГО АКАДЕМІЧНОГО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ УКРАЇНИ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ ВЕРЬОВКИ

Актуальність дослідження. Українські народні пісні надзвичайно проникливі, гарні та мелодійні. Вони пройшли крізь віки та досі вражають своєю неповторною красою, поєднують з нашими предками та історією. Саме про це співає душа кожного учасника Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Григорія Верьовки.

Актуальність дослідження зумовлена значною зацікавленістю до історії та виконавської діяльності колективу, який зробив вагомий внесок у розвиток хорової культурної спадщини українського народу.

Аналіз попередніх досліджень. Аспекти творчого шляху Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Григорія Верьовки розкрито у багатьох працях мистецтвознавців, зокрема А. Мартинюк «Професійна майстерність засновника українського народного хорового співу Григорія Верьовки», П. Павлюченко «Особливості репертуару українського народного хору під керівництвом Григорія Верьовки» та інших.

Мета: висвітлити творчий шлях та здобутки Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Григорія Верьовки.

Історія хору бере початок у важкі воєнні роки. Хоровий колектив був створений Постановою Ради Народних комісарів УРСР «Про організацію Державного українського народного хору» від 11 вересня 1943 року, в якій говорилося про організацію Державного українського хору в кількості 134 особи: 84 артистів хору, 34 артисти оркестру народних інструментів, 16 артистів балету. Новоствореному колективу поставили завдання сприяти розвитку українського народного хорового та музично-хореографічного мистецтва. Художнім керівником та головним диригентом призначили Григорія Гурійовича Верьовку [5; 1].

Григорій Верьовка вагався щодо стилю виконання, себто, яким він повинен бути: академічним чи народним. Хоча йому була близькою академічна манера виконання, але мрії дитинства переважили на сторону народного співу.

Молодий колектив розмістився у місті Харкові по вулиці Сумській, № 61. Почався підбір артистів для хору, керівник відвідував села та містечка Харківщини у пошуках народних талантів. До першої концертної харківської бригади увійшли: Тамара Савченко, Галина Бережна, Марія Гришина, Наталка Лепетун, Лідія Заболотна, Іван Гур'їв, з Миргорода запросили 16 співаків-кобзарів – і колектив почав концертну діяльність за створеною на той момент програмою. Проте і надалі Григорій Верьовка розшукує та добирає артистів для колективу. У Полтаві він натрапляє на ансамбль бандуристів, вмовляє їх приєднатися до хору, у кожному селищі розпитують людей про здібних дівчат та хлопців, які добре співають чи грають, їх переслуховують, відбирають – і так аж до самісінького Києва.

Григорій Гурійович постійно співпрацював зі своєю дружиною Елеонорою Павлівною Скрипчинською, талановитою хормейстеркою та музиканткою. Відомий український письменник Олесь Гончар про них

згадував: «Таке славне подружжя! Все життя віддали українській культурі» [1;1].

Тимчасовий колектив, створений з метою виступів на фронті, перетворився на справжній національний скарб.

Основу репертуару становили обробки українських народних пісень, а також пісні та танці інших народів. У повоєнні роки ансамбль мав постійні гастролі від України до Румунії, Польщі, Фінляндії, Бельгії, Люксембургу, Німеччини.

Головною родзинкою колективу стало виконання пісень мовою оригіналу тих народів, у яких країнах відбувалися гастролі. Виступи хору були настільки неперевершеними, що не могли не підкорити серця слухачів. У 1965 році колектив був названий іменем Григорія Верьовки — на честь його засновника.

У 1966 році хор очолив Анатолій Авдієвський, хоровий диригент, композитор, педагог, Герой України, лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка, академік Академії педагогічних наук України та Академії мистецтв України. В одному з інтерв'ю він розповів, що до колективу його запросив сам Григорій Гурійович: «Після консерваторії я поїхав на Житомирщину, де організував у 1958 році хор «Льонок». У нас у «Льонку» було до 80 осіб, а залишилося 34 і цьому посприяла радянська влада. Це з урахуванням балету і невеличкого оркестру. Від хору одні руїни залишилися, як працювати? Тому дзвінок від Григорія Гурійовича, який запрошував мене своїм асистентом, був вчасний» [6; 1].

У 1965 році хору присвоєно звання Заслуженого, згодом, у 1974, – Академічного, у 1997-му році надано статус Національного.

За часи Анатолія Авдієвського при хорі з'явилася творча лабораторія з автентичного виконання народних пісень, фольклорна наукова дослідницька група, яка систематично записувала та розшифровувала зібраний музичний пісенний матеріал. Також Анатолій Тимофійович уперше ввів у народний хор жіночі академічні голоси, розширивши його виконавські можливості.

Таким чином, керівник, якого не задовольняло однорегістрове та однотемброве звучання жіночих голосів, вдосконалив хор.

Тріумфальним став перший виступ колективу під час ЕКСПО-67–всесвітньої виставки «Планета людей» на честь столітньої річниці Канадської конфедерації у Монреалі, де зібралося близько тридцяти тисяч слухачів. В своїх спогадах А. Авдієвський згадував: «Це був момент істини, зворушливий момент єднання українців-емігрантів з земляками, які зі слізьми підхоплювали рідні мелодії, серцево обіймаючи наших виконавців» [2;1]. А далі – всюди переповнені зали, бурхливі овації, щасливі обличчя глядачів в Австрії, Нідерландах, Іспанії, Португалії, Чехії, Франції, Монако.

Гастролюючи по США у 2000 році, хор виступав у найпрестижніших залах (86 концертів). Про це згадувалося в американських газетах, зокрема у «TheWashingtonPost»: «Це був дивовижний концерт в переповненому глядачами найпрекраснішому залі американської столиці – Центрі мистецтва ім. Джона Кеннеді. Усі були вражені чарівними українськими піснями, які були доповнені запальними танцями, викликали шквал овацій у слухачів» [2;1].

Хор імені Григорія Верьовки дістав багато національних та міжнародних відзнак, зокрема за великий внесок у справу миру й дружби між народами, і був нагороджений срібною медаллю Всесвітньої ради миру. Колектив під орудою Анатолія Авдієвського став універсальним. В його репертуарі більше тисячі народних пісень, він досконало оволодів як народною, так і академічною манерою співу.

Сьогодні хором керує народний артист України Зеновій Корінець. В одному з інтерв'ю він розповів: «Ми маємо надзвичайно багатий репертуар, бо прагнемо показати Україну широко. Його основою є музичний мелос всієї України. Водночас у кожному регіоні він має свою специфіку. І ми наголошуємо, що Крим – це Україна, і танцюємо кримськотатарський танець, співаємо кримськотатарську пісню. Ми враховуємо, що на Буковині живуть і

молдовани, і румуни, і роми, а на Закарпатті чимало угорців, тому в репертуарі, наприклад, є танець угорських українців» [4;1].

Під орудою Зеновія Корінця народний хор заспівав: «Реквієм» А. Моцарта, що дуже вразило всю Україну, «Вечері Твоєї тайної...» О. Львова, «Прийдіть, ублажимо Йосифа...» Д. Бортнянського, старовинний лірницький кант «Через поле широке » в обробці Д. Котка з програми «Поклоняємося страстям твоїм».

У Національному заслуженому академічному українському народному хорі України імені Григорія Верьовки зібрані найкращі голоси з усієї України. Саме там розпочинали свій творчий шлях Ніна Матвієнко, Ольга Павловська, Алла Кудлай та багато інших чудових співаків.

У статті «Народний хор і його чародій» Галина Степанченко зазначила: «Народна пісня, у якій зберігається величезна сила генетичної пам'яті українського народу, втілені його духовна краса, мужність, героїзм, патріотизм будуть звучати завжди!» [7;1].

Висновок. Підсумовуючи творчу діяльність Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Григорія Верьовки, можна з упевненістю констатувати, що внесок колективу в розвиток української національної музичної культури є надзвичайно вагомим. Пісні, які виконує Національний хор імені Григорія Верьовки ознайомлюють молодь з історією, звичаями, традиціями нашого народу. Їхня творчість глибока за змістом, має велике виховне значення і відзначається високою духовною цінністю, що в наш час є актуальним як в Україні, так і за кордоном.

Список використаних джерел:

1. Григорій Верьовка. Визначний українець. URL: <https://art.lib.kherson.ua/grigoriy-verovka-viznachniy-ukrainets.htm> (дата звернення – 05.12.2021)
2. Дев'ять фактів про хор Верьовки, які вас здивують. URL: <https://kasa.in.ua/ru/khor-verovky> (дата звернення – 05.12.2021)
3. Дзюба І. Шевченківські лауреати // Енциклопедичний довідник/ 2001. 696 с.
4. Зеновій Корінець, керівник Національного хору імені Григорія Верьовки. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2539027-zenovij-korinec-kerivnik-nacionalnogo-horu-im-gverovki.html> (дата звернення – 05.12.2021)

5. Історія Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Григорія Верьовки. URL: <https://veryovka.com/history/> (дата звернення – 05.12.2021)

6. Народна пісня – перевірена часом. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2317/169/82421/> (дата звернення – 05.12.2021)

7. Народний хор і його чародій. Сторінки історії; Анатолій Авдієвський – його творче кредо. URL: <http://mus.art.co.ua/narodnyj-hor-i-joho-charodij/> (дата звернення – 05.12.2021)

Х. Д. Воронюк,

*Комунальний заклад «Чернівецький обласний фаховий
коледж мистецтв ім. С. Воробкевича»,
відділення «Музичне мистецтво»,
спеціалізація «Хорове диригування», III курс.*

Керівник: викладач хорових дисциплін вищої категорії

О. В. Якимчук

ХОРОВА СПАДЩИНА СИДОРА ВОРОБКЕВИЧА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Підґрунтям вибору саме цієї теми стало те, що Чернівецький обласний коледж мистецтв носить ім'я видатної особистості.

Актуальність теми полягає у вивченні буковинської хорової культури та її подвижників, серед яких і Сидір Воробкевич.

Його творча діяльність, а саме – хоровий жанр, детально досліджена народним артистом, Лауреатом літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича, професором Андрієм Миколайовичем Кушніренком.

Метою статті є висвітлення хорової сторінки творчості Сидора Воробкевича та її втілення в життя хорового колективу Чернівецького коледжу мистецтв.

Сидір Іванович Воробкевич (псевдонім Данило Млака) – український композитор, письменник, художник, театральний і громадський діяч, який разом із Юрієм Федьковичем і Ольгою Кобилянською належить до славної

кагорти діячів, що стали «будителями» національної свідомості українців Буковини [4].

Народився Сидір Воробкевич 5 травня 1836 р. в Чернівцях, у родині протоієрея Івана, викладача філософії місцевого ліцею. Батько був русином-українцем. Хоч наука скрізь була німецькою мовою, проте, як згадував пізніше сам отець Сидір, *«виховали мене на українця народні пісні, Шашкевича «Русалка Дністрова», німецька книжка Енгеля про історію нашого народу, оповідання Міхала Чайковського про козаків»* [5].

Початкову науку Сидір здобув в Кіцманській чотирикласній «тривальній школі», пізніше – у Чернівцях в гімназії та духовній семінарії. Під час навчання хлопець натхненно займався музичною самоосвітою, керував учнівським оркестром і хорами.

Добре володіючи іноземними мовами, самотужки вивчив основи музичної грамоти: гармонію, контрапункт, інструментовку. Знайомився з найкращими творами світової класики, зі всіма фольклорними збірниками, які на той час міг дістати. Під їхнім впливом почав активно займатися збиранням і музичною обробкою народних пісень і мелодій. Як писав згодом сам Воробкевич, *«я збирав і записував народні думи-пісні через близько 15 літ. Не знав я ні мук, ні трудів, лазив у низьку хатину, під бідну солом'яну стріху, чествував сліпого лірвака і що чув, в музику складав і в книжечку збирав»* [5]. Під впливом народних мелодій почав і сам робити перші кроки в компонуванні власних пісень і нескладних інструментальних творів.

У 1860 р. закінчив духовну семінарію. На священника його висвятив сам буковинський митрополит Євген Гакман. У 1861 він отримав першу парафію в с. Давиденях, потім у горах, і 7 років служив священником у віддалених гірських селах [5].

Поворотним етапом у житті Сидіра Воробкевича стало повернення до Чернівців й призначення у 1867 р. викладачем музики і співів у Чернівецькій семінарії, де окрім проведення уроків, він керував ще й новоутвореним хором. Невдовзі, відчувши брак необхідних фундаментальних знань, він

вступив до Віденської консерваторії для удосконалення композиторської і регентської майстерності, а у вільний час відвідував концертні зали і театри, збагачуючись здобутками європейської культури. Після закінчення навчання Сидір Воробкевич отримав диплом викладача співу та регента хору, і, повернувшись на Буковину в 1869 р., був призначений професором музики і співів Чернівецького теологічного інституту, духовної та учительської семінарії, а з 1875 р. – професором теологічного факультету Чернівецького університету [1, с.159].

Музична спадщина Сидора Воробкевича значна за обсягом і різноманітна за жанрами. Вона складається з 250 сольних пісень, дуетів, квартетів і хорів, багатьох інструментальних творів, 18 оригінальних музично-драматичних композицій і 15 п'єс інших авторів, до яких він скомпонував музичний супровід.

Воробкевич був серед засновників першого на Буковині українського громадсько-культурного товариства «Руська бесіда», яке довгий час очолював; один з засновників і редакторів журналу «Буковинська зоря». Працюючи в Чернівецькому університеті, він очолював «Руське літературне товариство», а у 1887 р. – стояв на чолі товариства «Руський дім народний» у Чернівцях. Сидір Воробкевич відійшов у вічність на 68-му році життя [5].

Завдяки Буковинському ансамблю пісні і танцю під керівництвом Андрія Кушніренка вперше на Буковині зазвучала духовна музика, яка у роки тоталітарного атеїзму була, здається, назавжди похована в архівах бібліотек, музеїв, розпорошена по приватних колекціях України і в деяких діаспорах. Для того, щоб повернути до життя неоціненну духовну спадщину, доводилося спочатку провести кропітку науково-дослідницьку роботу.

Шляхом пошуку йшов Андрій Кушніренко зі своїм колективом, здійснюючи благородну місію відродження творчості Буковинського композитора. Музика «Жайворонка нашого відродження», як назвав його Іван Франко, зазвучала в їх концертах, твори були записані колективом на грамплатівку фірми «Мелодія». Ця благородна справа здійснилася завдяки

колосальній дослідницькій роботі Андрія Миколайовича, який відшукував твори Сидіра Воробкевича в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Львівській бібліотеці ім. В. Стефаніка, Чернівецькому обласному державному архіві, відповідному відділі Чернівецького краєзнавчого музею, приватних архівах тощо. Йому довелося розшифровувати авторські рукописи, виправляти помилки, дописувати пропущені ноти, поліпшувати голосоведення і фактуру. Подвижницька праця увінчалася успіхом. 1996 р. вийшла збірка «Хорові твори Сидіра Воробкевича» у видавництві «Музична Україна», а в 2003 р., з нагоди 100-річчя з дня смерті композитора, у видавництві «Прут» – другий випуск творів.

Всього перше видання містить 55 творів, більшість з яких – прості, музично невибагливі чотиричастинні композиції. Що стосується духовних творів, то вони представлені досить скромно, бо в ті часи їх збереженням і вивченням ніхто не займався.

Другий випуск умовно поділений на чотири розділи:

- 1-й – хорові твори патріотичної тематики;
- 2-й – хорова в'язанка народних пісень під назвою «Вінок сплетінь із родимих квітів»;
- 3-й – духовна музика;
- 4-й – оригінальні пісні, що були опубліковані у трьох випусках «Співаника для шкіл народних в одноголосому і двоголосому варіантах» [6, с. 152-153].

З 12 листопада 1986 року Чернівецькому, тоді, музичному училищу присвоєно ім'я відомого Буковинського композитора і письменника [3].

З метою популяризації творчості митця, з ініціативи Андрія Кушніренка запроваджено хоровий конкурс за участю аматорських колективів області. На річницю Буковинського Віча відбувається вручення літературно-мистецької премії ім. С. Воробкевича. Його ім'я носить вулиця міста, а на будинку, де жив, встановлено меморіальну дошку.

Хоровий колектив Чернівецького коледжу мистецтв бере активну участь в урочистостях, присвячених Сидіру Воробкевичу:

2016 р. – відзначення 180 річниці від дня народження митця:

- «Портрет Воробкевича» у Краєзнавчому музеї міста;
- заключний концерт у Філармонійній Залі.

2017-2018 рр. – участь у «Vorobkevuch fest» (благодійний фестиваль в костелі Серце Ісуса).

2021 р. – 185 річниця – спільний проект спеціалізації «Хорове диригування» з кімнатою-музеєм С. Воробкевича (бібліотека коледжу) «Сторінками життя Буковинського Жайвору» [2].

Отож творчий доробок Сидора Воробкевича не втрачає своєї актуальності і сьогодні, адже Буковинський жайвір по праву вважається одним з відроджувачів духовності й культури нашого краю.

Список використаних джерел:

1. Залуцький О. Творчо-мистецька діяльність Сидора Воробкевича у контексті національно-культурного життя Буковини другої половини XIX століття. Краєзнавство 3'2013, С. 158-164.
2. Приватний архів спеціалізації. Чернівці, 2011-2021.
3. Сайт ЧОФКМ ім. С. Воробкевича. Наше минуле. URL: <https://sydirvorobkevych.wixsite.com/choumimsv/--c22df> (дата звернення - 03.01.2022)
4. Шевелева М. Сидір Воробкевич – «будитель» української Буковини. URL: <https://uain.press/blogs/sydir-vorobkevych-budytel-ukrayinskoyi-bukovyny-1234154>. (дата звернення - 03.01.2022).
5. Щербанюк Л. Чесний труженик на ниві духовності Буковини. URL: <https://zbruc.eu/node/51115 / 5.05.2016> (дата звернення - 03.01.2022)
6. Ярошенко І. В. Особливості інтерпретації хорових творів С. Воробкевича в контексті творчого доробку А. Кушніренка: регіональні та інтегративні аспекти. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. 2020. №4. С. 149-154.

Г.І. Герій,
Кам'янець-Подільська дитяча хорова школа, 8 клас.
Науковий керівник: старший викладач фортепіано
О.А. Пастух

МРІЯ ВТІЛЕНА В ЖИТТЯ

Хорове мистецтво Подільського краю було і є невід'ємною складовою загальнокультурного процесу. По всій Україні розвивають свою діяльність різні музичні об'єднання, розгортається концертна робота, формуються самодіяльні та професійні колективи – інструментальні ансамблі, оркестри, драматичні гуртки, вокальні ансамблі та хори.

Одним з найулюбленіших видів музичної діяльності дітей є хоровий спів. Він сприяє розвитку не лише музичних здібностей і голосу дитини, а й мислення, мовлення, розширенню словникового запасу, впливає на естетичні та моральні почуття.

Щоб згуртувати і зацікавити дітей хоровим співом, молодий і завзятий фахівець своєї справи, а нині досвідчений майстер хорового мистецтва, заслужений працівник культури України Івана Нетеча у 1979 році при Кам'янець-Подільській середній школі №1 створює дитячо-юнацьку хорову капелу «Журавлик». Хор пропагує духовну музику, пісні національно-патріотичного характеру. Вивчаючи твори класичного спрямування, капела популяризує маловідомі народні, стрілецькі, повстанські пісні та іншомовні музичні твори [2, с.3]. Різноманітні пісні виконуються здебільшого а capella, що свідчить про високий рівень виконавської майстерності.

У 1990 році з метою заохочення діяльності та участі в розвитку аматорської творчості, відродженні й примноженні надбань національної культури, художньої спадщини українського народу та високий рівень виконавської майстерності дитячо-юнацькій хоровій капелі «Журавлик» присвоєно почесне звання «Народний хоровий колектив»[1, с.233]. Але наполегливий і вимогливий керівник прагне до вдосконалення хорової

майстерності. Його мрія полягає не тільки в тому, щоб діти добре співали, але паралельно вивчали теорію музики, нотну грамоту, диригування, навчалися гри на музичному інструменті. Так, він мріє про створення на Поділлі першої хорової школи! І його мрія здійснюється!

На хвилях українського відродження 2 січня 1992 року у м. Кам'янці-Подільському відкривається міська дитяча хорова школа! Перша на Поділлі й третя в Україні! Сміливий задум був реалізований за сприяння, визначальною мірою, міського голови Михайла Аносова та депутата Хмельницької обласної ради Віри Шпильової. Хорова школа була відкрита з метою піднесення національної музичної культури, розвитку вокально-хорового мистецтва на Хмельниччині, духовного збагачення дітей, розвитку естетичних смаків.

Сьогодні у школі навчається 205 учнів. Атмосфера доброзичливості, взаємоповаги, товарищкості, творчого змагання є властивою для цього колективу. Навчально-виховний процес здійснюють 25 викладачів з вищою освітою. Середній вік викладачів 35-40 років. Це амбітні фахівці, які прагнуть до творчої активної праці, саморозвитку і самовдосконалення, із задоволенням працюють з дітьми. Учні мають можливість навчатися гри на таких музичних інструментах: фортепіано, баян, акордеон, скрипка, гітара. У школі функціонують три хори: хор дівчат молодших класів (керівниця Соломія Герій, концертмейстериня Ірина Іліх – лауреат обласних конкурсів); вокальні ансамблі дівчат молодших та старших класів (керівниці Людмила Дроздовська, Людмила Нечитайло, Марина Федорова); зразковий хор хлопців «Калинове гроно» (керівниця Наталія Купінська, концертмейстериня Тетяна Боршуляк – лауреати всеукраїнських, міжнародних конкурсів, обласних оглядів-конкурсів вокально-хорових колективів мистецьких шкіл; вокальні ансамблі хлопців молодших та старших класів. Зразковий хор хлопців побував на гастролях у Франції та Болгарії. У репертуарі хору близько 100 творів. Це духовна музика, класичні твори, патріотичні та

жартівливі пісні. Хор хлопців є улюбленцем місцевих жителів, постійним учасником і окрасою міських заходів.

У школі протягом 30 років існує жіночий вокальний ансамбль викладачів «Пастораль» (керівниця Ольга Пастух – лауреат міжнародних, всеукраїнських, обласних конкурсів).

Незаперечним авторитетом і глибокою повагою користується у місті і далеко за його межах народна дитячо-юнацька хорова капела «Журавлик», яка діє у школі та міському Будинку культури. Незмінним її керівником є заслужений працівник культури Іван Нетеча, концертмейстериня – Вікторія Пенцак.

За сподвижницьку і громадську діяльність Іван Михайлович нагороджений: медаллю «За трудову відзнаку» (1986), відзнакою Кам'янець-Подільської міської ради «Чесць і шана» (2000), багатьма почесними дипломами та грамотами (зокрема, Німеччини та Польщі). Він лауреат Всеукраїнської програми «Лідери регіонів» (2002) у галузі музичного мистецтва, лауреат Хмельницької обласної премії імені Владислава Заремби [2, с. 3].

Репертуар капели налічує понад 135 творів. Оскільки більшість з них має духовне спрямування, хористки виконують їх у храмах усіх християнських конфесій, що сприяє зміцненню єдності і злагоди між людьми різних віросповідань, стверджує ідею соборності мистецтва [1, с.233].

Творчий колектив взяв участь в освяченні новозбудованих храмів Іоанна Богослова Української Православної Церкви Київського Патріархату, Богоявлення Господнього Української Автокефальної Церкви, Санктуарію Пресвятого Серця Ісуса Христа Римо-Католицької Церкви.

Хорові твори «Журавлика» різноманітні за стилем, художніми образами і характером. Виконуються переважно а cappella, мовою оригіналу (польською, англійською, німецькою, іспанською, японською, латинською, литовською). Концертні програми «Христос у моєму серці», «Аве Марія», «Лети, Журавлику», лети» постійно оновлюються. Преса, яка всебічно

висвітлює діяльність капели, одноставно відзначає її творчу своєрідність, високу вокально-хорову, сценічну майстерність, художнє і емоційне виконання творів, професійність і продуманість репертуару.

Колектив – лауреат міжнародних та всеукраїнських дитячих та юнацьких хорових конкурсів: I Міжнародного хорового фестивалю духовної пісні «Тернопільська Зоринка» (м. Тернопіль, 2005 р.); VII Міжнародного дитячого хорового конкурсу імені Г. Струве «Артеківські зорі» (2004 р.); VII Міжнародних хорових зустрічей «Співочий Цеханув» (м. Цеханув, Польща, 2020 р.); VI міжнародного фестивалю духовної пісні «Бог є любов» (м. Вранов над Топлой, Словаччина, 2009 р.); VI Всеукраїнського конкурсу дитячих хорових колективів «Весняні голоси» (м. Тисмениця, 2016 р.); Всеукраїнських фестивалів духовної пісні «О, Маріє, Мати Божа, О, Райський Цвіте» (м. Тернопіль – 2004 р., 2005 р., 2007 р., м. Київ – 2013 р.); VI Всеукраїнського духовного фестивалю «Від Різдва до Різдва», VII Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Наддніпрянські Пасхальні піснеспіви» (м. Дніпро, 2010 р.); X, XII Всеукраїнського різдвяного фестивалю «Велика коляда» (м. Львів – 2009 р., 2011 р.); Всеукраїнського фестивалю «Коляда на Майзлях» (м. Івано-Франківськ – 2015 р., 2016 р.); I Відкритого фестивалю хорової музики «Співоча асамблея» (м. Кам'янець-Подільський, 2009 р.); I Всеукраїнського конкурсу дитячих і юнацьких хорових колективів «Товтри» (м. Кам'янець-Подільський, 2010 р.); XIII, XIV Всеукраїнських конкурсах-фестивалях «Різдвяних піснеспівів» (м. Острог – 2018 р., 2019 р.), Всеукраїнських фестивалях-конкурсах «Вишгородська Покрова» (м. Вишгород – 2016 р., 2017 р., 2018 р.); Всеукраїнському фестивалі духовної музики «Христос рождається! Славимо Його!» (м. Ніжин 2012 р.).

Капела була учасницею Різдвяного фестивалю під егідою Культурної асоціації «Культури сучасного світу» (м. Бургос, Іспанія, 2016 р.) та Міжнародної хорової асамблеї Клубу хормейстерів дитячих та юнацьких колективів «Тоніка-2006» імені Елеонори Виноградової.

Колектив здійснив 12 гастрольних поїздок у країни Європи, записав 50 творів української та зарубіжної хорової музики у фонд Національної радіокомпанії України. Записи радіопередач для програм «Ранковий формат», «Обрії» Національною радіокомпанією України, «Музичні горизонти», «Мистецьке коло» Хмельницькою телерадіокомпанією, «Поділля-центр» також не залишає байдужими поціновувачів духовної, народної та світської музики [3, с.3].

Кожне свято з участю капели збирає переповнені зали. Духовна музика хору у сакральній атмосфері храмів створює такий бажаний та посправжньому благословенний настрій своїм шанувальникам. Творчими здобутками цього унікального колективу пишається не тільки рідне Поділля, а й уся Україна. Адже за час своєї 43-річної діяльності «журавлики» зробили надзвичайний внесок у розвиток хорової музики України та культурно-мистецького поступу зарубіжжя.

Кращі з вихованців Кам'янець-Подільської дитячої хорової школи продовжили свій мистецький шлях: Євген Геплюк, Андрій Бондаренко, Олена Петрова, Мирослава Слесар, Діна Гога, Олена Прокопова, Наталія Мамчур, Вікторія Цюпак, Марія Ільчишена, Олена Кухар, Діана Залісна – випускники Національної музичної академії імені П. І. Чайковського; Діана-Марія Марчук – студентка Національної музичної академії імені П. І. Чайковського; Наталія Горбань – випускниця Королівської консерваторії Шотландії; Оксана Томків, Олена Коломієць – випускники Харківського державного університету мистецтв імені І. П. Котляревського; Софія Олокіна – випускниця, а Дана Лисенко – студентка Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка; Лариса Мечак – випускниця Одеської Національної музичної академії імені А. В. Нежданової; Світлана Веселовська, Олена Собіщанська, Андрій Нетеча, Надія Торяник, Ірина Чорномиз, Володимир Масловський – випускники Київського вищого музичного училища імені Рейнгольда Глієра; Юлія Вишнеvsька, Ірина Чорномиз, Тетяна Попель, Катерина Рубан, Катерина Цвігун – випускниці

Київського національного університету культури і мистецтв. Чимало вихованців навчалися у Хмельницькому фаховому музичному коледжі імені Владислава Заремби, Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільському коледжі культури і мистецтв.

За чотири десятиліття діяльності хорової капели понад 300 хористок пишаються своєю участю у творчій діяльності цього унікального колективу. Свого часу у складі «Журавлика» були майстрині академічного, народного та естрадного співу: Олена Лютаревич, Анна Зотьєва, Наталія Горбань, Ірина Драган, Марина Федорова, Юлія Вишневська, Ірина Чорномиз, Ольга Боднар, Тетяна Столаба, Діана Юрейко, Анна Добровольська.

Особливо теплі дружні стосунки хорової капели «Журавлик» склалися із зразковим дитячим хором «Щедрик» Стрийської дитячої хорової школи, зразковим хором «Сяйво» Ніжинської музичної школи, Муніципальним чоловічим хором «Каменярь» Стрийського району, хором хлопців та юнаків Мукачівської хорової школи, народною хоровою капелою «Зоринка» Тернопільської дитячої хорової школи.

Доброю традицією у Кам'янці-Подільському стало проведення Різдвяного концерту за участю колективів дитячої хорової школи. Численні перемоги, глядацькі аншлаги, всеукраїнські й міжнародні мистецькі проєкти – всі ці звершення майстерно заховані за копіткою працею колективу та його засновника й незмінного керівника – заслуженого працівника культури України Івана Нетечі, непересічної творчої особистості, патріота України, талановитого педагога, людини великої душі.

Список використаних джерел:

1. Українська музична енциклопедія. Т. 4: [Н – О] / Гол. редкол. Г. Скрипник. Київ ІМФЕ НАНУ, 2016. С. 233-234.
2. Гавришук А. З піснею – усе життя: Ювілеї. Кам'янець-Подільський вісник. 1997. 18 жовтня. С. 3.
3. Костевич І. Подвижник духовності. Студентський меридіан (Кам'янець-Подільський). 1995. 1 вересня. С. 3.

Б. С. Горак,
*Комунальний заклад Львівської обласної ради,
Львівський музичний фаховий коледж
імені С. П. Людкевича, III курс.*
Керівник: завідувач бібліотеки,
викладач музично-теоретичних дисциплін
Т. П. Фішер

БІЛЬШЕ АНІЖ ЮВІЛЕЙ: КРАЄВИЙ КОНКУРС ХОРІВ НА ЧЕСТЬ МИКОЛИ ЛИСЕНКА

2022 рік багатий на ювілеї діячів, чиє життя було служінням хоровому мистецтву. Серед них: 115-ліття о. Северина Сапруна та Бориса Кудрика; 110-ліття Василя Якуб'яка та Євгена Цегельського, а також 105-ліття з дня народження Євгена Козака. Нарешті низку знакових дат можемо доповнити 180-річним ювілеєм Миколи Лисенка та 80-ліття з часу самого проведення Краєвого конкурсу хорів на його честь (далі – ККХ). Факт причетності всіх ювілярів до цього безпрецедентного творчого проекту регіонального масштабу якнайкраще актуалізує потребу розкрити саме вказану тему.

Окремі факти з історії взаємин галицької інтелігенції з М. Лисенком висвітлено у розвідках Я. Горака, Н. Толошняк, О. Осадці, Л. Киявновської, Н. Кобрин, О. Коменди, Ю. Медведика, М. Новакович, М. Тимофієв, К. Загнітко, І. Довгалюк-Шнерх. Однак, саме на факті проведення ККХ зосередила свою увагу Т. Фішер в межах магістерської роботи «Музичне життя Львова періоду німецької окупації у світлі преси» на основі спогадів безпосередніх учасників подій, статей та рецензій в тогочасній пресі.

Метою цієї роботи є розкрити значення ККХ через призму ролі цієї події в творчій долі видатних українських мистців, які були організаторами, членами журі чи учасниками цього грандіозного музичного проекту. Також хочеться висвітлити роль та значення ККХ для українців Львова зокрема та дистрикту Галичина в цілому.

ККХ став підсумком музично-громадської та професійної діяльності О. Северина Сапруна (1897-1950 рр.) – знаного хорового диригента, скрипаля, педагога, капелана, музично-громадського діяча. С. Сапрусун – один із ініціаторів відкриття та директор філії ВМІЛ (1923 р.); засновник та диригент низки хорів; учасник самодіяльного струнного квартету; співзасновник та редактор музичного часопису «Боян» (1929-1930 рр.) [6]; композитор. Період найбільш різностороннього розквіту таланту С. Сапруна збігся з німецькою окупацією. У 1942-1944 рр. музикант був директором Інституту Народної Творчості (далі – ІНТ) у Львові, навколо якого згуртувалася вся вціліла мистецька еліта. Задум провести конкурс (в майбутньому щорічний) виник ще в 1937 році. Хоровий конкурс регіонального масштабу не тільки би дозволив у привабливій для всіх сторін формі відстежувати поточний стан хорів Східної Галичини, але став би логічним продовженням загальнорегіональної стратегії професіоналізації хорового мистецтва¹ [5]. Як директор ІНТ о. Сапрусун зумів скористатися подвійною політикою німецької влади, що полягала у намаганні створити ілюзію лояльного ставлення до українців Галичини, і організувати конкурс. Природно, що коронний номер фіналу хорових змагань – виступ зведеного хору учасників (а це майже 1000 співаків), прозвучав під диригуванням С. Сапруна, що зафіксовано не тільки вербально, а й на світлинці.

Для Бориса Кудрика та Євгена Цегельського як членів організаційного комітету та журі, конкурс став чи не останньою яскравою масштабною подією в житті². Одноліток С. Сапруна, учень Євсевія Мандичевського, Борис Кудрик (1897-1950) закарбувався в історії як композитор, музикознавець-енциклопедист, педагог, один із кращих концертмейстерів,

1 Цей процес розпочався в останній третині XIX століття і завершився в 1930 -тих завдяки діяльності ВМІЛ та його філій.

2 Всі учасники організаційного комітету — члени Спілки праці українських музик (далі – СПУМ) чи мистецьких спілок ІНТ. А це: Кость Панківський, С. Сапрусун, В. Барвінський, С. Людкевич, Зенон Попіль, Михайло Михалевич, Зиновій Лисько, Лев Туркевич, Роман Любинецький, Йосип Москвичів, Ярослав Витушинський, Михайло Волошин, Роман Прокопович, Антін Малюца, Григорій Лужницький, Микола Колесса.

музичний критик, експерт з історії української церковної музики, який наприкінці 1930-тих разом із С. Людкевичем налагоджував роботу Інституту церковної музики у Львові [6; с. 313]. Виняткова музична пам'ять та увага до деталей (що так важливо в умовах відсутності аудіофіксації та стислості конкурсних прослуховувань), багатолітній досвід роботи з хорами та написання різножанрового хорового репертуару, авторитет знавця історії української музики – всі ці навички робили Кудрика ідеальним членом журі. Він був рівнозначним у команді професіоналів високого класу, які в результаті прискіпливого відбору³ з 1000 колективів до фінальних змагань допустили 32 хори. Світлини під час фінальних прослуховувань – чи не останні, де Кудрик піднесений і натхненний. Подальша доля склалася трагічно: після засудження до заслання за сфабрикованою справою він помер в камері концтабору «Дубравлаг» (Мордовія) [1].

ККХ був етапною подією в кар'єрі Євгена Цегельського (1912-1980 рр.). На час проведення конкурсу Цегельському виповнилося 31, та він вже зарекомендував себе в найкращому світлі як чудовий організатор культурного життя Перемишля, центром якого була філія ВМІЛ. До думки Цегельського, чия манера гри та новаторський стиль інтерпретації відомих творів викликали дискусії та захоплення, дослухалися при оцінці оригінальності трактування авторського тексту. Подальшу долю видатного педагога та музикознавця на еміграції в Сполучені Штати Америки розкрила Олена Паріс [2]. Попри те, що він залишався надзвичайно активним, в новому суспільному середовищі марно було сподіватися на організацію проєкту такого рівня.

Єдиним з ювілярів 2022, хто залишився у Львові та продовжив творчу працю, був Євген Козак (1907-1988 рр.). На час проведення ККХ «львівський Леонтович» користувався популярністю не тільки як засновник та учасник естрадного квартету «Ревелерси Євгена», а й один із провідних диригентів

Львівського радіо, чий чоловічий октет або один із хорів виступав чи не щодня. Однак, хоч подальша творча доля митця була щасливою, після розв'язки Другої світової війни педагогічна та громадська діяльність витіснила диригентську та виконавську практику.

Серед учасників хочемо виділити постать Василя Якуб'яка, адже перемога в цьому конкурсі для нього – важливий момент професійного самоствердження та визнання таланту⁴. В. Якуб'як народився в с. Печеніжині поблизу м. Коломия. В 1931 р. завершив Класичну гімназію та навчання в філії ВМІЛ (скрипка, теорія музики), згодом – Львівську Духовну греко-католицьку семінарію Святого Духа. Диригентський досвід В. Якуб'як здобув ще під час навчання в Коломиї. Всі, кому доводилося чути хор чи оркестр під проводом митця, відзначали швидке зростання виконавського рівня цих ансамблів. В 1939 р. після ліквідації всіх великих колективів Богословської академії, В. Якуб'як ненадовго виїхав до Польщі, а в 1941 р. повернувся в Коломию, де започатковує симфонічний оркестр (другий при філії ВМІЛ). На жаль, в подальшому це принесло низку неприємностей, адже тоталітарна радянська влада факт одержання подібної нагороди розцінювала як свідчення колаборації з нацистами [3, с. 22].

Яку роль Конкурс мав для широкого загалу? Чи слідкували галичани за перебігом подій? Яким чином українська спільнота могла долучитися? Найлегший доступ мали безперечно львів'яни. Для кожного українця було справою честі потрапити на концерт – фестиваль Української пісні до зали Оперного театру: квитки на концерт розпродали за день до свята, тому фестиваль повторили в Стрийському парку. Українці дистрикту могли спостерігати за перебігом конкурсу за дописами в пресі. Адже блискавичність надходження актуальної інформації в місцеві видання та рівень її докладності вражають! З газети «Нова доба», яка видавалася в

4 Крім В. Якуб'яка срібну батуру одержали Микола Колесса (Львів) та пан Прокоп'як (Ходорів).

Берліні, відомо, що конкурсні виступи транслювали в радіоетері та фільмували [7].

Отже, Краєвий Конкурс Хорів на честь Миколи Лисенка – одна з наймасштабніших мистецьких подій німецького окупаційного періоду, що була не лише формальною даниною пам'яті видатного діяча, логічним продовженням стратегії культурного розвитку, полем для вивільнення творчої енергії низки митців, а й прикладом виняткового чину національного єднання, гідним для наслідування прикладом культурного менеджера в екстремальних історичних обставинах.

Список використаних джерел:

1. Загнітко К. Віденська пастка. *ZBRUC* .URL: <https://zbruc.eu/node/93039> (дата звернення 29.01.2022)
2. Паріс О. Євген Цегельський як педагог нової генерації львівської «празької школи» [Електронний ресурс] / Олена Паріс // Українська музика. 2017. Число 2. С. 68-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrmuzyka_2017_2_13 (дата звернення: 30.01.2022)
3. Тимофіїв М. У парі з музами. Композитор Василь Якуб'як. Чернівці: Друк Арт, 2014. С.4-16.
4. Толошняк Н. Борис Кудрик – дослідник і композитор церковної музики. Калофонія: Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. 2018. Ч. 9. С. 317-320.
5. Фішер Т. На шляху професіоналізації: хоровий рух Галичини в період німецької окупації. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. Вип. 17. Львів: Львівський національний університет ім. І.Франка, 2016. С. 129-134.
6. Шнерх С., Довгалюк І. Боян дрогобицької землі (до 100-річчя з дня народження та 50-річчя з дня смерті отця Северина Сапруна). *Musica Galiciana. T.V.* Rzeszyw: Wydawnictwo Wyzszej Szkoły Pedagogicznej, 2000. С.311-316.
7. Цифрова копія Альманаху Краєвого Конкурсу Хорів. URL: <http://libarch.nmu.org.ua/handle/GenofondUA/25344> (дата звернення 09.01.2021)

Д.В. Городнюк,
*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради», група 401-м.*

Керівник: *викладач хорового диригування вищої категорії,
викладач-методист*
С. Л. Русавська

ВИХОВНА ФУНКЦІЯ МУЗИКИ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В ПРОЦЕСІ ХОРОВОГО СПІВУ

Актуальність. Дана тема зумовлена практикою педагогічної роботи й сучасними умовами нашого буття, які ставлять досить серйозні вимоги до особистості та її поведінки, професіоналізму педагога.

Музично-естетичне виховання – процес реалізації виховної функції музики в цілях формування гармонійно розвинутої особистості, її активної позиції. Історичний досвід красномовно свідчить про те, що виховна спрямованість, залучення до процесу виховання засобами мистецтва була, як правило, однією з центральних педагогічних проблем.

Оскільки в основі музичного виховання лежить реалізація виховної функції музики, в тому числі й хорової, то є доцільним коротко розглянути найважливіші аспекти її прояву.

Ще стародавні мислитель Аристотель писав, що в основі музики лежать зародки естетичного відношення до світу, тому музика повинна бути обов'язковим предметом навчання і виховання. У подальшому думка людства не дуже змінилась. Однозначно стверджується висока організуюча сила музичного мистецтва. Про це свідчать численні праці сучасних науковців, таких як Ю. Алієв, О. Апраксина, В. Крутецький, О. Ростовський, О. Щолокова та інших [6].

Мета: висвітлити та проаналізувати основні функції музики, зокрема хорового співу, та їх вплив на морально-естетичне виховання молоді.

Виклад матеріалу. Першим важливим компонентом названої проблеми є місце музики в житті держави, суспільства. Одна з основних особливостей музичного мистецтва як форми суспільної свідомості полягає в акумулюванні історичного досвіду суспільних відносин у своєрідній емоційно-звуковій формі. Твір, який звучить, відображаючи суттєві сторони людського відношення до навколишнього світу, до інших людей, служить унікальним «дидактичним» матеріалом. В процесі слухання музики, а тим більше музично-виконавської діяльності, мистецтво складними шляхами «вчить» дитину людяності, дитина «відповідає» музиці мовою своїх почуттів, наділяючи її певними «особистісними смислами» (термін О. Леонтьєва), які відображають результат індивідуального «присвоєння» дитиною соціально-історичного музичного досвіду.

Специфіка музики перекликається з багатьма психічними особливостями особистості школяра, які проявляються в різні вікові періоди. Це й підвищена емоційна чутливість, активність, конкретність, і максималізм в особистісних проявах, і прагнення до самостійного освоєння мистецтва, до самовираження в доступній формі тощо.

Іншим важливим аспектом реалізації виховної функції музики є здатність особистості до переживання, осмислення сприйнятого музичного твору і, зокрема, пісенно-хорового. Щоб виявити цю здатність, існують певні критерії:

- а) повнота сприйняття твору (сприймання усіх частин у відповідності з їх значенням);
- б) розуміння компонентів твору (міра образно-емоційного освоєння);
- в) вміння використовувати в оцінці твору засоби музичної виразності, які впливають на якість сприймання.

Керівництво вчителем процесом розуміння пісенно-хорового твору, якістю його виховного впливу повинно здійснюватись за допомогою ряду факторів:

- 1) збагачення асоціативного фонду учнів музичними враженнями;

- 2) накопичення знань про твори пісенно-хорового жанру емоційний настрій, виражений в ньому;
- 3) знання відомостей про композитора того чи іншого пісенно-хорового твору, розкриття характерних рис його творчості, особливостей стилю;
- 4) систематизація знань про елементи музичної мови, уміння використовувати їх в оцінці образного змісту твору.

Третій компонент виявлення виховної функції музики пов'язаний з її морально-естетичною спрямованістю. Ефект морального впливу починається із синхронізації людської свідомості й внутрішньо смислового змісту музики. Свідченням тому може бути будь-яке емоційно позитивне сприйняття її художнього образу. Музика викликає «настроювання» психіки людини на відображаючі нею емоції. При цьому об'єктивною основою сприйняття того чи іншого музичного жанру є зміст. Впливаючи через почуття, зміст твору діє на весь духовний світ людини. Однак, результат цього впливу, як правило, дуже своєрідний.

Таким чином, музичне мистецтво може здійснювати виховний вплив лише в тих випадках, коли воно сприймається на високому естетичному рівні. Рівнева шкала естетичного сприйняття музики охоплює широкий діапазон впливу від сенсорних відчуттів метроритму і мелодії до усвідомлення естетичної ідеї, яку несе музичний образ. Тому проблема естетичного сприймання музики знаходиться у прямій і безпосередній залежності від виховання духовності. За твердженням В. В. Медушевського, «музики немає там, де за звуками не стоїть людина» [3]. Ефект морального впливу полягає не стільки у відображенні музичного змісту свідомістю, стільки в особистісно-оцінній реакції людини на сприйняте. Іншими словами, моральний вплив музики змінюється при співвідношенні музичного змісту з особистими духовними орієнтирами. Основою такого співвідношення стає потреба (інтуїтивна чи усвідомлена) у сприйнятті музики, в залученні до неї значної емоційно привабливої частини духовного досвіду людини.

До найважливіших умов морального впливу музики на людину слід віднести: а) виникнення позитивних емоцій; б) наявність практичної діяльності (виконання, творення, активне свідоме слухання музики тощо).

Практична діяльність не тільки сприяє реалізації морально-виховного потенціалу музики, але й служить доказом особистісного «присвоєння» її духовного змісту людиною. Вплив музичного мистецтва на формування та зміни людської свідомості було помічено і активно використовувалося в педагогічних цілях у всі художньо-історичні епохи. Це визначило головне соціальне призначення музики і значною мірою зумовило реалізацію її виховної функції: на всіх етапах розвитку людського суспільства вона була і залишається дієвим засобом формування соціально визначеного типу особистості. Отже, завдяки своїй специфіці музика справляє значний морально-виховний вплив, формуючи чуттєво-емоційну сферу людини, її духовний світ загалом.

Рівень музично-естетичної вихованості, музичної культури закладається, перш за все, в загальноосвітній школі і залежить безпосередньо від того, чи зуміє вчитель музики реалізувати виховні можливості музичного мистецтва, прилучити дітей до нього, використовуючи при цьому весь арсенал педагогічних знань, умінь і навичок.

Слід зазначити, що могутній виховний потенціал хорового мистецтва завжди брався до уваги видатними діячами хорової культури. Достеменно визначив її виховну роль В. Я. Шебалін: «Хоровий спів є такою формою масового музикування, через яку широкі верстви народу стикаються з музичним мистецтвом не за допомогою простого слухання, а в процесі активного виконавства. Ця особливість співу робить останній наймогутнішим і найдоступнішим засобом, за допомогою якого можна дати основи загального музичного розвитку» [5].

Висновок. Отже, хоровий спів є найбільш поширеним видом виконавської діяльності, що зумовлюється його загальнодоступністю, дохідливістю, зрозумілістю, природністю. Пріоритет хорового мистецтва

перед іншими компонентами системи естетичного виховання полягає в тому, що воно сприяє активному формуванню почуттів колективізму, товариськості, взаємодопомоги. Участь у хорі розвиває ще й такі якості, як увага, зосередженість, наполегливість, дисциплінованість, вміння володіти собою, досягнення спільної мети та інші. В процесі хорового виконавства закладаються основи музично-естетичного мислення, забезпечується активізація творчих починань, особливо в дитячому віці.

Список використаних джерел:

1. Горбенко С.С. Дитяче хорове виховання в Україні. Навчально-методичний посібник. К.: ІЗМН, 1999. 253 с.
2. Вишневський О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. -Львів, 1996. 326 с.
3. Відродження українських традицій музичного виховання. Мелітополь, МДПІ, 1996. 250 с.
4. Помиткін Е.О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти. Навчально-методичний посібник. К.:ІЗМН, 1996.
5. Русавська С.Л. Деякі аспекти естетичного виховання дітей в умовах дошкільної та початкової освіти засобами музики. Наступність у навчально-виховній роботі суміжних ланок освіти: дошкільної та початкової. Умань, 2008. 124 с.
6. Русавська СЛ. До проблеми естетичного виховання майбутніх учителів музики. Гуманітарні науки: проблеми, пошуки, перспективи. Збірник наукових праць. Умань, 2007. 96 с.

О.Р. Гудзенко,
*Канівський фаховий коледж культури і мистецтв
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини,
відділ музичного мистецтва, II курс.*

Керівники: *викладач-методист відділу музичного мистецтва*
О. В. Павленко,
викладач вищої категорії відділу музичного мистецтва
О. С. Павленко

ПРО СВІТОВІ МАНДРИ УКРАЇНСЬКОГО ХІТА ТА ЙОГО АВТОРА

*Українці дуже багаті, може й найбагатші
серед усіх слов'ян різноманітними піснями...
П. Шафарик*

Якби провести опитування серед українців, чи знають вони пісню «Їхав козак за Дунай», то, мабуть, більшість дала б ствердну відповідь. А на питання «Хто автор цієї пісні?», щиро б здивувалися: «А хіба вона не народна?». Так! Виявляється, що пісня має автора. І так траплялося з багатьма піснями, адже [поряд з фольклорними піснями в Україні побутують і так звані фольклоризовані. Це пісні, які мають певних авторів, але вони настільки близькі до народної творчості, що імена людей, які їх створили, не завжди згадують, а пісні пережили не одне покоління на всіх просторах України і навіть поза її межами [2].

Мабуть, те, що ця пісня українська та ще й авторська, дивувало і шотландців, і німців, і угорців, а ще французів, поляків, чехів, болгар, адже у цих країнах вона була шалено популярною, і кожен вважав її своєю народною піснею. І навіть сам геніальний Людвіг ван Бетховен створив знамениті варіації на тему кохання і прощання українського козака і дівчини. Одним із тих, хто заповзвся віднайти автора цього хіта, був німецький письменник Георг Коль, і був дуже здивований тим, що на батьківщині про нього так мало знають. Відомий український історик та фольклорист, перший ректор Київського університету імені Святого Володимира М. Максимович назвав його ім'я у передмові до книги українських народних пісень: «Сія

пісня складена козаком Семеном Климовським, якому, напевно, належить і чимало інших, що лишилося невідомим...» [1, с.238].

А що ж відомо про цього козака? Відомостей дуже мало, навіть точні роки життя невідомі, лишень припускають, що життя його було довгим, може навіть понад столітнім, народився він на рубежі XVII та XVIII ст., а помер на рубежі XVIII та XIX ст. Також припускають, що навчався козак у Києво-Могилянській академії, хоча беззаперечних доказів цьому немає. Проте це був перший чоловік в історії Слобідської та Лівобережної України, якого можна в деякій мірі назвати літератором. Климовський, який підписував свої твори як «Козак-стихотворец», хоча і не приховував свого справжнього імені, займався письменництвом багато років. Його твори сповнені мудрості та філософії, що свідчить про значний вплив класичної літератури, а особливо духовний вплив Горація. А ще був дуже сміливий цей козак Семен Климовський, адже посмів написати самому цареві Петру I. І не просто якогось листа із «челобитной» просьбою, або віршованим памфлетом, а надіслав філософські віршовані роздуми «О правосудии и бодрости» та «О смирении высочайших», в яких посмів повчати самого царя!!! «Цар без правди мертвий», – писав освічений козак, висловлюючи своє ставлення до подій у російській державі, коли кривда перемагала правду. Саме ці рукописи, підписані «негоднейший раб харьковский козак Семен Климов», знайдені і зроблені надбанням громадськості у 1905 році російським істориком Всеволодом Срезневським, остаточно підтвердили факт, «що харківський козак Семен Климовський – не міфічна особа...», якого ще один російський історик М. Карамзін вважав самородком, «учнем природы», якого, на жаль, «не довчило мистецтво» [1, с. 239]. Проте, саме Карамзін перший підтвердив авторство пісні «Їхав козак за Дунай».

А цар Петро ненавидів усе українське і провадив «політику помсти Україні «за Мазепу», яка дала страшні наслідки. Було пограбовано економіку, винищено чимало люду, введено обмеження на українське книгодрукування. 1722 року скасовано гетьманщину. Павло Полуботок, який

подався до Петербурга «виговорювати» для українців бодай куці права, додому не повернувся – помер у Петропавловській фортеці» [1]. І тому відчайдуху-козака Семена Климівського заслали у степи колишнього Дикого Поля, де він разом із приятелем заснував хутір Припутні та й доживав свій вік.

А пісня «Їхав козак за Дунай» не пішла у забуття, а полинула далеко за межі України і стала не тільки нашою народною, а й піснею чотирьох континентів. Пісня про щире кохання, про розлуку, про вірність, про священний воєнний обов'язок; емоційна, зворушлива; поєднала у собі і маршові, і лірично-інтимні інтонації. Ця пісня – діалог між двома рідними людьми і про них самих, і про їхні переживання – помандрувала світом. Спочатку вона була дуже популярною у Німеччині. Німецькою мовою її переклав поет-романтик Тігдем. І у 1809 році він опублікував свій переклад і ноти в популярному кишеньковому виданні В. Беккера під назвою «Козак та його дівчина» [5]. Тему пісні підхопив видатний німецький композитор, основоположник німецької романтичної опери – Карл-Марія Вебер, написавши варіації для фортепіано [2, с.12].

Достеменно вже невідомо, де її міг почути Бетховен, – чи гуляючи вулицями Відня, від солдат, що поверталися з наполеонівських воєн, чи у палаці свого товариша і мецената Андрія Розумовського, сина останнього українського гетьмана Кирила Розумовського, який був дипломатичним посланником Російської імперії у Відні. «Бетховен використав обробку пісні у творі для голосу, віолончелі, скрипки, фортепіано. Іншого разу подав її у варіаціях»[1, с.12], а потім опрацював для збірки пісень народів Європи, надавши українській мелодії елегантності та урочистості.

У 1818 році німецький та австрійський композитор Йоган Гуммель, учень Моцарта, створив чудову обробку цієї пісні для фортепіано, віолончелі та флейти. У 1839 році її обробив для чоловічого хору німецький композитор Йоган-Крістіан-Фрідріх Шнайдер. Як наслідок, численні самодіяльні

колективи та хори, яких у той час було чимало в Німеччині, почали виконувати цю пісню і зробили її досить популярною в Європі.

Варіації на тему «Їхав козак за Дунай» написав також італійський композитор Томмазо Траетта, а італійський переклад – Домініціс. Французький переклад пісні було здійснено кимось із польських емігрантів, яких тоді було чимало в Парижі і опубліковано у збірці «Польські народні і популярні пісні». Однак справжньою популярністю у Франції ця українська пісня завдячує польському композитору і скрипалю, учню великого Ніколо Паганіні, – Каролу Липинському, котрий з великим успіхом виступав у Парижі, виконуючи серед інших і «Їхав козак за Дунай». У 1814 році Вацлав Ганка опублікував у Відні переклад «Їхав козак за Дунай» на чеську.

У 1815 році в американському місті Філадельфія були надруковані ноти цієї пісні та її англійський переклад. Наступного року ноти і текст були видані в англійській столиці Лондоні, а в 1822-му – в американському Балтиморі.

На початку ХХ століття у США з'явилися нові переклади цієї пісні. Нею зацікавилися співаки, композитори, аранжувальники. У 1925 році вона увійшла до оперети «Song of the Flame» («Пісня вогню») як центральний дует усього твору – його виконують закохані у час розлуки. Ця оперета мала шалений успіх, ішла на сцені Нью-Йоркської опери 219 разів поспіль, а наступного року її зняли на кіноплівку.

Українську мелодію для цієї оперети аранжували відомі американські композитори Герберт Стосат, автор музики до багатьох голлівудських фільмів, і славнозвісний Джордж Гершвін.

У тому ж 1925 році в США вийшло фундаментальне багатотомне видання «Міжнародна бібліотека музики для вокалістів». У VI томі серед найкращих пісень усіх часів і народів надрукована й українська – «Їхав козак за Дунай».

Ось така наша пісня, створена три століття тому козаком Семеном Климовським про особисті драматичні почуття, про героїку славетної доби

козаччини . Вона здолала всі перешкоди світу: кордони, мову, релігію; була і застається популярною, тому що тема кохання і розлуки, можливої втрати коханого є актуальною у всіх народів у будь-який час. А для України, на жаль, є актуальною і нині. Українці завжди славилися своєю великою внутрішньою силою, неповторною культурою, співучою мовою та високими стандартами моралі. Відкриті, чесні та доброзичливі, вони не раз ставали і, на жаль, є і тепер, жертвами жорстокого насильства з боку агресивних сусідів. Та українці самовіддано продовжують свою боротьбу за свою незалежність, за краще життя, а пісня продовжує підіймати бойовий дух сучасних українських козаків в окопах на Сході, і змушує щиро вірити у те, що всі вони повернуться до своїх коханих живими і обов'язково з перемогою!

Список використаних джерел:

1. Капустін Володимир Одна на цілий світ. Київ: Криниця, 2003, 160с.
2. Нудьга Григорій. Слово і пісня Київ: Дніпро, 1985, 340с.

З. Т. Давлятова,

Миколаївський Національний Університет

імені В. О. Сухомлинського,

факультет педагогіки та психології

014.13 Середня освіта, музичне мистецтво, IV курс.

Науковий керівник: доктор філософії в галузі освіта, доцент

І. П. Парфентьєва

ЩЕДРИК: ВІД МИНУЛОГО ДО СУЧАСНОСТІ

Українська культура – сукупність духовних та матеріальних цінностей, створених українським народом протягом його історії. Для української національної культури головним підґрунтям є народна культура, на основі якої поступово утворилися професійні наука, література, мистецтво [1].

Українці століттями плекали свої надії, сподівання та мрії у народну творчість. Народний фольклор зберіг всі спогади минулого, ніс людям надію на краще майбутнє.

Український народ завжди і всюди славився своїми людьми. Саме вони прославляли та прославляють нашу державу. Увесь світ знає про Тараса Шевченка, Лесю Українку, Мирослава Скорика та інших. Цей список можна продовжувати нескінченно в усіх сферах мистецтва і науки.

У своїй статті я пропоную трішки глибше зануритись у народну пісню і в те, як одна людина здатна зробити з пісні світовий хіт.

«Щедрик» – найпопулярніша українська щедрівка. Якщо згадати слова щедрівки, то стає цікаво, чому у зимовий період згадується про ластівку? Існує дві версії, які пояснюють згадки про ластівку у пісні. Перший варіант ґрунтується на тому, що Новий Рік на Русі до XV століття святкували в березні місяці, а щедрівка на той час була весняною. Другий варіант більш символічний. Український народ вірив, що ластівка – то добрий знак. Тому люди згадували про неї в піснях. Як би там не було, обидва варіанти мають право на існування.

Популярність у світі «Щедрівка» отримала після того, як український композитор та диригент Микола Дмитрович Леонтович взявся її обробити. Але світ міг би і не дізнатись про це. Вперше «Щедрик» прозвучав у виконанні капели під керівництвом Олександра Кошиця в 1919 році. Це були складні часи для України, роки війни. Капела не мала гідного фінансування і сам Кошиця згадував їх приїзд до Праги так: «Це була якась кочова орда, яку страшно було підпустити серед білого дня до міста. Добре, що до Праги ми приїхали вночі» [2]. Українська діаспора видала капелі гроші, на які вони купили собі костюми для виступу. Виступ капели визвав фурор в Європі. Капела вирушила у світове турне, останій виступ капели відбувся в Нью-Йорку 7 травня 1924 році. У 1936 році Питер Виховський взяв «Щедрик» до репертуару свого хору, написавши англійський текст.

З моменту першого виконання пісні в обробці Миколи Лентовича прошло вже більше 100 років, але «Щедрик» не втратив своєї популярності. Знайомий мотив, можна почути у такому відомому фільмі про хлопчика чаклуна «Гаррі Поттер», у американських мультсеріалах «SouthPark» та «TheSimpsons». Пісня також звучала у двох частинах фільму «Сам у дома». Пісня була виконана в стилі рок групою «Metallica». Багато каверів виконали і наші українські сучасні зірки, серед них Олег Скрипка, Ані Лорак та Тіна Кароль. «Щедрик» виконала відома група-акапела Pentatonix.

Список використаної літератури:

1. URL:[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A9%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%BA_\(%D0%9B%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A9%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%BA_(%D0%9B%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87))
2. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ol2HeRfVIMc>

Б. Делех,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), I курс.
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мистецької освіти
ЖДУ імені Івана Франка
М. А. Моїсєєва

ПІСНЯМИ Я ЖИВУ І МРІЮ: ТВОРЧІСТЬ ФЕДОРА ГОЩУКА

Актуальність. Музичне краєзнавство, регіональні музикознавчі дослідження покликані висвітлити здобутки місцевих діячів музичного мистецтва у контексті сучасного культурного процесу. Проте творчість Федора Гощука потребує вивчення і популяризації серед молодих діячів хорового мистецтва України.

Аналіз попередніх досліджень. Творчість хорового диригента і композитора Федора Гощука є наразі мало дослідженою.

Метою статті є вивчення диригентських та композиторських здобутків Федора Гощука.

Основний текст. Федір Васильович Гощук (1955-2016) – композитор, хоровий диригент, громадський діяч. Твори, які написав Федір Гощук, досі користуються популярністю у слухачів та виконавців. Мені пощастило ознайомитися з творчістю Ф. Гощука від самого початку мого навчання у музичній школі м. Кузнецовська (нині м. Вараш) Рівненської області в 2015 – 2016 роках. Він на той час був директором музичної школи (з 2008 року). Саме під його чуйним керівництвом я багато дізнався про хорове мистецтво, адже любив не лише слухати, як він займався з народним хором або музикував на баяні, а й навіть дивитися, як він розписував партитури. Він приділяв пильну увагу добору музичного репертуару, створював авторські пісні й аранжував народні пісні для хорового виконання.

Життєвий шлях Федора Гощука розпочався у селі Ділове Закарпатської області [5]. Від самого дитинства він любив мандрувати мальовничим Закарпаттям – його лісистими горами, полонинами. Любов до музики розпочалася із захоплення красою рідного краю, барвистими народними традиціями, танцями та запальною музикою. Відомо, що гру на акордеоні та гітарі Федір Гощук опановував самотужки. У 1972 році Федір вступив в Ужгородське музичне училище. Там і почалося його мистецьке життя. Оскільки юнак не мав початкової музичної освіти, йому довелося докласти значних зусиль під час навчання в училищі.

Після закінчення училища і служби у радянській армії (1978) молодий диригент хору, вчитель співів та сольфеджіо працював викладачем теоретичних дисциплін у Великобичківській дитячій музичній школі (сmt. Великий Бичків Рахівського району Закарпатської області), а згодом – директором районного будинку культури у Рахові Закарпатської області. Творча робота художнього керівника ансамблю пісні і танцю «Прістенія» в сmt. Верхнє Водяне (Рахівський район Закарпатської області), керівника вокально-інструментального ансамблю «Гудаки» Рахівського районного

будинку культури та «Синьогори» Великобичківського лісогосподарського комбінату стала справжньою школою професійного зростання для молодого фахівця. Завдяки беззаперечній харизмі, творчому та впевненому в собі духу Федір Гощук користувався вагомим авторитетом серед учнів та учасників творчих колективів. Згодом його прагнення до вдосконалення привело його до вступу у Рівненський інститут культури (навчався в інституті в 1982-1986 роках). У процесі навчання він зумів опанувати тонкощі хорового диригування та основи композиторства, отримав диплом керівника самодіяльного народного хору. Так склалося, що доля пов'язала закарпатця Федора Гощука з Поліссям, а точніше – з Березнівським районом Рівненської області, де він у свій час проходив практику і відпрацьовував диригентські та композиторські навички.

Головною і улюбленою справою його життя було українське хорове виконавство. Тому згодом він пристав на пропозицію перейти на роботу до Кузнецовська (нині Вараш), де очікувалися цікаві перспективи нового творчого проєкту. Так у місті працівників атомної електростанції виник хоровий колектив, який був організований фактично з нуля у 2006 році, і розвивався при центрі дозвілля відділу культури та туризму міської ради під орудою Федора Гощука [3]. У 2008 році він очолив Вараську (тоді ще Кузнецовську) дитячу музичну школу [2]. Цю посаду він обіймав до своєї смерті у 2016 році.

Творча спадщина Федора Гощука включає оригінальні хорові твори, обробки українських народних пісень та романси. Твори Гощука не можна віднести до певного музичного стилю, адже його творчості притаманні ознаки неоромантизму, неокласицизму, поліського та гуцульського музичного фольклору. Федір Гощук вважав, що «... до публіки потрібно виходити зі своїм, не схожим на інший, репертуаром. А якщо виконувати відому пісню, то неодмінно в своєрідній обробці» [1, с. 10]. Він надзвичайно любив українські народні пісні та українську автентику. Його самобутні обробки народних пісень демонструють його захоплення народною

творчістю та бажання творити свої оригінальні інтерпретації. Обробки таких творів як «Ох-ох», «Ой музиченьки, невеліченькі», «На камені стою», «Ой блудила по ринку», «Казав мені муж» створені для мішаного хору у супроводі баяну [4].

Відомо, що спів *a cappella* потребує особливої майстерності виконавців. Федір Гощук як хоровий диригент приділяв роботі над такими творами особливу увагу. Так, обробки творів «Калина зелена», «На Івана, на Купала», «Не хилися, сосно», «Тече річка невеличка», «Ой поле ти, поле» для чотириголосного мішаного хору, стрілецька пісня «Летіла куля» для чоловічого хору можуть стати окрасою репертуару навчальних та професійних хорових колективів [4].

«... Федір Гощук, як тонкий і вдумливий диригент-хормейстер напрочуд своєрідно-інтуїтивно і точно вміє віднайти й розпізнати не кожному доступну специфіку народного голосу, застосовуючи її в практичній роботі» [1, с. 103]. Саме так про нього писав Іван Сльота – український хоровий диригент, Народний артист УРСР, художній керівник і головний диригент Поліського державного ансамблю пісні і танцю «Льонок», професор Житомирського державного університету імені Івана Франка. І це дійсно так, адже Ф. Гощук дуже професійно працював з голосами, які найкращим чином звучали у його хорових колективах.

Висновок. Таким чином, Федір Гощук зробив вагомий внесок в українське хорове мистецтво, започаткував та розвивав традиції хорового співу у місті Вараш. І донині заснований ним у Вараші хор, що носить ім'я Федора Гощука, зберігає закладені першим керівником традиції хорового співу і є справжньою перлиною Полісся. Мені пощастило жити в одному місті з цим надзвичайним музикантом. Буквально з перших днів знайомства я зрозумів велич та багатогранність його таланту. Він змусив мене по-новому відчувати українську народну пісню і хорове виконавство. Його твори звучать і захоплюють слухачів і донині.

Список використаних джерел:

1. Гошук Ф. Повертаюсь. Твори для народного хору. Рівне: ПП «Формат-А», 2020. 104 с.: іл., нот.
2. Гошук Федір Васильович. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D1%89%D1%83%D0%BA_%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%80_%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
3. Гошук Федір Васильович. URL: <https://www.facebook.com/hoschuk/> (дата звернення: 15.01.2022).
4. Концерт пам'яті Федора Гощука URL: https://www.youtube.com/watch?v=18Y6H_2kyTM&t=749s (дата звернення: 15.01.2022).
5. Федір Гошук: «Я над Поліссям птахом пролечу...». 65-річчю маестро присвячується. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uN6u9ZBAKkE&t=9s> (дата звернення: 15.01.2022).

О. О. Діаковська,

*Комунальний заклад «Одеський коледж мистецтв
імені К. Ф. Данькевича», IV курс.*

Керівник: викладач першої категорії циклової комісії
«Хорове диригування»

І. О. Кузнецова

ІСТОРІЯ ТВОРУ М. ВЕРБИЦЬКОГО «АНГЕЛ ВОПІЯШЕ»

Метою статті є короткий огляд творчості М. Вербицького на прикладі твору «Ангел вопіяше».

Творчість першого найвидатнішого представника західноукраїнської професійної музики М. Вербицького довгі роки замовчувалась. Головною причиною цього був його сан священника, а ще більше – «націоналістичний» гімн «Ще не вмерла Україна», якого не могли йому пробачити радянські ідеологи. Насправді ж його роль в історії української музики значно більша, він заслуговує на почесне місце в галереї видатних діячів нашої Вітчизни [1, с.1].

Михайло Вербицький народився 24 березня 1815 року у селі Явірник Руський, на Лемківщині, неподалік від Перемишля (Польща), де його батько

Михайло був священником. Коли Михайлові виповнилося 10 років, помер батько, а мати, вийшовши вдруге заміж, не надто переймалася сиротами. І ним та його молодшим братом Володиславом опікувався їх далекий родич перемишльський єпископ Іван Снігурський [1, с. 2].

У другій половині сорокових років Михайло Вербицький звертається до релігійної музики – і в цей період пише повну Літургію на мішаний хор (1847), яка і сьогодні звучить у багатьох церквах Західної України. Окрім Літургії, він створює знамените «Ангел вопіяше» та інші церковні композиції. Вербицький залишив чимало власних композицій, як цілої Служби Божої, так і окремих богослужебних піснеспівів: Літургія для мішаного хору, «Отче Наш», «Єдин Свят», «Алілуя» та інші духовні твори [1, с. 4].

Помер Михайло Вербицький 7 грудня 1870 року в селі Млини від важкої недуги – раку язика, проживши лише 55 років.

Сім служб добового богослужебного кола – вечірня, утрєня, полунощниця та чотири служби часів – передують літургії. Молитви, псалмоспіви, читання священних книг і усе священнодійство підготовлюють християнина до головної служби – Божественної літургії.

Літургія (греч. λειτουργία, «служіння», «спільна справа») – суспільне богослужіння, за яким здійснюється таїнство Святого Причащання. Божественна літургія називається також Євхаристією – благодаріння. Здійснюючи її, ми дякуємо Богу за спасіння роду людського від гріху, прокляття і смерті Жертвою, принесеною на Хресті Його Сином, Ісусом Христом [1, с. 6].

Свято Воскресіння Христового, Святого Великодня, посідає центральне місце серед всіх християнських свят – «свят свято і торжество торжеств» [ірмос 8 пісні Великоднього канону]. Все богослужіння Святого Великодня особливо урочисте і пройняте одним відчуттям – тріумфуючою радістю про Воскреслого Господа [1, с. 7].

Літературною основою концерту став:

Задостойник (приспів і ірмос 9-й пісні Пасхального канону):

А́нгел вопі́яше Благодáтній: Чі́стая Ді́во, ра́дуйся! І па́ки реку́: ра́дуйся! Твій Син воскресе́ триднэ́вен от грóба і ме́ртвия воздві́гнувий; лю́діе, веселі́теся!

Сві́тіся, сві́тіся, но́вий Єрусали́ме, сла́ва бо Госпо́дня на то́бі возсі́я. Ликуй́ нині і веселі́ся, Сіо́не. Ти же, Чі́стая, красуй́ся, Богоро́дице, о воста́нні Рождества́ Твоєго́ [1, с. 8].

Ірмос – це перша строфа в кожній з дев'яти пісень канону, в якій прославляються священні події або особи.. [3, с.1]

Задостойник – одна з православних богослужбових піснеспівів, що йдуть за літургічним співом «Милість миру» з євхаристичним канонієм замість Богородичної пісні «Достойно єсть» [2, с. 1].

Твір «Ангел вопіє» відноситься до жанру духовного концерту, відносно молодого жанру, який почав свій розквіт в XVIII ст. [1, с. 9].

Великодній концерт «Ангел вопіє» цілком витриманий в дусі хорових псалмів Д. Бортнянського, творчість якого була взірцем для композиторів перемишльської школи. Контрастні між собою та самостійно довершені частини твору складаються в чотиричастинний цикл хорового концерту, який містить в собі п'ять розділів, де фінал збільшений, мовби роздвоєний. Надає хорові особливого «концертного» звучання вдале зіставлення *solí* і *tutti*, а також колористичне поєднання тембрально-однорідних жіночих та чоловічих *trío* [1, с. 11].

Цей концерт написаний для мішаного 4-голосного хору з періодичними *divízi* в окремих партіях.

Фактура твору гомофонно-гармонійна з елементами поліфонії. Тональність твору *C-dur*, але в 3 частині тональність змінюється на тональність субдомінанти *F-dur*. Використання таких світлих тональностей надають творові урочистого, яскравого звучання, тональність *C-dur*, взагалі, у багатьох композиторів використовується в творах урочистого та офіційного характеру. Також в творі ми можемо помітити невелику кількість відхилень в

паралельну тональність a-moll, D-dur, зустрічається також одноразове відхилення в тональність субдомінанти, у другій частині, ніби підготовлюючи нас до третьої частини, яка повністю йде в цій тональності, в якій також зустрічається відхилення в III ст., тональність a-moll, паралельну тональність нашої основної тональності.

Твір написаний у складному розмірі 4/4, він незмінний протягом усього твору.

Перша частина написана в простій тричастинній формі. Починається ця частина без верхнього мелодійного голосу – сопрано, однак роль мелодії виконує партія альт, що надає початку своєрідних кольорів, складених з низького та середнього регістрів. Потім вступає партія сопрано, ніжністю своїх голосів ніби підкреслюючи слова «Чистая Діво». Далі йдуть чергування жіночих та чоловічих голосів soli. Співставлення soli та tutti, характерно для творчості Бортнянського, це в своєму творі примінив і Михайло Вербицький. Також в цій частині переважає строфіка, її можна поділити на шість строф.

Друга частина складається з нормативного періоду (4+4+4), неповторної будови, в тональності C-dur, з невеличким відхиленням на початку частини. Дуже яскрава, контрастна частина в темпі Allegro (швидко), спочатку йде в акордовому викладі, а потім ми помічаємо зміну фактури на підголосково-поліфонійну.

Третя частина контрастна і за темпом Moderato (помірно), і за тональністю F-dur, це єдина частина в якій змінюється тональність. Складає собою 3х ч. композицію, без репризу, на принципі наскрізного розвитку. Ця тональність та чергування soli і tutti, передають ніжність, легкість цієї частини. Хорове tutti, підкреслює слово «Богородице», надаючи йому особливого значення.

Четверта частина – це подвійний фінал, оснований на одному й тому ж матеріалі; всю цю частину вінчає розгорнута фугетта в темпі (Allegro – швидко). Перший розділ цієї частини написаний в гомофоно-гармонічній фактурі, тут найбільше значення набуває принцип поліфонічного розвитку.

На початку фіналу проходить імітаційний розвиток головної теми, проходить у жіночій групі, а відповідь проходить у нижньому голосі, в чоловічій групі. Зупиняється цей розділ на D, і починається другий, де самостійним розділом йде фінальна фугетта (італ. fughetta, зменшена fuga) невелика fuga, порівняно проста за змістом і композиційним прийомам (переважають нескладні імітації, розвиваючий і завершуючий розділи зазвичай обмежуються одним, двома проведеннями теми), іноді фугетта є частиною циклу, як в нашому випадку. Тема фугетти дуже радісна та життєстверджувальна, вона виконується на слова «о востанії».

Звучить тема в основній тональності (C-dur). Вербицький використовує класичний «бахівський» принцип, кварто-квінтового відношення голосів, тема починається з V ступеню, а відповідь з I ступеню, з тональними змінами. У альтів та басів тема починається з квінтового тону, що надає темі світлого, радісного характеру, а у сопрано та тенорів з основного, що дає нам можливість почути впевнене, стійке підтвердження попереднього проведення теми [1, с.11-13].

Висновок. «Ангел вопіяше» – видатний твір М. Вербицького, який приваблює своїм різноманіттям характерів, темпів, мелодійності, різнобарвності гармонії та зіставленням перекличок чоловічих та жіночих тріо, солістів та хору. Композитор музично-виразовими засобами звертає увагу до людської особистості, до її духовного світу щирих емоцій. Все це передає величність, трепетність та радість усього свята.

Список використаних джерел:

1. Ангел вопіяше М. Вербицький. URL: <https://www.skachatreferat.ru/referaty/Ангел-Вопіяше-м-Вербицкий/12904.html> (дата звернення: 01.02.2022).
2. Задостойник. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Задостойник> (дата звернення: 03.01.2022).
3. Ірмос. URL: <https://artsandculture.google.com/entity/m074n51?hl=uk> (дата звернення: 03.01.2022).

В. О. Єгорова,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського,
III курс.
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Л.В. Чинчева

ВПЛИВ ХОРОВОГО СПІВУ НА ОСОБИСТІТЬ ДИТИНИ

Актуальність дослідження. Хоровий спів є окрасою, видатною рисою, візитівкою нашого народу. І на сьогоднішній день він не втрачає своєї актуальності. Ще змалку діти, які відвідують музичну школу, навчаються цій дисципліні. Але який вплив має спів у хорі на особистість, окрім розвитку музичних навичок у неї? Питання є досить важливим у реаліях нашого часу, адже через технічний прогрес більшість дітей надають перевагу соціальним мережам, аніж відвідуванням різних секцій та занять. Сучасні інтереси більшості дітей, на жаль, є досить далекими від того, що дозволяло б їм духовно та культурно збагачуватись. Тому під час відвідування хорових занять у музичній школі якраз і відбувається необхідне збагачення та виховання особистості. Про це у своїй праці зауважувала Л. Чинчева: «У процесі формування активної особистості, важливе місце за силою емоційного впливу на неї, належить хоровому мистецтву як специфічній формі суспільної свідомості» [3, с 53]. Але яким чином це відбувається?

Спираючись на попередній досвід, необхідно також зауважити, що дуже важливу роль має викладач, адже його задача у цьому процесі – виховати музично освічену, грамотну дитину, яка оволоділа багажем знань, вмінь та навичок співу у хорі. У загальноосвітніх школах виховання засобами хорового співу займаються вчителі музичного мистецтва.

Аналіз попередніх досліджень. Про формування музично-естетичного смаку та емоційне пізнавання світу на уроках музичного мистецтва писали Б. Асаф'єв, О. Апраксина, Н. Ветлугіна, Л. Чинчева та інші. Також прізвища тих, чії роботи вивчалися під час дослідження, будуть наведені нижче.

Метою мого невеличкого дослідження є з'ясування впливу хорового співу на формування та виховання особистості дитини.

Основний текст. Отже, напевно, варто розпочати з того, як частіше за усе відбувається робота в хоровому колективі за Ажнакіною І. С. та Салтурін О. Е.: «Основа шкільного хору справді має складатися з дітей із яскравими вокально-слуховими даними. А навколо них концентруються ті, хто, маючи велике бажання співати, мають менше можливостей» [1]. Таким чином, автори вважають, що діти, співаючи разом, будуть вчитися не лише чисто інтонувати і розвивати свою музичні здібності, а й розкривати себе перед керівником, однолітками, шукати спільну мову один з одним. «Колективний характер, широка доступність, масовість роблять цей вид діяльності найбільш ефективним засобом залучення особистості до цінностей музичної культури... Участь у хорі крім того, що формує найкращі риси характеру людської особистості, розвиває ще й такі суто вольові якості, як увага, зосередженість, наполегливість, дисциплінованість, вміння володіти собою, досягти спільної мети, підкоряти свої інтереси інтересам мас. В процесі хорового виконавства закладаються основи музично-естетичного мислення». Так у своїй праці зазначає Юдін [4, с.162]. Також колективний спів дає змогу замкнутим дітям відчувати себе важливими у житті колективу, а подальші успіхи зміцнюють їх самооцінку.

Також хоровий спів навчає дитину сценічній поведінці: як правильно виходити та гарно залишити сцену, гідно відспівати один чи декілька творів, паралельно намагаючись передати настрій не лише співом, але обличчям і рухами. Також виступ на сцені несе у собі ще одну функцію. Безпосереднє спілкування виконавців із слухачами ніби створює зв'язок між автором твору та аудиторією, що робить хор посередником їх спілкування.

Ще одним важливим аспектом впливу співу у хорі на особистість є формування її естетичного смаку. Хоровий спів пробуджує у людини зацікавленість у цьому жанрі музики. Надалі це може сприяти появі інтересу як до інших жанрів, так й до інших видів мистецтв взагалі, тим самим

збагачуючи культуру особистості. Також, повертаючись до попереднього пункту, можна сказати, що не лише виконавці збагачуються духовно під час виступу на концерті, але й слухачі, що вирішили відвідати такий захід.

Узагальнюючи, хочеться систематизувати усе наведене вище. Хоровому співу як колективній музично - виконавчій діяльності, що активно впливає на розвиток як особистісних якостей, так і загальної культури учнів, властиві такі позитивні особливості [2]:

- участь у спільній справі формує у школяра вміння спілкуватися, об'єктивно оцінювати свої дії, допомагає усвідомити наявні недоліки, як музичні, так і поведінкові;
- працюючи в хорі, учень формує позитивні особистісні якості, необхідні для роботи в колективі, вчиться застосовувати свої сили, музичні здібності та вміння з користю для себе та для хору;
- хорова діяльність, активна і соціально-цінна, представляє суттєвий чинник, що забезпечує становлення у свідомості учня необхідності єдності слова та справи, корисного наміру та особистісних засобів його здійснення;
- у процесі колективного хорової творчості розвиваються самостійність, ініціатива та інші вольові якості, такі необхідні учневі, музична діяльність переключає його увагу на корисну справу, значущу і для нього, і для інших учасників колективу;
- у хоровому співі узгоджуються та поєднуються різноманітні музично-виховні засоби, що позитивно впливають на учня, що посилює пізнавальні впливи та нейтралізує негативні;
- у хоровому, колективному співі можна з великим ступенем достовірності виявити справжню структуру міжособистісних відносин учнів, соціальний статус більшості членів малих груп у хорі, їх відносин із «верхівкою» групи, з її лідером;

- у хоровому співі, нарешті, успіхи та недоліки виразно можуть бути простежені та відповідним чином відзначені заохоченням або зауваженням; до речі, учасники хору позитивно оцінюють успіх однолітка, якщо він був досягнутий наполегливою працею і волею; значно меншим ентузіазмом хористи зустрічають заохочення та нагороди, отримані лише завдяки природним даним.

Отже, можна дійти висновку, що вплив хорового співу на виховання особистості дитини є надзвичайно масштабним. Окрім розвитку музичних здібностей (таких як інтонування, вокальні навички, слух тощо), цей вид мистецтва несе у собі збагачення як духовне, так і особистісне. Тому, на мою думку, було б доречним введення хорового співу у більшій кількості загальноосвітніх шкіл. Можливо, завдяки цьому буде підвищений рівень культурно вихованих та обізнаних людей у нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Ажнакіна І. С. та Салтурін О. Е. Хоровий спів як засіб виховання особистості. Режим доступу: <https://scienceforum.ru/2019/article/2018015160> (дата звернення: 28.01.2022).
2. Кожухаренко О. Є. Роль хорового співу у вихованні особистості. Режим доступу: <https://nsportal.ru/kultura/muzykalnoe-iskusstvo/library/2017/02/18/rol-horovogo-peniya-v-vospitanii-lichnosti> (дата звернення: 17.01.2022).
3. Чинчева Л. В. Творчий підхід у підготовці майбутніх учителів музики до роботи з хоровими колективами. Науковий часопис НПУ ім.М.Драгоманова/серія 14 Теорія і методика мистецької освіти, вип.19 (24), К.: 2015, С. 53-57.
4. Юдін А. А. Пісенно-хорове виконавство, як шлях духовного збагачення дитини. Збірник науково-методичних статей «Проблеми мистецької освіти», вип. 9., К.: 2015, С.162-167.

А. С. Жаббарова,
*Бердичівський педагогічний фаховий коледж
Житомирської обласної ради,
відділення «Музичне мистецтво», група III -М.*
Керівник: *викладач диригентсько-хорових дисциплін вищої категорії,
старший викладач*
А. Г. Стеценко

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КИРИЛА СТЕЦЕНКА (ДО 140-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Постановка проблеми. Активізація культурно-творчого процесу в Україні й загалом у світі, стратегія відродження національної культури підкреслює необхідність вивчення, збереження і поширення педагогічної спадщини видатних вітчизняних педагогів, витoki творчості і педагогічної діяльності яких ґрунтуються на народному мистецтві. Педагогічна наука доводить, що справжнє виховання є глибоко національним за сутністю, змістом, характером та історичним покликанням.

Кирило Григорович Стеценко – один із засновників української національної композиторської школи та автор національно спрямованих педагогічних ідей.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженням життєвого та творчого шляху відомого українського композитора, педагога, хорового диригента та громадського діяча Кирила Григоровича Стеценка займалися такі дослідники, як Архімович Л. М., Горюхіна Н. М., Дудар Р. П., Козачок С. В., Лісецький С. Й., Лозниця О. В., Пархоменко Л. О., Радіна В. Т., Товстуха Є. С., Томасенко А. Р., Федотов Є. С., Харчиненко Ю. В. Попри численні наукові роботи, у яких досліджується творча постать К. Г. Стеценка, робіт, присвячених лише його педагогічній діяльності не багато, що стимулює наукові пошуки.

Метою статті є висвітлення та обґрунтування особливостей педагогічної діяльності К. Г. Стеценка

Виклад основного матеріалу. Серед прогресивних діячів української демократичної культури початку ХХ століття визначне місце належить постаті видатного композитора Кирила Григоровича Стеценка. Його ім'я усім відоме своїм композиторським доробком: у першу чергу, блискучими хоровими та вокально-інструментальними композиціями, обробками народних пісень. Водночас, його педагогічна діяльність сприяла формуванню національної музики. Адже Стеценко – кращий учень, вірний соратник і послідовник великого основоположника національної музично-композиторської школи в Україні, першого українського класика музики Миколи Віталійовича Лисенка. Незважаючи на це, педагогічна діяльність майстра все-таки залишається обабіч сучасного науково-дослідницького пошуку. Як педагог, К. Стеценко спирався на національну методика викладання музики та співів, досліджував проблеми цілісної системи музичного виховання – від дошкільних закладів до вузів. Згодом у нотатках до доповіді про українську пісню в народній школі він писав: «... педагогам треба виховати таких людей, які б мали тверду волю в проведенні у життя найвищих ідей – правди, краси, добра на користь рідного краю і народу нашого» [1].

Його педагогічні погляди зазнали на собі впливу ідей К. Д. Ушинського про рідномовну школу та М. В. Лисенка щодо музичного виховання засобами фольклору. У процесі тісного спілкування з учителями народних шкіл митець глибше збагнув специфіку й потреби шкільної музичної освіти, що згодом посилювало його увагу до проблем дитячого музичного виховання.

На початку 1918 р. К. Стеценко опублікував «Початковий курс навчання дітей нотного співу» і першу частину «Шкільного співаника». У своїх коментарях до цих видань автор зазначав: «Курс навчання співам має на меті дати вчителям в українських школах методичні відомості з навчання співам від нижчого до вищого ступеня, а в «Співаниках» – матеріал для навчання. Отже, «Методика» і «Співаники» складають одне ціле» [2].

У посібниках автор реалізував свій погляд на музичне виховання як на важливу складову естетичного виховання, а вищою метою навчання музики вважав «художній момент співів, коли починаються співи, яко мистецтво... що більш за все приваблює дітей» [4]. На думку педагога, співи сприяють розумовому, психічному й фізичному розвитку дітей, вони також є важливим засобом патріотичного виховання. Його «Шкільні співаники» базувалися на фольклорі і склалися за принципом наступності – від простішого до складнішого. Перша частина складалася з щедрівок, веснянок, колискових, дитячих ігор та маршів. Другу частину складають жартівливі, історичні, бурлацькі, побутові пісні. Третя частина – власні хорові обробки та обробки творів М. В. Лисенка, М. Д. Леонтовича, Я. С. Степового.

К. Г. Стеценко рекомендує вже з перших уроків знайомити дітей з нотною грамотою, пропонує для полегшення розуміння користуватися наочністю. Навчальний матеріал він виклав у такій послідовності:

- висота тону;
- інтервали;
- метроритм;
- темп;
- динаміка;
- альтерація;
- багатоголосся.

Особливу увагу митець приділяв розвитку ритмічних навичок учнів. З цією метою К. Г. Стеценко радив учителям тактувати учням виконувани мелодії ударами руки, її махами – що буде сприяти розвитку почуття ритму.

До оригінальних дидактичних розробок посібника «Початковий курс навчання дітей нотного співу» належать: «наочний диктант», під час якого учні співають слово чи голосний звук «вищого» і «нижчого» тону відповідно до графічного малюнка вчителя, а також методика набуття понять про співвідношення висоти звуків за допомогою «драбинки» або «східців».

К. Стеценку належить детально розроблений проєкт реорганізації музичної освіти, де він піднімав питання наступності навчальних закладів та їх взаємозв'язків. А першою вимогою у ньому було удержавлення консерваторій, музичних шкіл, а також відкриття музичних факультетів при університетах для навчання шкільних учителів музики і співів, які б забезпечили якнайширше впровадження музичної культури серед усіх верств населення України. Розвиваючи свої погляди про значення музичних занять у школі, митець підкреслював, що метою їхнього викладання є розвиток музичних здібностей і естетичних смаків дітей. Важливо зазначити, що Кирило Григорович наголошував на необхідності розвивати музичні здібності всіх без винятку дітей, для чого радив розсаджувати слабких учнів між здібними для музичного «вирівнювання класу».

К. Г. Стеценко – один з перших композиторів-педагогів, чия діяльність і творчість тісно пов'язана із школою. Його твори «Ой на горі жито», «Вечірня пісня», «Вийшли в поле косарі», «Заповіт», «Журавель» та уривки з опери «Лисичка, Котик і Півник» справедливо посідають значне місце в програмовому репертуарі з музичного мистецтва в сучасній школі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. К. Г. Стеценко все своє життя приділяв багато уваги школі, навчанню та вихованню молоді. Своєю працею він вніс неоціненний внесок у розробку методів музично-естетичного виховання дітей. За сучасних умов розбудови національної Нової Української Школи доцільно знову звернутися до методичних праць композитора-педагога, проаналізувати їх з новітніх позицій і залучити до широкого використання в практиці естетичного виховання дітей та молоді.

Список використаних джерел:

1. Стеценко К. Українська пасни в народній школі. Вінниця, 1917.
2. Стеценко К. Початковий курс навчання дітей нотного співу: Методико-дидакт. матеріал. К., 1918.
3. Харчиненко Ю.В. Кирило Стеценко – педагогічна діяльність. Наукові матеріали. Чернівці. 1997.

В. В. Жирун,
*Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,
факультет педагогіки та психології,
кафедра музичного мистецтва,
041.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), IV курс.*
Науковий керівник: доктор філософії в галузі освіта, доцент
І. П. Парфентьєва

РОЗВИТОК МОЖЛИВОСТЕЙ ГОЛОСУ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІБРАЦІЙНОГО МАСАЖУ

Аналіз попередніх досліджень по даній темі доводить, що розвиток і використання резонаторів під час вокальної діяльності є дуже важливим явищем, що також позитивно впливає і на розвиток дикції, дихання та допомагає швидкій активізації голосового апарату. Тому на початку дослідження було проаналізовано методичні напрацювання Світлани Василенко (експерт-консультант з техніки мови та риторики, автор та ведуча talk-проектів радіо «Київ 98 ФМ»), статті школи вокалу «Муза», вчителя - логопеда Марії Белякової, та методичку О. С. Алмазової.

Метою статті є ознайомлення з методиками розвитку та активізації резонаторів шляхом використання вібраційного самомасажу.

Основний матеріал. Голос набуває особливого звучання та бархатистості, коли ми мінімально навантажуюмо голосові зв'язки та підключаємо внутрішні резонатори. Це порожнечі в тілі, що допомагають посилити звучання голосу без додаткової напруги. Часто у вокалістів-початківців виникає проблема з використанням резонаторів, адже їх робота може слабко відчуватися. Тому методисти та вчителі почали розробляти методики з їх активізації за допомогою вібраційного самомасажу.

Даний масаж виконується за допомогою вправ на фронтальних пазухах, гайморових пазухах, верхній та нижній губі, а також верхній частині грудної клітки. Певним чином такі вправи схожі на дихальну гімнастику в йозі.

Уміння користуватися резонаторами допомагає, коли пропадає голос, болить горло, а треба говорити довго та безперервно. Також роботу резонаторів використовують у логопедії для покращення вимови і звучання певних звуків.

Поради для виконання вібраційного масажу. Виконання вібраційного масажу забирає не так багато часу та приносить велику користь для вдосконалення голосового апарату. Перед початком виконання практичної частини з пробудження резонаторів слід ознайомитися з деякими порадами:

- Всі види масажу, будь то медичний, косметичний чи вібраційний, завжди виконуються зверху донизу, адже важливо поступово пробуджувати своє тіло. У нашому випадку необхідно поступово активізувати резонатори, починаючи з невеликих верхніх, до найбільшого – грудного.

- Часто у вокальній практиці початківці стикаються з проблемою нерозуміння свого голосового апарату та особливостей його використання. В цьому дуже добре допомагає візуалізація своєї діяльності.

- Як і під час співу, виконання масажу потребує правильної осанки. Потрібно сидіти чи стояти рівно, підборіддя тримати паралельно підлозі та не напружуватися.

- Ймовірно, з першого разу при виконанні масажу, навіть при дотриманні усіх вимог, не відчувається необхідна вібрація. В такому випадку головне не здаватися, адже ваші м'язи будуть поступово розроблятися.

Вправи для активізації резонаторів:

Фронтальні пазухи. Починати вібраційний масаж слід з пробудження фронтальних пазух. Для цього слід вдихнути повітря в живіт, зробити невелику затримку, а потім, видихаючи, вимовити якомога вище звук «м».

Під час виконання даної вправи вперше, може здатися, що резонатор не працює, бо ви не відчуваєте вібрації у фронтальних пазухах. Тут на допомогу приходить уява та кінчики пальців. Нам слід візуалізувати, що звук прямує до центра лоба, тому краще провести в цій точці самомасаж круговими рухами.

Гайморові пазухи. Розробляючи гайморові пазухи треба вдихнути повітря животом, закрити одну ніздрю, та, видихаючи, вимовити приголосну «м», спрямовуючи звук у ніс. В результаті утвориться ефект подібний до гнусавості, при якому має відчуватися коливання крила відкритої ніздрі. Якщо вправа виконуватиметься неправильно, то вібрація відбуватиметься на верхній губі чи язиці. Для кращої стимуляції гаймоворих пазух слід також виконувати їх масаж круговими рухами по черзі [1].

Виконання цієї вправи корисне не лише для вокалістів, адже вона чудово допомагає зняти набряк при закладеності носа, зменшує гнусавість та допомагає кращому звучанні сонорних «м» та «н».

Верхня губа. Перед виконанням масажу губ важливо їх розслабити для правильної вимови всіх звуків. Починати вправу слід з вдиху животом, а потім поступово видихати повітря, протягуючи звук «в». Під час правильного виконання вправи починає трохи свербіти верхня губа, що відбувається внаслідок резонансу від правильно спрямованого звуку. Якщо цього не відбувається, слід масажувати круговими рухами місце над верхньою губою.

Нижня губа. Принцип виконання вправи такий же, як і в попередній. Слід змінити лише звук на «з», а вібрація має надходити на центр нижньої губи. Масаж робиться на точці нижче за середину нижньої губи [2].

Грудний резонатор. Перед початком роботи з грудним резонатором треба визначити, в якій частині грудної клітки він знаходиться. А зробити це дуже легко. Просто потрібно вимовляючи «чух-чух» водити рукою по верхній її частині. Місце, в якому найбільше відчувається вібрація і є грудним резонатором.

Активізується даний резонатор так само, як і попередні, але вимовляється звук «ж» у низькому регістрі. Звук має бути безперервним, об'ємним та глибоким протягом усього видиху.

Деякі методики рекомендують замість масажу використовувати постукування руками по необхідній частині тіла, при якому можна відчути

звуковий резонанс. Так, наприклад, для розігріву грудних резонаторів слід виконувати постукування кінчиками пальців по верхній частині грудної клітки, протягуючи при цьому звук «ж».

Ще одним варіантом є постукування долонями по боках грудної клітки, поступово підіймаючись від нижньої її частини до верхньої, протягуючи звук «м» [3].

Також існує методика Алмазової О. С. з використання резонаторного масажу. Його особливістю є використання постукувань частин тіла з одночасною вимовою звука «м» [4].

Чергування резонаторів. Для зміни роботи різних резонаторів корисно робити вправу «Зозуля», яка також допомагає розширити діапазон голосу. Її слід виконувати закритим ротом протягуючи сонорну «м», при цьому плавно змінюючи лише висоту звуку, намагаючись максимально його розтягнути. Тобто спочатку він має бути максимально високим, а потім максимально низьким.

Корисні поради для голосу.

Більшість людей часто полюбляє наспівувати закритим ротом улюблені пісні чи десь почуту мелодію. Таке заняття є дуже ефективним для пробудження голосових зв'язок, тому його можна робити за потреби швидкої активізації голосу. Крім того, ця вправа сприяє поліпшенню настрою та емоційного стану людини.

Як відомо, правила гігієни голосу не рекомендують починати спів відразу після переміщення з холоду в тепле приміщення. Що ж робити, якщо немає можливості зачекати декілька хвилин, поки зв'язки нагріються? Почати розтирати кінчики пальців. Такий прийом пов'язаний з тим, що подушечки пальців відповідають за мовленнєвий апарат. Їх розтирання активізує частини мозку, де знаходиться мовленнєвий центр, що спонукає пробудженню голосових зв'язок. Також в даному випадку буде корисним розтирання вух і долонь [1].

Висновок. Для кращого звучання голосу важливо не лише вміти користуватися голосовими зв'язками, мати розвинене дихання чи чітку дикцію, а й розвивати внутрішні резонатори. Саме завдяки резонаторам голос наповнюється особливим, приємним звучанням не лише під час співу, а й при звичайній розмові. Тому дуже важливо виконувати комплекс вправ вібраційного масажу, спрямований на їх розвиток. Крім того, ці вправи корисно використовувати в повсякденному житті для швидкого пробудження голосу.

Список використаних джерел:

1. Белякова М. Вибрационно-вокальный и гигиенический самомассажи на логопедических занятиях. URL: <https://www.maam.ru/detskijasad/vibraciono-vokalnyi-i-gigienicheskii-samomasazhi-na-logopedicheskikh-zanjatijah.html> (дата звернення: 01.02.2022).
2. Василенко С. Как развить возможности своего голоса с помощью массажа: 7 простых упражнений. URL: <https://thepoint.rabota.ua/kak-razvyt-vozmozhnosty-svoeho-holosa-s-pomoschyu-massazha-7-poleznyh-uprazhnenyy/> (дата звернення: 02.02.2022).
3. Мамаева Н. Использование технологий голосообразования и звукоизвлечения в совершенствовании просодической стороны речи у детей. URL: <https://www.maam.ru/detskijasad/ispolzovanie-tehnologii-golosobrazovanija-i-zvukoizvlechenija-v-sovershenstvovani-prosodicheskoi-storony-rechi-u-detei.html> (дата звернення: 01.02.2022).
4. Школа вокалу Муза. URL: <https://muza-gala.com.ua/ru/ru-vibracziornyj-massazh/> (дата звернення: 05.02.2022)

А. А. Заболотна,
*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний
коледж імені Т.Г.Шевченка
Черкаської обласної ради», II курс, 601-М група.*
Керівник: *завідувач відділення музичного мистецтва,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист, викладач фахових дисциплін
спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)*
Л. Г. Вишневецька

ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ: МОЛОДІЖНИЙ ХОР «СВІТИЧ»

Хорова музика – найдавніша галузь української культури. Чимало її зразків увійшло до золотого фонду вітчизняних духовних надбань, а ряд композицій, зокрема хорових і солоспівів, здобули міжнародне визнання. Охопити все розмаїття хорового виконавства неможливо, адже культура, що виявляється у цьому жанрі, справді дуже велика, тому ми обрали один із кращих студентських хорів України – Молодіжний хор «Світич» Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя під орудою заслужених діячів мистецтв України, професорів Людмили Шумської та Людмили Костенко, який продовжує свій впевнений творчий поступ і дивує новими мистецькими здобутками.

Мета статті. Розглянути діяльність Молодіжного хору «Світич» Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя та ознайомитись із творчими досягненнями хорового колективу.

Візитівкою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя називають самобутній творчий колектив – «Молодіжний хор «Світич». Створений у 1993 році як аматорський осередок, хор стрімко влився в музичне буття Ніжина наполегливо опановуючи мистецьке середовище Чернігівщини, України, а згодом і Західної Європи.

Молодіжний хор «Світич» – це колектив, що має власну творчу програму та засоби її втілення, прагнення бути дієвим творцем сучасного музичного буття України. Цей період в історії нашої держави став часом

становлення її незалежності, переосмислення співацьких традицій нашого народу і відродження національної духовної хорової спадщини. Саме тому хоровий колектив, що виник у таких соціальних обставинах у Ніжинській вищій школі, отримав назву «Світич» (визначається як церковна люстра, велика свічка, смолоскип, свічник або у переносному сенсі як той, хто є носієм правди, волі, освіти і т. ін.). Отож, вже сама назва колективу вказує на художньо-культурологічний напрям на відтворення ідеї українського національного музичного просвітництва.

Від початку діяльності основним завданням колективу є збереження національної традиції академічного хорового співу, відродження української церковної музики, популяризація української та світової класичної хорової музики, національного фольклору та, у світлі зовнішньої державної політики, участь студентської молоді у програмах інтеграції національного хорового мистецтва у Європейське культурне середовище [2]

У роботі Молодіжного хору «Світич» можна виокремити три основні напрями: *естетично-розвивальний, концертно-виконавський та творчо-представницький.*

Естетично-розвивальний напрямок музично-просвітницької діяльності Молодіжного хору «Світич» спрямований на розвиток творчих здібностей студентської молоді – співаків хору, залучення їх до створення духовних цінностей, розуміння причетності до збереження та розвитку академічної традиції хорового співу.

Концертно-виконавський напрямок – основна мета діяльності хорового колективу, що полягає у створенні культурно-просвітницьких проєктів і концертних програм, що покликані популяризувати українське хорове мистецтво, кращі зразки світової музики; впливають на подальший розвиток традицій академічного хорового виконавства та культури в цілому у Ніжинській вищій школі. Протягом історії діяльності колективу були сплановані та втілені у життя різні види концертних виступів, що містять як

загальнонаціональні та загальноєвропейські тенденції хорового руху, так і етапи професійного сходження колективу, відображають його творчі пошуки. **Творчо-представницький напрямок** музично-просвітницької діяльності колективу відображає участь колективу у різноманітних хорових фестивалях, конкурсах, синтетичних культурно-мистецьких проєктах місцевого, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Виступи хору у таких заходах об'єднує презентаційне цілепокладання – це представлення хорової традиції Інституту мистецтв імені О. Ростовського, Ніжинського університету, міста Ніжина, Сіверського регіону, а на міжнародних сценах – українського національного хорового мистецтва [2, с. 121].

Репертуар хорового колективу різноманітний:

- **українські церковні піснеспіви** (М. Березовський, А. Ведель, М. Вербицький, А. Гнатишин, М. Дилецький, М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко);

- **обробки народних пісень та хорові твори українських композиторів** (А. Авдієвський, І. Алексійчук, А. Вахнянін, М. Вериківський, І. Воробкевич, Г. Гаврилець, М. Гобдич, С. Гулак-Артемівський, Л. Дичко, В. Зубицький, В. Іконник, Є. Козак, А. Кос-Анатольський, О. Кошиць, А. Кушніренко, Б. Лятошинський, С. Людкевич, О. Некрасов, П. Ніщинський, Л. Ревуцький, Є. Станкович, В. Степурко, В. Стеценко, Б. Фільц, І. Шамо, М. Шумський, М. Шух, О. Яковчук, Я. Яциневич);

- **шедеври світової класики** (Я. Аркадельт, Ж. Бізе, Й. Брамс, Р. Вагнер, Дж. Верді, Дж. Гершвін, Ш. Гуно, О. Лассо, П. Масканьї, Дж. Россіні, Р. Твардовський, С. Франк, П. Чайковський, Р. Шуман);

- **популярна хорова музика** (Ф. Калаланг, А. Карпенко, Т. Петриненко, М. Свидюк, Я. Сікульський, Р. Толмачов, Е. Л. Уеббер) [2].

Молодіжний хор «Світич» веде активну концертну діяльність і є незмінним учасником університетських, міських та регіональних заходів, урядових концертів, звітів Чернігівщини у Києві, брав участь у традиційних

зустрічах Чернігівського земляцтва, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Колектив неодноразово презентував свою творчість на провідних концертних майданчиках Києва: Національний палац мистецтв «Україна», Національна опера України, Національна філармонія України, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Український Дім, Будинок вчених АН України, Будинок вчителя, Будинок актора тощо [2]

До найбільш вагомих творчих досягнень Молодіжного хору «Світич» слід віднести багаторічну участь у Міжнародних і Всеукраїнських конкурсах та фестивалях. За кількістю та високим статусом мистецьких результатів хор «Світич» є абсолютним лідером у царині університетського хорового руху України.

Хорові конкурси:

VIII Всеукраїнський хоровий фестиваль-конкурс «Вишгородська Покрова» (2016) – Гран-Прі та Перша премія;

23-й Міжнародний хоровий конкурс в місті Превеза, Греція (2017) – Золота медаль в категорії «Довільна програма» та Спеціальний приз «За найкраще виконання православної музики»;

5-й Міжнародний конкурс мистецтв «Caspi Art» (Туреччина, 2019) – «Гран-прі» в номінації «Хорові колективи»;

42-й Міжнародний конкурс-фестиваль «Бидгощські музичні імпрези» (Польща, 2019) – Спеціальна нагорода Маршала Куявсько-Поморського Воєводства з грошовою премією та Спеціальна нагорода «За краще виконання твору польського композитора» з грошовою премією, а також Почесний кубок фестивалю;

Міжнародний фестиваль-конкурс «Wawelskie Skarby» (Краків, Польща, 2020) – «Гран-прі» в категорії «Академічний вокал»;

Міжнародний конкурс мистецтв «CA ART WORLD» (Туреччина, 2020) – «Гран-прі» в номінації «Академічний хор».

Міжнародний онлайн конкурс «Soul» (Київ, 2020) – «Гран-прі» в категорії «Академічний вокал»;

Міжнародні та всеукраїнські фестивалі:

IX Міжнародна Пасхальна Асамблея «Духовність єднає Україну» (Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського, травень 2017 р.);

35-й Міжнародний хоровий фестиваль в місті Превеза, Греція (2017 р.);

X Міжнародна Пасхальна асамблея (Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського, травень 2018 р.);

5-й Міжнародний хоровий фестиваль у місті Каліш, Польща (2018 р.);

19-й Міжнародний фестиваль хорового співу «NANCY VOIX DU MONDE» (місто Нансі, Франція, 2018 р.).

Висновки. Отже, сучасна епоха дає одному з найспівучіших народів світу його справжню історію та древню культуру, а завдячуючи творчим хоровим колективам, ми знову повертаємося до своїх безцінних скарбів, дарованих нашими предками, - народної пісні та духовного піснеспіву, в яких втілено всю драматичну історію нашого народу. Потреба у збереженні, підтримці та визнанні хорового мистецтва України – одне із головних завдань сучасного вітчизняного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Молодіжний хор «Світич» Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. URL: <https://parafia.org.ua/choir/molodizhnyj-hor-svitych/> (дата звернення: 15.01.2022)
2. Про хор «Світич». URL: <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/molodizhnyj-khor-svitych/pro-khor-svitych> (дата звернення: 03.01.2022)
3. Творчі трофеї Молодіжного хору «Світич». URL: <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/molodizhnyj-khor-svitych/tvorchi-trofei>

М. М. Іжук,
Національний педагогічний університет імені М. Драгоманова,
факультет мистецтв ім. А. Авдієвського,
IV курс.
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Л.В. Чинчева

ДУХОВНА МУЗИКА У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ ДИЧКО

Актуальність дослідження. Осмислення проблем вітчизняної духовної музики на сьогодні є важливим і актуальним завданням українського мистецтвознавства. Зокрема, цікавою сторінкою національної духовної музики є духовна хорова музика Л. Дичко.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. Дана тема ще не до кінця є вивченою, адже наукові дослідження у цій галузі почали розвиватися лише за часів української незалежності, відтак мають достатньо багато прогалин, спричинених пануванням атеїстичних настроїв у СРСР. Але зараз особистість і самобуття творчість майстрині є предметом наукових досліджень М. Гордійчука, Л. Кияновської, Л. Пархоменко, О. Письменної, В. Талик, Л. Шумської та інших.

Метою статті є розкриття специфіки духовної хорової музики Лесі Дичко, її індивідуальний стильта новаторство.

Основний текст. Українська духовна музика посідає особливе місце в історії вітчизняної культури. В нашому соціокультурному просторі духовний хоровий спів існує як складова релігійного й мистецького буття держави, виступає невід'ємною складовою богослужіння та інших обрядових дійств церкви.

Хорове виконавство в храмах сучасної України вирізняється неоднозначністю. Спів у кафедральних соборах характеризується урочистістю, концертністю, яскравістю звучання, а спів у парафіяльних храмах – камерністю, теплотою, прозорістю, тісною гармонізацією та гласовими наспівами, які дуже близькі до народної мелодики [2, с. 25].

Духовна хорова музика має величезний вплив на людину, тому їй відводиться вагома роль у релігійних обрядах.

Духовна музика завжди була пов'язана з історичними традиціями та особливостями музичної культури різних країн, зокрема народної, і зробила значний внесок у світову музичну культуру. Одним із основних видів християнського богослужіння є літургія, яку складають характерні хороспіви [2, с. 30].

Розмаїття хорових жанрів – одна з найактуальніших галузей творчості сучасних українських композиторів останніх десятиліть, зокрема і великої майстрині Лесі Дичко.

Леся Дичко – українська композиторка, педагогиня, громадська діячка. Народна артистка України. Лауреатка Національної премії України імені Тараса Шевченка та багатьох інших значних премій і нагород. Закінчила Київську консерваторію імені П. Чайковського по класу композиції у К. Данькевича та Б. Лятошинського. Леся Дичко – найвідоміша хорова композиторка в Україні. Її твори широко представлені на хорових фестивалях, конкурсах та у концертних програмах світу: США, Канаді, Франції, Великобританії, Німеччині, Данії, Іспанії, Угорщині, Болгарії, Росії та Україні [1, с. 42].

Творчість композиторки є надзвичайно багатою та різноманітною: опери, ораторії, симфонії, балети, кантати і численні хорові жанри, серед яких і 4 літургії на канонічні тексти. Але саме духовна хорова музика знаходить яскраве віддзеркалення у творчості «Королеви хорової музики» – Лесі Дичко, яка, спираючись на глибинний зв'язок з народнопісними матеріалами у сучасній мовно - виразовій інтерпретації, поєднала риси українського та церковного хорового співу.

В 90 -х Леся Дичко звертається до стилістики православних піснеспівів та пише літургії, музику для колядок і псалмів. В жодному зі своїх творів Леся Дичко не повторює класичних канонів жанру, а творчо та сміливо переосмислює його закони, створюючи неповторні та самобутні музичні

полотна. Композиторка зуміла продовжити унікальну традицію української авторської духовної музики. Саме за твори хорového жанру була неодноразово відзначена почесними нагородами та преміями [3, с. 150].

Хорова творчість композиторки має виразний зв'язок з фольклором, обрядовістю та християнськими мотивами. «Духовність – це найбагатший скарб людини, її божественного Єства. Чудо народних інтонацій, що тисячоліттями випрацьовував український народ, неповторну красу Київського розспіву я хотіла поєднати з глибиною духовних текстів Біблії, духовного світу людини-християнина. Дні, коли я працювала над Літургіями, були найщасливішими у моєму житті. Я дуже переживала, як віднесуться до того, що за писання Літургії у слов'янському, а може, християнському світі, вперше взялася жінка. Але в цьому я вбачаю божественний поклик жінки – прародительки висловити найсокровенніше, прохання про помилування і спасіння душ наших, за Божих церков єднання у надзвичайно складний час, на зламі тисячоліть, в час найбільших тривог за долю світу, за збереження життя і духовності», – зазначала майстриня.

Учениця та послідовниця Б. Лятошинського Л. Дичко створила свій неповторний стиль. Домінантою її творчості є універсалізм, що синтезує різні аспекти знань про побудову світу, божественно-духовне начало, історичну правду, загальнокультурні процеси суміжних видів мистецтва [3, с. 122]. Модерна авторська мова композиторки не має прямолінійних цитацій фольклору і натяків на його наслідування, але разом з тим, навіть у духовних творах добре відчутними є фольклорні та неофольклорні мотиви. Наприклад, літургії Л. Дичко – це спроба поєднання канонічних текстів Служби Божої із новітніми проявами музичного мислення, твори, які формують музично-естетичний простір сучасної музики українського православ'я. Моментами творчості композиторки відзначається особливою молитовністю й одухотвореністю, внутрішньою зосередженістю і сповідальністю, мелодика духовних піснеспівів відзначається багатством гармонічної колористики, метроритмічним і тональним розвитком [4, с. 14].

У творчому музично - духовному доробку композиторки окрім літургій ще «Псалом 67», хоровий твір для жіночого хору а cappella; «Хваліте Господа з небес» для тенора, мецо-сопрано та органа; «Тобі співаємо, Тебе благословимо», «Благослови, душе моя, Господа» – для сопрано і органа та інші твори [5, с. 20].

Висновок. Таким чином, духовна музика Л. Дичко нині звучить поряд з класичними творами Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя та ін. Досліджуючи музичну мову хорових творів Л. Дичко, науковці зазначають, що «у духовних творах, при збереженні в загальному канонічних норм побудови циклу, новаторські ідеї композиторки проявляються у привнесенні в жанр елементів з інших мистецьких площин: яскрава театралізованість окремих номерів, введення архаїчно-язичницьких мотивів».

Без духовної музичної культури людство не може повноцінно розвиватися та існувати. В цьому і полягає величезне значення і роль церковної музики в розвитку українського народу. Українська духовна музика є своєрідним етичним кодексом, що формує духовні, піднесені прагнення людини. Вона закликає її до вищих ідеалів: милосердя, доброти, подолання моральної слабкості, боротьби зі спокусами життя, що постають на шляху до високої мети.

Список використаних джерел:

1. Гордійчук М. Леся Дичко. Київ: Музична Україна, 1978. 77 с.
2. Кияновська Л. Українська музична культура: навч. посібник. Київ: ДМЦНЗКМ, 2002. 160 с.
3. Пархоменко Л.О. Українська хорова п'єса: типологія, тематизм, композиція. Київ: Наукова думка, 1979. 217 с.
4. Письменна О.Б. Музична мова хорових творів Лесі Дичко: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Львів, 2004. 17 с.
5. Савицька Н. Вікові аспекти композиторської життєтворчості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2010. 36 с.
6. Тилик В. Кантата Л. Дичко. Мистецтво. 1968. № 2. С. 5–7.

С. Г. Кобрісова,
*Комунальний заклад «Запорізький фаховий музичний коледж
імені П. І. Майбороди» Запорізької обласної ради,
спеціалізація «Хорове диригування», I курс.*
Керівник: викладач хорових дисциплін,
спеціаліст першої категорії
Л. М. Коломієць

ТВОРЧА ПОСТАТЬ В.С. ПАЛКІНА: СКЛАДОВІ УСПІХУ

Одним із важливих напрямків сучасної хорознавчої науки є дослідження життєтворчості видатних хорових диригентів. Серед них одне з найпочесніших місць посідає В'ячеслав Сергійович Палкін (1935-2008) – заслужений діяч мистецтв України (1988), народний артист України (1996), лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (2003), член-кореспондент Академії мистецтв України (2004), професор (1988), завідувач кафедри хорового диригування Харківського державного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (1983-2008), засновник, художній керівник і диригент Камерного хору Харківської обласної філармонії (1980-2008) [5].

Актуальність статті полягає у необхідності вивчення творчого досвіду видатного хорового диригента та осмисленні його внеску у розвиток національного хорового мистецтва.

Аналіз публікацій. Аналізу виконавського стилю видатного диригента, світоглядно-естетичних аспектів добору репертуару, особливостей практично-репетиційної роботи, мистецько-педагогічним принципам були присвячені праці провідних музикознавців та інших фахівців диригентсько-хорової галузі: А. Лашенка, М. Черкашиної, Л. Пархоменко, В. Рожка, Т. Кравцова, І. Гулеско, Л. Шаповалової, С. Прокопова, В. Ніколаєва, А. Мартинюка та інших. На сьогодні є безліч відгуків, рецензій у періодичній пресі щодо виступів хорових колективів під орудою Майстра, інтерв'ю з ним стосовно питань розбудови хорової справи, матеріали Всеукраїнської

науково-практичної конференції (12.09.2005) «Творчо-педагогічна діяльність В'ячеслава Палкіна в контексті хорової культури України» (Ботунова Г., 2006), дослідження виконавської та педагогічної діяльності диригента у збірках наукових статей Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. У тезах доповідей розкрита багатогранна діяльність В.С. Палкіна як визнаного хорового діяча національного масштабу.

Мета даної роботи – висвітлення творчої постаті В. С. Палкіна та виявлення складових успіху видатного хорового диригента.

В'ячеслав Палкін народився 6 вересня 1935 року на Луганщині у селищі Голубівка, де й проходило його дитинство. Батько В'ячеслава Сергійовича власноруч майстрував домри, скрипки, гітари, навчив В'ячеслава грати на цих інструментах та на акордеоні. Мати Палкіна мала чудовий голос і співала в церковному хорі; вдома вечорами збиралися сусіди, і лунали чудові народні пісні. Так і з'явився інтерес до музики, любов до української пісні, яка посідала почесне місце в репертуарі хорових колективів під керуванням В'ячеслава Сергійовича [2, с. 128]. Саме середовище, в якому проходило дитинство майбутнього диригента, і є першим чинником успіху.

Далі були роки навчання В. С. Палкіна загалом у Луганську і Харкові. Спочатку вступив до Луганського музичного училища (клас М. М. Буряка 1951-1955 рр.). Потім його прийняли на диригентсько-хоровий факультет Харківської державної консерваторії (клас О. А. Перунова 1955-1960 рр.). В'ячеслав Сергійович з повагою ставився до своїх вчителів. Міна Михайлович Буряк та Олександр Арсенійович Перунов навчалися у П. Чеснокова, тому саме його принципи роботи з хором використовували, навчаючи учнів. «Вони, – пише В'ячеслав Сергійович, – навчали мене копіткої роботи, направленої на досягнення еластичного, м'якого, прозорого і натхненного звуку» [6, с. 9]. На нашу думку, це другий чинник.

Суттєве значення для професійних здобутків диригента мали постійно гастролюючі у Харкові в ті роки хорові колективи. Зокрема, «Трембіта» з П. І. Муравським, «Думка» з О. Сорокою, хори з Прибалтики, Москви, Петербурга, Грузії, Америки. Можна додати до цього, що найважливішою рисою творчого обличчя В. С. Палкіна було постійне прагнення до особистого спілкування з авторитетними на той час хоровими діячами; В. Соколов, О. Юрлов, В. Мінін, Г. Ернесакс, П. Муравський, А. Авдієвський, В. Іконник були з ним у постійних зв'язках. В.С. Палкін спостерігав їх репетиції, аналізував таємниці їх творчого успіху [3, с. 12]. Про що це говорить нам? В'ячеслав Сергійович розумів, що неможливо досягти успіху, не навчаючись постійно. Зразком для нього були найкращі хорові диригенти навіть тоді, коли сам працював з хоровими колективами і мав визнання. Це третій чинник.

Важливою складовою його успіху, на наш погляд, є створення творчої атмосфери та ефективної організації роботи виконавського колективу. Відомо, що у хоровому виконавстві величезне значення має не тільки талант, музичні здібності та художня майстерність керівника хору, але і його вміння захопити своєю творчою одержимістю, організувати та об'єднати колектив музикантів, з якими він працює. В. С. Палкін був не тільки талановитим музикантом, педагогом, але й людиною з великої літери. Для нього хор був не просто виконавський колектив, а велика, дружня, творча родина. Всі між собою розділяли невдачі й радість, вони розуміли один одного й намагалися усіма силами підтримувати. В'ячеслав Сергійович вирішував проблеми артистів хору, як професійні, так і родинні. Людяність – примітна риса характеру митця. Коли він ставав до хору, відчувалася надзвичайна сила, проявлялися риси справжнього лідера з відчуттям, що від нього залежить творча віддача хорового колективу. В'ячеслав Сергійович завжди був організованим, ніколи не відміняв репетиції, не запізнювався. Дисципліна була запорукою безперервності творчо-виконавського процесу. Атмосфера колективної творчості, дивовижного взаєморозуміння, яка панувала на

репетиціях, сприяла знаходженню такого виконавського трактування, доцільність якого відчував кожен артист хору. Більш того, він ставав повноправним співавтором! В. Палкін не просто підкорював колектив, він згуртовував його однією ідеєю, розкриваючи при цьому творчу індивідуальність кожного артиста хору [4, с. 23].

В. С. Палкін надавав великого значення вихованню майбутніх хорових диригентів. Тому його педагогічна діяльність невіддільна від виконавської, бо диригент хору – завжди педагог. На заняттях зі спеціальності митець завжди підкреслював, що навчитися мистецтву диригування можливо тільки під час «живого» спілкування з колективом, шляхом пошуків довершеної краси хорového звучання, творчих знахідок і помилок. Диригування на уроці з фаху під рояль він вважав тільки допоміжним засобом, хоча й визнавав його доцільність з точки зору розвитку мануальної техніки, розширення кругозору студента тощо. Саме тому вважав хоровий клас творчою лабораторією, у якій вдосконалюється диригентська техніка, перевіряються і закріплюються професіональні навички, яких набувають студенти на заняттях з усіх дисциплін спеціального циклу.

Стосовно роботи у класі з фаху на кафедрі хорového диригування зазначимо, що він володів безпомилковою інтуїцією щодо талановитої молоді, його авторитет був незаперечним. Як у класі з фаху, так і на репетиціях, концертах, гастрольях камерного хору, де студенти-хормейстери працювали в якості артистів хору, вони зсередини бачили творчо-організаційний процес, брали участь у створенні виконавських інтерпретацій, нових програм. Розкриття індивідуальності хормейстера-початківця, обрання навчальних програм, що розкривали з усіх боків його творчий потенціал, було пріоритетним принципом педагогічної діяльності В. Палкіна. В його диригентському класі часто звучала музика з репертуару камерного хору, і тоді зауваження і побажання Майстра були надзвичайно цінними, бо він щедро ділився своїми інтерпретаційними знахідками і, в той же час, прислухався до творчих пошуків хормейстерів-початківців. Серед його

випускників – Герой України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, народна артистка України Р. Кириченко, заслужений діяч мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор В. Рожок, доктори наук О. Михайліченко, Р. Любар, О. Батовська, лауреати Всеукраїнських конкурсів хороших диригентів А. Сиротенко, Н. Тягноренко, Г. Парфьонова. Всі хормейстери, які працювали в Камерному хорі під орудою В. Палкіна, досягли значних успіхів, зокрема, заслужені діячі мистецтв України Н. Белік та Ю. Янко. Це ще одне свідоцтво наявності у керівника Камерного хору дивовижної інтуїції та педагогічного таланту. Традиція участі Камерного хору в державних іспитах випускників-хормейстерів Харківського національного університету мистецтв, започаткована 1981 р., існує й досі [1, с. 31, 34].

Висновок. До складових успіху митця, на нашу думку, слід віднести: середовище, в якому вперше з'явилась любов до хорового співу; викладачі, які формували принципи диригентсько-хорової роботи; прагнення поглиблювати свої знання, використовуючи досвід провідних хороших диригентів; риси характеру, які сприяли створенню доброзичливої творчої атмосфери у хоровому колективі та педагогічний дар. Хотілось би закінчити висловлюванням В'ячеслава Сергійовича, який сформулював власне життєве кредо: «Все моє життя присвячене тому, щоб якомога більше людей залучити до найдемократичнішого, доступного, яскравого музикування – хорового співу. Я щасливий, коли прекрасно звучить той чи інший твір» [5].

Список використаних джерел

1. Батовська О.М. Педагогічна діяльність В. С. Палкіна та традиції вітчизняних педагогів./ Творчо-педагогічна діяльність В'ячеслава Палкіна в контексті хорової культури України. Матеріали Всеукраїнської науково- практичної конференції 16 верес.2005 р. Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків: НТУ «ХП», 80 с.
2. Белік-Золотарьова Н. А. В'ячеслав Палкін: шлях до професійної вершини (85 річчю від народження присвячується). Аспекти історичного музикознавства: зб. наук. ст. Вип. XXIII. Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського ; ред.-упор. Г .С. Савченко, Л. В. Русакова. Харків, ХНУМ, 2021.224 с.

3. Мартинюк А.К. Художній свят і естетичні засади диригентської діяльності В. С. Палкіна. Творчо-педагогічна діяльність В'ячеслава Палкіна в контексті хорової культури України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 16 верес.2005 р. Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків: НТУ «ХП», 80 с.
4. Матюхін В.П. Творчість і управління в хоровому мистецтві(на прикладі діяльності В. С. Палкіна)/ Творчо-педагогічна діяльність В'ячеслава Палкіна в контексті хорової культури України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 16 верес.2005 р. Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків: НТУ «ХП», 80 с.
5. Палкін В. С. URL: k.wikipedia.org/wiki/Палкін_В%27ячеслав_Сергійович (дата звернення: 22.12.21 р.)
6. Рожок В. І. В'ячеслав Палкін: Хорова культура України другої половини ХХ століття. / Творчо-педагогічна діяльність В'ячеслава Палкіна в контексті хорової культури України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 16 верес. 2005 р. Харківський державний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків: НТУ «ХП», 80 с.

А. А. Кравченко,
*Установа освіти «БДУКМ»,
 кафедра народнописенної творчості та фольклору, 119 група.*
Керівник: *магістр мистецтв,
 старший викладач кафедри НППіФ, УО «БДУКМ»*
О. Ю. Володченко

ЖИТТЄВИЙ ТВОРЧИЙ ШЛЯХ КОМПОЗИТОРА С. І. БУГАСОВА

Багато відомих білоруських музикантів, чий творчий шлях розпочинався ще за часів Радянського Союзу, є українцями за національністю. Серед подібних прізвищ тут можна згадати популярних співаків Зіновія Бабія, Світлану Данилюк, Надію Губську, Ярослава Євдокимова, Михайла Жилюка, симфонічних диригентів Ярослава Воцака та Віктора Плоскіну, баяністів та хорових композиторів-аматорів Миколая Сироту та Євгена Дерев'янка. Почесне місце у цьому переліку посідає хоровий диригент, педагог та композитор Сергій Іванович Бугасов.

Сьогодні у Білорусі твори С. І. Бугасова користуються великою популярністю. Вони входять до репертуару провідних білоруських професійних та навчальних хорів та вокальних ансамблів, активно використовуються в педагогічній практиці. Однак, незважаючи на композиторську популярність, наукових праць, що розглядають життєвий та творчий шлях даного музиканта, не так уже й багато. До основних досліджень відносяться три студентські дипломні роботи, присвячені творчості композитора: «Особенности хорового письма С. И. Бугасова» М. Акімової, «Хоровое творчество С. И. Бугасова» Г. Сороки та «Развитие и сохранение традиций белорусского народа в творчестве С. Бугасова» І. Мітько та стаття О. Запорожець «Особенности интерпретации литургического текста в песнопении «Единородный Сыне» С. Бугасова». Анотацію про його творчість та перелік творів можна знайти у книзі-довіднику «Композиторы Беларуси» (уклад. Т. Г. Мдівані, В. Г. Гудей-Каштальян; – Мінськ, Білорусь, 2014 рік. 479 с.). Крім перелічених матеріалів, відомості про С. І. Бугасова можна почерпнути з коротких біографічних даних, що є в різних репертуарних нотних збірниках, що містять твори автора, з інтерв'ю з композитором та статей білоруських республіканських та регіональних періодичних видань.

Мета даного дослідження полягає у тому, щоб дати всебічну оцінку творчої діяльності С. І. Бугасова, розкрити його особистісні характеристики як хорового диригента, педагога та композитора, та зацікавити хормейстерів України музичними творами даного білорусько-українського автора.

Сергій Іванович Бугасов народився 11 червня 1951 року у шахтарському селищі міста Єнакієве Донецької області. Музичний дар юному Сергію дістався від мами, яка була родом із Кубані і в сім'ї якої практично всі мали здібності до музики. Як активний хлопець, майбутній композитор спочатку думав присвятити себе спорту (він займався боксом і навіть виграв чемпіонат міста). Але мама зуміла переконати його вибрати у кінцевому результаті професію музиканта. Вирішальним аргументом у

рішенні юнака стало піаніно, куплене мамою на запозичені гроші, що в повоєнні роки з урахуванням скромного сімейного бюджету було схоже на подвиг.

Середню музичну освіту С. І. Бугасов отримав у Луганському музичному училищі (за радянських років Ворошиловградське музичне училище) у класі викладача Алли Михайлівни Лівентуб. У 1976 році закінчив на відзнаку Донецький державний музично-педагогічний інститут (зараз Донецька державна музична академія імені С. С. Прокоф'єва) за класом хорового диригування у Юрія Олексійовича Філатова та Петра Даниловича Горохова. Одразу після закінчення вузу С. І. Бугасов із сім'єю переїжджає до Білорусі. Сам композитор згадує про це в одному зі своїх інтерв'ю: «Після закінчення інституту я тяжів до виконавства, викладацької діяльності. Перед вузівським розподілом написав близько сотні листів до різних музичних навчальних закладів тоді ще Радянського Союзу із запитанням: чи потрібні молоді фахівці? Півтора десятки листів прийшли з позитивною відповіддю. Ми з дружиною обрали Ліду. У Лідському музичному училищі нас буквально зачарував директор Едуард Васильович Кириленко як зовнішнім виглядом, так і розмахом своїх планів» [4].

З 1977 до 1994 року Сергій Іванович Бугасов працював заступником директора з навчальної роботи Лідського музичного училища. За дорученням міністерства культури БРСР неодноразово як найкращий завуч республіки відряджувався вивчати передовий досвід роботи у системі музичної освіти міст Одеси, Вінниці, Луганська. Крім того, С. І. Бугасов був художнім керівником змішаного хору Лідського музичного училища. Після звільнення з посади заступника директора і донині композитор працює викладачем вищої категорії Лідського державного музичного коледжу за класом хорового диригування. За роки викладацької діяльності він підготував близько п'ятдесяти випускників, багато з яких згодом стали відомими музикантами. Крім професійних якостей, своїм учням він намагається

прищепити віру в себе як особистість, відданість обраній професії та почуття відповідальності за роботу, чуйність, доброту, чесність та працелюбність.

Після приїзду до Ліді, паралельно з роботою на посаді завуча, С. І. Бугасов активно працює з місцевими аматорськими хоровими колективами спочатку на заводі «Оптик» з хором «Скарбніца», а потім у Першотравневому Будинку культури з хором «Журавінка». Крім того, він був одним із тих, хто стояв біля витоків створення у місті районної організації «Трембіта» Білоруського громадського об'єднання українців «Ватра», яка була зареєстрована у 2008 році. Ось як про це згадує сам композитор: «Це була не моя ідея. Її мені запропонувала реалізувати спеціаліст ідеологічного відділу райвиконкому, яка займалася питаннями релігій та національностей. Вона навіть надала список прізвищ українців, хто колись звертався до відділу та хоче займатися громадською роботою. Я почав обдзвонювати їх і не лише. Створили об'єднання «Трембіта». Після цього став займатися створенням українського музичного колективу...» [5]. Так, завдяки старанням С. І. Бугасова в Ліді у 2009 році з'явився ансамбль української пісні «Смерічка». Колектив спочатку був чоловічим, але згодом його склад перетворився на змішаний. Насьогодні цим вокальним ансамблем керує відомий у Ліді педагог та музикант Ольга Пчицька.

Свій перший твір С. І. Бугасов написав досить пізно, коли йому було вже 45 років. У цей час композитор хворів, переніс операцію. Звернувшись до тексту Псалма № 66, він створив хорову партитуру, яка стала початком цілого ряду творів автора на православні тексти. Пізніше С. І. Бугасов також став писати світську музику для хору. У розвитку композиторського обдарування багато в чому С. І. Бугасову допомогли професійні консультації видатного білоруського композитора Андрія Юрійовича Мдивані, а першим, хто з хормейстерської точки зору високо оцінив партитури автора з Ліді, був видатний білоруський хоровий диригент Віктор Володимирович Ровдо. Він же разом із заслуженим державним академічним хором Белтелерадіокомпанії Республіки Білорусь зробив аудіозаписи багатьох творів композитора.

Результатом цієї співпраці стало прийняття С. І. Бугасова до Спілки композиторів Білорусі у 2006 році (випадок для історії білоруської композиторської школи винятковий, так як без професійної освіти вступити до Спілки композиторів було неможливо).

На сьогоднішній день у творчому доробку композитора є понад сто двадцять творів різних жанрів та стилів, написаних для різноманітних хорових складів та вокальних ансамблів а cappella та з супроводом. С. І. Бугасовим видано чотири авторські нотні збірки: «Душе моя...», «Сонця на Купалу» (обидва у 2009 році), «Хрыстаславы» (2013 рік) та «Харавая мазаіка» (2019 рік). Крім того, ряд творів композитора входять до складу репертуарних нотних збірників та хрестоматій з хорового класу та диригування, виданих у Білорусі.

Ось що сам С. І. Бугасов говорить про процес написання своїх партитур в одному зі своїх інтерв'ю: «Якщо я знаходжу вірш, який відповідає моєму бажанню, я закохаюся в нього, то він не відпускає мене, доки у голові все не складеться до останньої крапки» [2]. Незважаючи на те, що рідною мовою для композитора є українська і по-білоруськи він вільно не говорить, літературну творчість поетів Білорусі автор не тільки дуже любить, а й тонко відчуває, звертається до віршів Я. Купали, Л. Геніюш, С. Граховського, Р. Барадуліна, М. Богдановича, Н. Гілевіча та ін. А професійні хормейстерські знання виразних голосових можливостей хорових та ансамблевих складів дозволяють йому створювати твори чіткі за формою, фактурно рельєфні, барвисті гармонійно з тематикою, що вільно розвивається, і примхливим метроритмічним наповненням. Усе перелічене спрямовано на якнайповніше розкриття емоційної та образної складової використовуваного автором поетичного тексту.

Як зазначає музикознавець Т. Г. Мдівані у довіднику «Композитори Білорусі», хори С. І. Бугасова увібрали в себе багато жанрових пошуків. Тут є й опрацювання народних пісень, де у становленні інтонацій, ритмів, тембрів, у специфічному заломленні цитат народжується оригінальне музичне

творіння. Тут є і авторське бачення фольклорних пісенних традицій та православних піснеспівів з характерним варіюванням стародавніх розспівів. Нарешті тут є і лірико-психологічні хорові поеми та романси, які відрізняються наскрізним драматургічним розвитком форми та широтою мелодійного висловлювання, свободою голосоведення та органічним синтезом традиційних та сучасних композиторських засобів [1]. Творчий підхід до розуміння існуючих сьогодні виконавських співочих традицій та поєднання їх із сучасними індивідуальними виразними можливостями дозволили С. І. Бугасову знайти свій авторський почерк та стиль.

Хотілося б згадати ще одну рису, яка характеризує даного композитора як виховану та інтелігентну людину (хоча сам він зізнається, що характер у нього складний). Майже кожна створена ним партитура має посвяту тому чи іншому хормейстеру. Це нехай невелика, але щира подяка С. І. Бугасова своїм колегам-музикантам за увагу до його музики, скромна вдячність та велика повага до їх виконавського таланту, який давав життя творам автора. «Майже тридцять років вона мене терпить, і мої твори співає на іспитах, – каже, наприклад, композитор про Людмилу Пясецьку, керівника жіночого хору Лідського музичного коледжу, – це дає мені стимул для вдосконалення» [3].

Таким чином, хорова творчість С. І. Бугасова – це високопрофесійні, гарні твори, часто складні у виконанні та сприйнятті, але сьогодні у Білорусі репертуарно затребувані. Також це музика, яка змушує задуматися про високе та важливе в людському житті.

Залишаючись українцем, композитор у Білорусі в місті Ліда знайшов свою другу Батьківщину, навіть має почесне звання «Гордість Лідчини». Враження, отримані ним у дитинстві та юності, особливо від співу українських народних пісень, сильно вплинули на його манеру письма та вибір засобів музичної виразності, де найбільш характерними рисами стилю композитора є яскравий, співучий мелодизм та своєрідні фактурно-гармонічні рішення, а також багатий, барвистий хоровий тембр.

Список використаних джерел:

1. Мдивани, Т. Г., Гудей-Каштальян, В. Г. Композитори Беларуси / Т. Г. Мдивани, В. Г. Гудей-Каштальян. Минск: Беларусь, 2014. 478 с.
2. Петрулевич, Л Музыка приходит, когда я влюбляюсь в стих. Лидская газета, 2016. URL: <http://lidanews.by/news/life/5748news.html>. (дата звернення: 25.02.2016).
3. Андреева, Ю. «Пад чыстым васільковым небам...»: в Белорусской филармонии состоялся юбилейный концерт композитора Сергея Бугасова. URL: <http://sb-by.turbopages.org/sb-by/s/articles/pad-chystym-vasilkovym-nebam-v-belorusskoy-filarmonii-sostoyalsya-yubileyny-kontsert-kompozitora-se.html>. (дата звернення: 18.10.2021).
4. URL: <http://musiccollege.by/images/2018/sbornik.pdf>. (дата звернення: 13.05.2013).
5. URL: <http://composer.by/Bugasov/>. (дата звернення: 03.01.2017).

Н. Р. Курочка,

*Київський національний університет культури і мистецтв,
IV курс, група ТНБ-48.*

Науковий керівник: доцент

П. О. Андрійчук

ТВОРЧИСТЬ ГНАТА ХОТКЕВИЧА У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Гнат Мартинович Хоткевич – багатовекторна творча особистість: письменник, історик, бандурист, композитор, етнограф, фольклорист, мистецтвознавець, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч. В національному музичному мистецтві «талант Хоткевича-бандуриста розквітнув найяскравіше» [2] – він реформував його з народності до професійного виконавства. Але митець не залишився осторонь і базового жанру української творчості, хорового. Сьогодні в пантеоні славетних ім'я Г. Хоткевича – поряд із такими видатними особистостями, як Микола Лисенко, Микола Леонтович, Кирило Стеценко.

Актуальність. Настав час повернення незаслужено забутих імен, що відіграли важливу роль у становленні культурно-мистецького простору України, митців, творча спадщина яких була силоміць вилучена з ужитку, та, на превеликий жаль, досі не відроджена повною мірою.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. Музичному доробку Г. Хоткевича присвячено чимало праць. Однак вони стосуються основних векторів його діяльності – бандурництва у найрізноманітніших його проявах та етнографічної спадщини (дослідження народного музичного інструментарію), а твори, написані митцем для хору, згадуються тільки побічно.

Мета. Аналіз хорової спадщини Гната Хоткевича, визначення її місця в українському хоровому мистецтві.

Основні результати досліджень. Народився Г. Хоткевич 1877 р. у Харкові. Освіту здобув у Харківському технологічному інституті на технічному факультеті. У 1901 р., працюючи інженером на Харківсько-Миколаївській залізниці, розробив власний проєкт дизельного потяга, що на 30 років раніше американського аналогу (!). Здобувши фах інженера, Г. Хоткевич не встояв перед мистецтвом, що стало змістом його життя. Переломним моментом було знайомство у 90-х роках з Миколою Лисенком, який запросив музиканта у свій хор. Гнат Хоткевич згадував: «... Бандуру під руку, у Київ, до Лисенка, якого зроду не бачив... Заграв я йому. Подобалося страшенно. Закликає на посаду соліста - бандуриста й дає 60 крб. на місяць. Я таких грошей і не бачив зроду» [1].

Попри концертну діяльність, Г. Хоткевич став автором близько 600 музичних творів. Чимало з них були опубліковані за життя, але сокира радянських репресій його не оминула – у 1931 р. був репресований і страчений у 1938-му, а весь творчий доробок – заборонений і вилучений з виконавської практики (ім'я Гната Мартиновича Хоткевича було реабілітовано у 1956 р.). Митець писав твори для бандури соло та капели бандуристів, для голосу у супроводі фортепіано та струнного квартету. У його доробку й ряд композицій для хору – на поезії Т. Шевченка «Зоре моя вечірняя» та «Тече вода» (1922), «Реве та стогне Дніпр широкий», «Садок вишневий коло хати» і «Защебетав жайворонок» (1927), на народні тексти - «Коломийки» (1919), «Ой діброво, темний гаю» (1922), «По-під горою яром,

долом» (1927). Хоча заборона на розповсюдження та виконання творів Хоткевича уже понад пів століття знята, вони, на превеликий жаль, не стали репертуарними. Виникає запитання: чому? Вони не мають художньої цінності, чи все ж спрацьовує закон інерції?

Як бандуристка, я поставила собі за мету ознайомитися з цим пластом творчості цієї видатної постаті. Скажу відверто, Г. Хоткевич – один із велетів бандурного мистецтва, бралась до цієї роботи не без хвилювання, адже пройшло століття від написання цих композицій, чи відповідають вони професійним критеріям сьогодення, чи не втратили своєї актуальності?

Проаналізувавши ряд хорових творів композитора, ми дійшли висновку, що це яскраві, самобутні, глибоко національні і високопрофесійні композиції. У них автор демонструє досконале знання природи хорових голосів, їх тембральних властивостей, тому вокальні партії надзвичайно розвинуті, персоніфіковані, але завдяки природності голосоведення їх легко виспівувати. Очевидне драматургічне мислення Гната Мартиновича: він мав особливий, власний погляд на музику, розгортаючи її немов покадрово. Усі засоби вокально-музичної виразності підпорядковані розкриттю головної ідеї, художнього змісту. Музика гранично реалістична – в контексті загальноукраїнських тенденцій того часу. Г. Хоткевич уникає звичної для пісенного жанру куплетної форми – він розгортає музичну тканину, неначе у кантаті, – наскрізно, йдучи за сюжетом. За поетичну основу бере невеликі фрагменти і ці лаконічні тексти збагачує усім комплексом традиційних у ті часи виразових музичних засобів: змін тональностей, підголоскової та імітаційної поліфонії, варіативності інтонацій, тембрів, теситур тощо. Його твори – емоційні, зримі музичні картини, наче театральні образи, що змінюються покадрово, об'єднуючись у мізансцени. Усі твори Г. Хоткевича оповиті глибокою народністю, найдрібніші деталі композиції просякнуті українським духом. Безперечно, у цьому радянська влада вбачала для себе велику загрозу, тому й позбулася митця.

Підтвердженням вищесказаного є пісня для мішаного хору *a cappella* «Защебетав жайворонок» на уривок з поеми «Причинна» Т. Шевченка (видавництво «Книгоспілка», що діяло у Харкові в 1923-1931 рр.).

Експозиція (Скоренько). Перший двотактний мотив на словах «Защебетав жайворонок у гору летячи» (жайворонок символ єдності землі й неба, він «Божа птаха», адже першим повертається на хліборобський лан). «... у гору» автор передає висхідним квартовим стрибком (неначе пташиний зліт). Загалом мелодія сягає надзвичайно широкого діапазону – *нони* (ніби охоплює небо і землю). У 3-4 тактах інтонаційний контраст: розкішний попередній наспів змінює монотонний повтор двох звуків (до - мі) – «закувала зозуленька на дубу сидячи» (зозуля – символ суму та вдівства, туги за життям і минулим). У 5-6 тактах знову контраст: з'являються невимовної краси рулади «защебетав соловейко» (символ весни і волі, високого натхнення і неперевершеного таланту). «Пішла луна гаєм, гаєм, гаєм» відлуння покотилося на кілька тактів усіма голосами хору. На цьому ідилія природи завершується.

Другий розділ (8-15 такти, Повільніше). «Червоніє за горою, плугатар співає, чорніє гай» розгорнутий низхідний гамоподібний хід та широкий жіночий розпів несуть у собі розпач, смуток, душевний біль.

Третій розділ (16 - 27 такти, *Andante*) – розв'язка. Кожне слово Г. Хоткевич одягає в діаманти музичних інтонацій. Слова «над водою» повторюються двічі: на жіночий мотив відповідають чоловіки. «Де ляхи ходили» - низхідний рух у партіях тенорів та сопрано. «Засиніли понад Дніпром високі могили» - динамічна кульмінація твору, висока теситура, форте. Кількаразовий рефрен фрази «високі могили» у різних голосах – як усвідомлення втрати та неповоротності прожитого.

Тепер ми розуміємо, що злиття образів жайвора та плугатаря – це символ втомленого народу, а зозуля – образ матері, що втратила своїх синів у боях з ляхами, усе, що їй залишається, це сумувати, «сидячи на дубу». У цьому творі яскраво проявляється талант драматурга Гната Хоткевича, його

сценічне бачення образу, кожна музична інтонація поглиблює сутність літературного слова.

Висновки і пропозиції. Отже, хорова творчість Гната Хоткевича, що корінням проростає з народного мелосу, навдивовижу багата образами і почуттями, – яскрава сторінка в українському музичному мистецтві. Вона доводить, що автор – митець національного масштабу, а його твори заслуговують місця у репертуарі сучасних хорових колективів.

Список використаних джерел:

1. Гнат Хоткевич. Соборна душа від Харкова до Гуцульщини: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/12/7/153382/>
2. Лобода Т. Гнат Хоткевич - основоположник академічного бандурництва в Україні: http://tmf-museum.kiev.ua/ua/1/public/khot_p.htm
3. Хоткевич Г. Защебетав жайворонок [ноти]. Харків : Книгоспілка, [рік не вказ.].
4. Хоткевич Г. Ой діброво, темний гаю [ноти]. Харків : Книгоспілка, [рік не вказ.].
5. Хоткевич Г. По-під горою яром, долом [ноти]. Харків : Книгоспілка, [рік не вказ.].
6. Хоткевич Г. Реве та стогне Дніпр широкий [ноти]. Харків : Книгоспілка, [рік не вказ.].
7. Хоткевич Г. Садок вишневий коло хати [ноти]. Харків : Книгоспілка, [рік не вказ.].

М. Е. Липська,
*Спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 8
з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів
м. Бердичева, 9 клас.*

Керівник: *вчитель музичного мистецтва*
Я.Ю. Калінська

ДИРИГЕНТСЬКИЙ ТАЛАНТ МИКОЛИ ГРИГОРОВИЧА ДІДУСА

Актуальність дослідження. Диригент, викладач хорового диригування – професія особлива та ексклюзивна. Диригенти – це енергійні та невтомні люди, гарні виконавці, артисти, пропагандисти хорового співу, оратори, митці. Саме таким запам’ятався випускникам Микола Григорович Дідус – викладач хорового диригування, хорового класу та практики роботи з хором Бердичівського педагогічного фахового коледжу, який упродовж 34 років власним прикладом та відданістю професії виховував у студентів любов до музичного мистецтва. Вивчення мистецького й педагогічного доробків М. Г. Дідуса є актуальним у контексті дослідження історії музичної освіти Житомирщини.

Метою нашої статті є висвітлення життєвого шляху, диригентської та педагогічної діяльності Миколи Григоровича Дідуса.

Основний текст. М. Г. Дідус народився 22 квітня 1954 року в селі Чміль Ємільчинського району Житомирської області в сім’ї робітників. У 1961 році пішов до першого класу Іванівської середньої загальноосвітньої школи, гарно вчився, з дитинства захоплювався музикою. В 1971 році – закінчив 10 класів, у 1974 – вступив на 1 курс диригентсько-хорового відділу Житомирського музичного училища імені В. С. Косенка. Після закінчення

музичного училища, в 1978 році, Микола Григорович був прийнятий на роботу викладачем музично-теоретичних дисциплін в Олевську музичну школу. Через рік одружився та переїхав до міста Бердичева Житомирської області. В 1979 році М. Г. Дідус вступив на диригентсько-хоровий факультет Київського державного інституту культури імені Є.О. Корнійчука та почав працювати вчителем музики у Бердичівській восьмирічній школі № 7 і за сумісництвом у Бердичівській середній школі № 3. Діткам дуже подобалися уроки молодого, творчого педагога, який умів не тільки навчати, а й надихати та захоплювати музикою. Із 1982 року Микола Григорович працював у Бердичівській музичній школі викладачем музично-теоретичних дисциплін та керівником хорової народної капели в Бердичівському районному будинку культури. 2 січня 1984 року М. Г. Дідуса було призначено директором Бердичівського міського будинку культури. Восени 1983 року Микола Григорович Дідус стає першим керівником Хору ветеранів війни та праці міського Будинку культури (нині міський Палац культури імені О.А. Шабельника).

Чудові якості Миколи Григоровича Дідуса – диригента і педагога – виявилися під час його роботи викладачем хорового диригування, хорового класу та практики роботи з хором у Бердичівському педагогічному училищі [1] (коледжі) з 23 жовтня 1985 року по 28 серпня 2019 р. М. Дідус мав власний індивідуальний стиль педагогічної діяльності, його любили і поважали не тільки студенти, а й колеги - викладачі. Микола Григорович – професіонал своєї справи. Він володів ефективними формами і методами організації освітнього процесу, завжди забезпечував високу результативність роботи, поєднував уміння та навички виконавської справи з плідною викладацькою діяльністю. Формував у студентів не тільки глибокі знання, а й навички застосовувати ці знання на практиці. В роботі М. Г. Дідус завжди був відповідальний, ініціативний, вимогливий не тільки до інших, а до самого себе, сумлінно виконував свої обов'язки. Заняття Миколи Григоровича захоплювали студентів. Педагогічна діяльність викладача мала

яскраво виражений творчий характер. Микола Григорович зробив низку обробок для хорового класу: «Місяць на небі», «Жито, мати», «Тихо над річкою», «Ніч яка місячна», «Одна калина», «Молитва до Богородиці» та інші. Виступи студентів-хористів завжди вражали глибиною художніх виконавських концепцій.

І сьогодні, перебуваючи на заслуженому відпочинку, М. Г. Дідус продовжує спілкуватися із своїми випускниками, надихати їх уже в професійній діяльності.

Висновок. Натхненна, плідна праця Миколи Григоровича зі студентами стала важливим джерелом формування художнього світогляду та музичного мислення багатьох поколінь.

Список використаних джерел:

1. Бердичівське педагогічне: історія та сьогодення. Упор. А. О. Лейчук, Т. П. Стельмах. Вид.: Бердичіврегіонвидав, 2003 (130 с.). С. 17.
2. Особова справа Сиколи Григоровича Дідуса (архів Бердичівського педагогічного фахового коледжу)

Д. О. Литвинчук,
*Бердичівський педагогічний фаховий коледж
Житомирської обласної ради,
відділення «Музичне мистецтво», група III-М.*
Керівник: *викладач-методист, голова предметно-циклової комісії
викладачів хорового диригування*
Л. М. Зеленянська

*Хлібне зерно впізнають по колосу,
а Черкаський хор по голосу
/сучасна народна приказка/*

ЧЕРКАСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЗАСЛУЖЕНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ХОР: ОГЛЯД ІСТОРІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ (ДО 65-Ї РІЧНИЦІ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ)

Черкащина – батьківщина геніїв українського духу: Тараса Шевченка, Семена Гулака-Артемівського, Кирила Стеценка, Порфирія Демущого, В'ячеслава Чорновола.

Черкаський академічний заслужений народний хор увібрав у себе мелодику, дух і слово українського пісенного мистецтва і підняв його на вершини крси і слави.

Метою даної наукової розвідки є огляд історії та діяльності Черкаського академічного заслуженого народного хору.

Хор засновано у 1957 році. Керівники новоутвореної Черкаської області задумали заснувати професійний співочий колектив, тож 15 лютого 1957 року була видана постанова про створення при обласній філармонії Черкаського народного хору у складі 60 чоловік. Відома навіть дата першої репетиції хору: 2 квітня о 10-ій годині ранку [3].

Першим художнім керівником колективу був Микола Давидович Куц (05.05.1922, с. Дмитрівка нині Бердичівського району Житомирської області – 03.04.1995, м. Бердичів) – хоровий диригент, педагог, випускник Київської консерваторії, який працював у колективі з 1957 по 1963 рік. В липні 1957 року хор був удостоєний звання лауреата Всесоюзного конкурсу

хорових колективів, срібної медалі та почесного II місця. Після перемоги, пів місяця виступав перед делегатами VI Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Москві. У вересні 1957 року колективу було присвоєно звання «Черкаський державний український народний хор» [1].

З 1963 по 1966 рік хор очолював випускник Одеської консерваторії, нині відомий на весь світ народний артист СРСР, народний артист України, лауреат Державної премії СРСР, лауреат Державної премії України імені Т.Г. Шевченка, професор, академік, герой України Анатолій Тимофійович Авдієвський (16.08.1933 - 24.03.2016), який вніс вагомий внесок в творче становлення та професійну майстерність колективу. Обробки таких українських народних пісень, як «Ой чий то кінь стоїть», «Цвіте терен» та багато інших – стали справді класичними.

Протягом 1967 – 1973 років посаду художнього керівника творчого колективу обіймав нині відомий композитор і диригент, народний артист України Анатолій Максимович Пашкевич (11.02.1938 в с. Довбиш Баранівського району Житомирської області – 08.01.2005). Такі твори, як «Степом, степом ...» на сл. М. Негоди, пісні «Мамина вишня», «Батькове серце», «Хата моя, біла хата» на сл. Д. Луценка, обробки народних пісень «Ой вербо, вербо», «Несе Галя воду» та багато інших творів стали золотим фондом колективу хору. Саме у Черкаському хорі розкрився самобутній талант Пашкевича диригента і композитора, який зумів підняти хор на вищий щабель хорового мистецтва (1969 року хор отримав звання «Заслуженого хору Української РСР»), збагативши мистецьку палітру Шевченківського краю [2].

З 1974 по 1976 та з 1994 по 1996 рік художнім керівником хору працював випускник Київської консерваторії, заслужений артист України, нині народний артист України Олександр Іванович Стадник (народився 13.01.1940), який зробив свій творчий внесок у створення нових концертних програм хору. Ним були створені пісні «Тарасова гора», «Мати журавлика

жде», «Козаки, гей козаки», обробки народних українських пісень «Коло річки коло броду», «Ой у полі жито» та інші.

З 1975 по 1987 рік спочатку хормейстером, а потім художнім керівником хору був народний артист України Євген Іванович Кухарець (07.11.1945 - 27.12.1987) – випускник Одеської консерваторії. Під його началом значно зростає професійна майстерність, творчий рівень колективу, хор досяг міжнародного визнання. 1981 року Черкаському хору присуджено Державну премію України імені Тараса Шевченка. За час роботи Є. Кухарця в пісенний фонд хору увійшли твори: «Над колискою сина», «Земле моя, земле», «Дві тополі», обробки українських народних пісень «Ой у полі два дубки», «Ой коли ж той вечір буде», «Ой над ставом гуски», «А мій милий, чорнобривий», «Закувала зозуленька», а також створено низку вокально-хореографічних композицій.

Після загибелі Є. Кухарця в грудні 1987 року колектив хору очолив заслужений артист України, випускник Одеської консерваторії Петро Михайлович Савчук. Його творчий внесок в скарбницю хору – сміливе введення духовної музики в репертуар концертних програм – збагатили творче життя колективу. Але через тяжку хворобу та передчасну смерть в 1994 році повністю не розкрився талант і творчі здібності талановитого митця та диригента.

Понад 20 років (1997-2017) хором керував заслужений діяч мистецтв України Леонід Миколайович Трофименко – випускник Київської консерваторії. З його діяльністю пов'язане подальше становлення колективу, формування художніх і творчих традицій, самобутності виконання. Він є автором оригінальних творів для хору: «На краю городу» на слова В. Приза, «Козацька слава» слова М. Негоди, обробок українських народних пісень «Птичка невеличка», «На вгороді коло броду», «Раз приходжу я додому», «Свекрушенько, моя ненько» та багатьох інших. У 2007 році Черкаському народному хору було присвоєно статус «Академічний».

У 2017-2019 рр. та з жовтня 2021 року хором керує випускник Харківського національного університету мистецтв імені Івана Котляревського – Володимир Іванович Федас (народився 1978 року).

Нині у колективі працює понад 50 осіб – артисти хорової та балетної труп, оркестранти [2].

Черкаський хор – учасник творчих звітів, вечорів та святкових концертів не тільки в області, а й на столичній сцені в палаці «Україна». Колектив побував у найвіддаленіших містах та селах України, в усіх республіках колишнього СРСР, в Болгарії, Польщі. Колектив має фондові записи на українському радіо та телебаченні.

Навесні 2022 року Черкаський академічний заслужений народний український хор святкуватиме своє 65-річчя.

Отже, Черкаський народний хор пройшов яскравий творчий шлях. З перших років свого існування він заявив про себе як самобутній, неповторний своїм особливим звучанням на живій і міцній народній основі пісенний колектив, що черпає своє натхнення з народних джерел, збагачує перлини співучого фольклору мистецтвом класики. За роки існування репертуар хору поповнився сотнями кращих народних пісень різних жанрів, а також творами сучасних українських композиторів.

З діяльністю колективу пов'язані непересічні в українській культурі та мистецтві постаті – Анатолій Авдієвський, Раїса Кириченко, Ольга Павловська, Антолій Пашкевич, Євген Кухарець. Колектив дбайливо зберігає весь досвід, набутий плеядою талановитих керівників. Українські народні пісні у його виконанні вже чимало років є одним із визнаних взірців вітчизняного народно-пісенного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Мелодика, дух і слово українського пісенного мистецтва. Наше коло. 8.04.2010 URL: http://www.nashekolo.org.ua/nk/art_kolo/vizitka/text_2618.html (дата звернення: 10.01.2022).

2. Мельниченко В. Анатолій Пашкевич – самобутній і неповторний майстер хору URL: http://nsku.ck.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2013-02-05-11-31- (дата звернення: 20.01.2022).
3. Соколовська Л., Лісова Л. Зерно впізнають по колосу, а Черкаський хор по голосу. Голос України. Газета Верховної Ради України. 25.03.2017. URL: <http://www.golos.com.ua/article/286456> (дата звернення: 20.01.2022).
4. Черкаська обласна філармонія URL: http://filarmoniya.ck.ua/index.php?kolektiv_solist&id_kol=1 (дата звернення: 05.02.2022).

К. О. Літвінчук,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
факультет культури і мистецтв,
кафедра музичного мистецтва (КМО-21).
Керівник: старший викладач кафедри музикознавства
та хорового мистецтва
О. А. Кушніренко

ІСТОРИЯ І ТРАДИЦІЇ ХОРОВОЇ КАПЕЛИ «ЛЬВІВСЬКИЙ БОЯН»

Актуальність дослідження. У складних сучасних для української культури умовах важливо не мовчати про квітучу традицію колективного аматорського співу. Її творили наші славні попередники, натхнені та окрилені громадськими потребами, внутрішнім поривом душі на славу національної музичної культури, про яку завжди пам'ятає самодіяльна заслужена хорова капела «Боян» імені Є. Вахняка, що не припиняє об'єднувати довкола себе відданих хоровій справі ентузіастів.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. Творчий шлях заслуженої хорової капели «Боян» висвітлено багатьма музикознавцями, зокрема це такі праці, як «Галицька музична культура XIX – XX ст.» Л. Кияновської, «Диригент і педагог» Чучмана В. (про Є. Вахняка), «Празька мандрівка Львівського «Бояну» у липні 1891 року та її рецепції у чеській пресі» І. Антонюк та інші.

Мета дослідження. Виявлення умов зародження, формування та розвитку хорової капели «Львівський Боян».

У другій половині XIX століття в Галичині діяло безліч музичних товариств та хорових колективів, таких як «Товариство Друзів Музики», «Лютня», «Гармонія», «Ехо», що пропагували в основному німецьку та польську музичні культури [1, с. 75]. Діяльність численних хорових колективів підготувала основи для створення спілки, яка б згуртувала музичні сили Західної України. У 1890 році організаційний комітет у складі музичного критика Анатолія Вахнянина, організатора численних фінансових установ Степана Федака, етнографа Володимира Шухевича та інших взяв за мету розвивати та оберігати «головно русько-національний» хоровий спів, що сприяв би національному самоствердженню українців [4, с. 46]. У 1891 році утворилося Музичне товариство під назвою «Львівський Боян», яке мало надзвичайно важливе значення, оскільки кращі виконавські традиції, фольклор та довголітня церковно-літургійна практика злились у мішаному хорі в одне ціле.

Центральною мистецькою одиницею товариства став хоровий колектив, а основною формою його діяльності – влаштування хорових концертів. Характерний «хоровий ухил» було зумовлено особливістю музичного побуту, а також великим значенням хорового співу в Західній Україні [4, с. 48].

Перші організаційні збори «Бояна», на яких був затверджений його Статут та вирішені питання керівництва, відбулися 2 лютого 1891 року. Головою товариства одностайно обрали Володимира Шухевича, а головним диригентом – Анатолія Вахнянина.

А. Вахнянин був представником української професійної музики. Його перші музичні враження формувалися під впливом хору гімназії в Перемишлі, де він співаком розпочав своє музичне навчання. Згодом, вже як зрілий музикант, керував хором Львівської семінарії. Як композитор А. Вахнянин створив низку хорових творів, збірники гармонізацій народної пісні та оперу «Купало» (поставлена в Харкові в сезон 1929-1930 рр.). Саме завдяки зусиллям А. Вахнянина в 1903 р. у Львові створюється «Союз

співацьких і музичних товариств», при якому був заснований Вищий музичний інститут ім. М. Лисенка (нині Львівська Національна музична академія імені М. Лисенка), його першим директором він був до кінця свого життя [5, с. 362].

Активна діяльність «Бояна» розпочалася з перших днів заснування та розгорталася дуже інтенсивно, до Товариства вступала молодь, численні любителі музики та співів. Вже у квітні 1891 року відбувся перший виступ хору «Боян», приурочений до Шевченківських свят. Згодом такі ж «Бояни» з'явилися у Стрию, Перемишлі, Снятині, Бережанах, Дрогобичі, Станіславові, Тернополі.

Головним у діяльності Товариства «Боян» була організація публічних концертів, програми яких складалися насамперед з творів українських композиторів, а також виконання українських народних пісень, лише з часом до репертуару хору увійшли твори зарубіжних композиторів. Концертування «Бояну» поширювалося не лише в Галичині, а й за її межами [4, с. 41]. Значення «Боянів» у справі зміцнення і розвитку музичного мистецтва Західної України важко переоцінити. Концерти і виступи учасників цього товариства користувалися великою популярністю серед різних верств населення – інтелігенції, городян, селян. Хоч у репертуарі «Бояна» займали належне місце твори світової музичної літератури, його діяльність в основному була присвячена пропаганді народних пісень і досягнень української професійної музики. Особливо слід підкреслити велику заслугу «Бояна» щодо популяризації на Західній Україні творчості М. Лисенка та П. Ніщинського [4, с. 47].

У той час основна маса української обдарованої молоді залишалася без музичної освіти, тому що вступити до Львівської консерваторії або виїхати вчитися в Прагу, Краків чи Відень щастило лише одиницям. Саме тому при «Бояні» були організовані уроки співу, а в 1897 р. засновано інструментальний «Музичний кружок» та навчальні класи, в яких бажаючі могли вивчати гру на скрипці, альті.

Товариство також заснувало друкований щомісячний часопис «Боян», у якому висвітлювалися новини українського музичного життя. Розгорнула свою діяльність бібліотека «Бояна», яка перетворилася у своєрідний архів, де зберігалися рукописні твори українських композиторів. Не можна не відзначити і музично - етнографічну діяльність «Бояна». В його приміщенні був влаштований невеликий музей українських народних інструментів [4, с. 49].

29 червня 1901 р. у Львові з нагоди 10 - літнього ювілею «Львівського Бояна» відбувся з'їзд «Боянів», на якому була прийнята Постанова про організацію «Союзу Боянів» з метою кращої координації діяльності організацій у справі розвитку національної музичної культури краю. Було вирішено розпочати створення у містах Західної України музичних видавництв, музичних шкіл з метою виявлення нових творчих обдарувань [6, с. 62].

У 1939 році радянська влада заборонила діяльність «Бояна». Очевидно, боялася потужної сили згуртованості українців, глибини національного мистецтва, яким «Боян» викликав сильне емоційне зворушення публіки, зміцнював її патріотичні почуття.

Хорова капела відродилася аж у 1947 році, а її керівником став Євген Дмитрович Вахняк. Варто окремо зупинитися на особистості Є. Вахняка, який керував хоровою капелою «Боян» майже 50 років. Його диригентсько - виконавська діяльність бере свій початок ще з часу навчання у Коломийській гімназії (1923-1932), де він співав у чоловічому хорі, часто виконував сольні партії, не раз ставав за диригентський пульта, допомагаючи вивчати хорові твори до Шевченківських днів, ювілеїв Лесі Українки та Івана Франка. Навчаючись на юридичному факультеті Люблінського католицького університету (1933–1934), співав в університетському хорі. Під час навчання у Львівській богословській академії (1934-1939) Є. Вахняк був учасником хору, а на четвертому курсі семінариста призначили регентом академічного хору [3, с. 222].

У період з 1939 по 1948 роки Є. Вахняк працював у капелі «Трембіта». Тут він формувався як диригент-виконавець у співпраці з Д. Котком, М. Колессою, П. Муравським, В. Василевичем. У 1944-1948 роках Є. Вахняк навчався на диригентському факультеті Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка в класі диригування Миколи Колесси та в класі вокалу Соломії Крушельницької. У 1947 році, ще будучи студентом, Є. Вахняк очолив аматорський хоровий колектив при Львівському обласному Будинку народної творчості, який згодом перетворився у хорову капелу «Боян». За видатні заслуги в розвитку українського народного самодіяльного мистецтва у 1965 році колективу було присвоєне почесне звання «Заслужена капела України».

Колектив став творчою лабораторією для молодих співаків та диригентів. В капелі набували виконавського досвіду майбутні диригенти Стефан Турчак, Іван Гамкало, Тарас Микитка, Андрій Кушніренко, Ігор Жук, Микола Попенко, Іван Небожинський, Зиновій Демцюх та інші.

Багато творів Станіслава Людкевича, Миколи Колесси, Анатолія Кос-Анатольського, Євгена Козака та інших львівських композиторів уперше прозвучали саме у виконанні капели «Боян». Про виконавський рівень хору схвально відгукувалися Олександр Свешніков, Густав Ернесакс, Михайло Кречко, Пилип Козицький, Василь Барвінський [7, с. 108-109].

На сьогодні хор зі своїми чудовими давніми традиціями та славною історією загально визнаний як заслужена хорова капела «Боян» імені Є. Вахняка і продовжує свою діяльність під керуванням Василя Чучмана.

Висновок. Львівський «Боян» багатий історичними та виконавськими традиціями, що робить його оригінальним, викликає гордість українців. Знаймо та пишаймося нашими продовжувачами справи національного хорового мистецтва. Шануймо тих, хто своєю подвижницькою працею і натхненням прославив нашу Україну, вивів на високий рівень майстерності хорове виконавство. Зараз ми по-особливому повинні пам'ятати про наше

далеке, але дуже славне своїм патріотизмом мистецьке минуле заради його ще кращого майбутнього!

Список використаних джерел:

1. Антонюк І. М. Празька мандрівка львівського «Бояну» у липні 1891 року та її реценції у чеській пресі. Мистецтвознавчі записки. 2007. №12. С. 191.
2. Вахнянин Анатоль Климович. Митці України : Енциклопедичний довідник / упоряд. : М. Г. Лабінський, В. С. Мурза ; за ред. А. В. Кудрицького. К. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1992. С. 107.
3. Гамкало І. Вахняк Євген Дмитрович. Українська музична енциклопедія / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. 2006. Т.1. С. 314
4. Кияновська Л. Галицька музична культура XIX – XX ст. Чернівці: Книги – XXI, 2007. 424 с.
5. Ольховський А. Нарис історії української музики. Київ: Музична Україна, 2003. 512 с.
6. Романюк Л. Музично-хорове товариство «Станіславський Боян»: етапи становлення та розвитку (до 110 річниці з дня заснування). Проблеми музичного виконавства. 2006. С. 8.
7. Чучман В. Євген Вахняк: диригент і педагог. Вісник Львівського університету. 2015. №16. С. 11.

Т. І. Літеplo,
*Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка,
профілізація «Музикознавство», II курс магістратури.
Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент
З. М. Ластовецька-Соланська*

ЖНИВАРСЬКА ТЕМАТИКА У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ МИКОЛИ ЛАСТОВЕЦЬКОГО (НА ПРИКЛАДІ «ЖНИВАРСЬКИХ ПІСЕНЬ» ДЛЯ ХОРУ)

Актуальність дослідження. Звернення українських композиторів до жнивварської тематики є явищем достатньо спорадичним порівняно з іншими пластами календарно-обрядового фольклору. Зокрема, в ділянці хорової музики варто назвати шість обробок жнивварських пісень (чотири «заживні» та дві «обжинкові») у доробку М. Лисенка, призначених для виконання учнями початкових та середніх класів, цикл «Обжинки» Ф. Колесси, що

складається з тринадцяти пісень, кілька обробок М. Леонтовича, Я. Степового, П. Козицького, М. Вериківського, В. Барвінського, Л. Ревуцького та ін.

Важливе місце жнивварська тематика посідає у творчому доробку сучасного українського композитора Миколи Адамовича Ластовецького. Підтвердженням цього є два збірники обробок «Жнивварських пісень» [3; 4], що побачили світ у 2015 та 2019 рр. Пропоновані у них твори є яскравими за стильовою самобутністю і національною визначеністю взірцями на народній основі. Кожна хорова мініатюра, позначена досконалим вибором виражальних засобів та форми, засвідчує високу майстерність композитора, демонструє його індивідуальний стиль.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. З розвідок, що стосуються напрямку означеної теми, слід назвати публікації З. Ластовецької-Соланської [1] та Л. Ластовецької [2].

Мета статті – проаналізувати особливості втілення жнивварської тематики у творчості сучасного українського композитора М. Ластовецького.

Основний текст. Перший збірник Миколи Адамовича «Жнивварські пісні» [4], призначений для мішаного хору *a cappella*, складається з сімнадцяти опрацювань жнивварських пісень (трьох зажинкових, восьми жнивних та шести обжинкових): «Задзвеніли стодоли», «Уже сонце на причілку», «У неділю пораненьку», «Ой уже сонце над вербами», «Ой, заспіваймо, гей», «Ой літає соколонько», «Ой чиє то жито», «Ой ти, лане, ланочку», «Уже сонечко закотилося», «Болять мене руки», «Дивувалися ліси», «Ви женці молодії», «А вже сонце заходить», «А в нашого господаря», «Йой чиє то поле», «Живо, женчики, живо» та «Перепілонька мала».

У цих творах зустрічаються такі характерні риси колективного співу, як паралелізми унісонів, кварт, квінт, октав, неповне звучання акордів, варіантність кожного голосу по відношенню до головного голосу тощо. У творах композитор широко використовує підголоскову поліфонію: підголоски, в основному, інтонаційно споріднені з основним наспівом.

Подвоєння мелодії підголосками надає їй більшої об'ємності – це терцові, секстові втори (обробки «Задзвеніли стодоли» (третя строфа), «А в нашого господаря», «А вже сонце заходить», «Ой ти лане, ланочку» (третя строфа), «У неділю пораненьку» (секстова втора) та ін.). При цьому, в деяких обробках присутня поліладовість (виклад мелодії і підголосків у різних ладах).

Крім того, М. Ластовецький апелює до характерного прийому народного багатоголосся – а саме, ведення мелодії паралельними тризвуками («Ой літає соколенько», «Ой уже сонце над вербами» (перша і друга строфи) та ін.). Загалом рух паралельними квартами, секстакордами, квартсекстакордами, септакордами та їх оберненнями, належить до характерних рис творчого почерку мистця в ділянці опрацювання народнопісенного матеріалу.

Другий збірник «Жнивварських пісень» [3], призначений для жіночого хору *a cappella*, містить тридцять дві обробки (три зажинкові, дванадцять жнивних, шістнадцять обжинкових та одну пісню-гру («Перепілка») з весняного календарного циклу): «Ой снопе, снопе», «Ой паночку наш», «А в нашого пана», «Весело на ниву женчики ідуть», «Ой на горі жита много», «Ой паночку наш, наш», «Ой чиї ж то женці», «Ой на горі зацвіли ожинки», «Ой куриться доріжечка», «Маяло житечко, маяло», «Вінчику, вінчику, вінчику мій», «Качався вінок з лану», «Ой і скидай да, Хведорку, жупан», «Я ж думала, що зажалася», «А вже сонце котиться», «Ой зашуміла дуброва», «Обжали ж ми ниву», «Уже сонце на лану», «В чистом полі садочок», «Ой послала мене мати», «Вгору, сонінко, вгору!», «Ото наш господар охочий», «Кругом, женчики, кругом», «У неділю рано-вранці», «Нуте, нуте до межі», «Ой коли господар журився», «Із поля віночок котився», «А вже сонце нагорі», «У неділю пораненьку», «Місяцю-ярожейку», «Перепілка» та «Ви, женчики славні».

На відміну від першого зошиту, який починався із зажинкової пісні (відповідно до жнивного обряду), другий відкриває обжинкова: так виникає

своєрідне обрамлення всього циклу, в якому наявні ознаки багаточастинної рондоподібної структури, в якій обжинкові пісні виконують функцію рефрену, а зажинкові, жнивні та пісня-гра «Перепілка» – епізодів. В цьому контексті слід зазначити, що образ цієї птахи був давнім атрибутом обжинкових пісень.

Для обробок жнивварських пісень у другому зошиті М. Ластовецький обрав самобутні у ладовому, інтонаційному та ритмічному відношеннях мелодії. Залежно від музично-образної специфіки наспівів, характеру та змісту поетичного тексту, композитор використав ті чи інші прийоми та способи обробки. Зокрема, у пісенно-танцювальних композиціях мистець дотримувався акордово-гармонічної фактури («Ой снопе, снопе», «Ой на горі жита много», «Ой чиї ж женці», «А вже сонце котиться», «Ой наш господар зажурився» та ін.). Натомість більш протяжні мелодії він збагатив поліфонічною фактурою, в якій спостерігаються прийоми підголоскової, контрастної та імітаційної поліфонії («Ой паночку наш», «У неділю рано-вранці», «Маяло житечко, маяло», «Ой зашуміла дуброва» та ін.). Самобутність пропонованих обробок жнивварських пісень М. Ластовецького полягає також у тонкому відчутті хору та його барв.

Висновок. Усі обробки жнивварських пісень М. Ластовецького характеризуються інтенсивним інтонаційним розвитком, оригінальними метро-ритмічними поєднаннями, тембральною розмаїтістю барв, сонористичними ефектами тощо. Спираючись на традиції попередників у жанрі обробки народної пісні, мистець водночас демонструє індивідуальний підхід до царини обробки, її оригінальне композиторське тлумачення [1, с. 123].

Список використаної літератури:

1. Ластовецька-Соланська З. М., Ластовецька Л. Українські жнивварські пісні у фокусі зацікавлень дослідників та композиторів. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. Вип. 41. Київ, 2019. С. 120–126. URL: <http://arts-series-knukim.pp.ua/article/viewFile/188662/190153> [дата звернення 19.01.2022].

- 2.Ластовецька Л. «Жниварські пісні» для мішаного хору Миколи Ластовецького: спроба аналізу. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2013. Вип. 19(1). С. 183–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uk_msshhr_2013_19%281%29_40 [дата звернення: 19.01.2022]
- 3.Ластовецький Микола. Жниварські пісні: Зошит 2 (для жіночого хору без супроводу): навчально-методичний посібник / Ред.-упор. Л. Ластовецька. Дрогобич: Посвіт, 2019. 140 с.
- 4.Ластовецький Микола. Жниварські пісні: Українські народні пісні в опрацюванні для мішаного хору без супроводу / Ред.-упор. Л. Ластовецька. Дрогобич: Коло, 2015. 92 с.

Р. С. Лукіна,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
факультет культури і мистецтв,
кафедра музичного мистецтва (КМО-21).
Керівник: старший викладач
кафедри музикознавства та хорового мистецтва
О. А. Кушніренко

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ АНДРІЯ КУШНІРЕНКА

Актуальність дослідження: Хорове мистецтво є одним з найбільш важливих та цінних проявів української музичної культури, так як відтворює багатовікову співочу традицію нашого народу. Особливо важливим є хорове мистецтво для західних регіонів України, а тому доцільно звернутися до музичної культури Буковини.

Сучасне суспільство складно уявити без творчо обдарованих особистостей, які зробили вагомий внесок в культурну спадщину українського народу, а тому важливим є вивчення творчості Андрія Кушніренка, мистецької цінності його спадщини та значення внеску в розвиток хорової культури України.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. Значний доробок у дослідженні життєвого шляху і творчої діяльності видатного диригента належить М. Головащенко, І. Гамкало, С. Карачко, Р. Гнедаш, Ю. Каплієнко-Ілюк та багатьом іншим. Зокрема, це праця І. Ярошенко «Мистецтвом

встелені шляхи», О. Залуцького «Мистецькі обрії Андрія Кушніренка», О. Кушніренко «Митець і час. До 85-ліття народного артиста України, професора Андрія Кушніренка», навчальний посібник «Історія музичної культури й освіти Буковини».

Мета статті полягає в розкритті творчої особистості, вивченні спадщини А. Кушніренка, висвітленні значення внеску видатного майстра сучасного хорового мистецтва в розвиток української національної музичної культури.

Кушніренко Андрій Миколайович (13.10.1933 - 11.01.2013) – хоровий диригент, композитор, фольклорист, педагог, громадський діяч, організатор музичного життя на Буковині, художній керівник і головний диригент Заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю України. Народний артист України, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка, професор, член-кореспондент Академії мистецтв України, член Національної спілки композиторів України, нагороджений Почесними Грамотами Президії Верховної Ради України та Естонії, орденами Президента України «За заслуги» III та II ступеня, «Золотою медаллю» Академії мистецтв України, Почесний професор Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича та Почесний громадянин м. Чернівці, а його ім'я внесене до «Алеї зірок» міста. Він був одним з кращих хормейстерів України разом з такими хоровими диригентами, як А. Авдієвський, П. Муравський, Л. Венедиктов, В. Іконник, Є. Савчук [7; с. 6].

Народився 17 жовтня 1933 року в селі Великі Загайці Шумського району на Тернопільщині [1; с. 27]. Пісні, співані мамою, засіяли в дитячому серці нестримний потяг до прекрасного. Подорослішавши, він почав цікавитись світом народного музикування та відкрив для себе ще одне диво – багатоголосий спів. У церковному та самодіяльному сільському хорі Андрій познайомився з творами Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка.

Початкову освіту здобув у семирічці рідного села. Саме у шкільному хорі хлопчина дивував керівника своїми здібностями, позаяк знав не тільки партію свого голосу, а й усього хору. Самотужки навчився грати на різних інструментах: з бубном пристав до гурту сільських музик, потім були гітара, мандоліна, гармошка, балалайка і навіть акордеон, а ще священник подарував йому скрипку, яка з плином часу заспівала у вправних руках хлопця [4; с. 17]. Продовжив навчання у Кременці, де став активним учасником самодіяльності, співав у хорі, а також отримав початкові знання з теорії музики, музичної грамоти, сольфеджіо. Після закінчення школи працював завідувачем сільського клубу, учителем музики та співів у школі, керував шкільним та сільським хором. Все це надало великої наснаги для творчості: перші спроби аранжувань для хору, написання власних творів, запис народних пісень.

А потім були шестимісячні курси диригентів-хоровиків при культосвітньому технікумі у Львові, де він досконало опрацював шістдесят хорових партитур, знаючи кожну партію напам'ять. Було складно повірити в те, що хлопець не має музичної освіти. Закінчив курси на відмінно, а надалі продовжив навчання у Львівському музично-педагогічному училищі імені Ф. Колесси. Особливою школою був студентський хор, яким керував відомий диригент і педагог, заслужений артист України Євген Вахняк.

У 1957 р. закінчив училище з відзнакою і став студентом Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка. Навчаючись, А. Кушніренко працював з різними колективами: організував великий ансамбль пісні і танцю (117 осіб) у Львівському торгово-економічному інституті, керував студентським хором на факультеті іноземних мов Львівського державного університету імені І. Франка.

Знамениті викладачі М. Колесса, С. Людкевич, Р. Сімович, А. Солтис, А. Кос-Анатольський наділили студента глибокими теоретичними знаннями, секретами аранжування, інструментовки та композиції. Варто зазначити, що

Андрій Миколайович проходив стажування у Львівському театрі опери та балету імені І. Франка та в хоровій капелі «Трембіта» [7; с. 19; с. 22].

Після закінчення консерваторії Андрія Кушніренка було призначено Міністерством культури України на посаду художнього керівника Буковинського ансамблю пісні і танцю. Почалася велика робота у важкий час скорочення обласних театрів, оркестрів, хорів на теренах України. У Буковинському ансамблі залишилось всього 30 чоловік: 16 хористів, 4 пари балету, 6 оркестрантів, колектив був майже у стадії розформування. Він став тринадцятим керівником та кинувся на порятунок колективу [4; с. 13].

Було запроваджено обов'язкові заняття з сольфеджіо і теорії музики, індивідуальні заняття з солістами, що сприяло швидкому вивченню творів. Диригент вимагав від виконавців артистизму, живої, переконливої міміки, усвідомлюючи, що тільки високий рівень виконання, самобутній, багатий і цікавий репертуар допоможе зберегти ансамбль [7; с. 29].

Понад 50 років вони були разом, Ансамбль і Диригент, зростали, міцніли і досягали творчої зрілості, крок за кроком завойовували визнання – це був час напруженої праці і невтомних пошуків.

І. Ярошенко писала: «А. Кушніренко – великий майстер своєї справи. Володіє вольовим характером та винятковою працьовитістю, точним жестом та гострим слухом. Усі ці риси митця-керівника, доповнює його тонке уміння співпрацювати з колективом в цілому, так і з кожним окремо. Також, важливим аспектом диригентської майстерності є «міцна рука» Андрія Миколайовича. Рівні темпи, розходження під час виконання неможливе, всі артисти як один якнайточніше виконують волю диригента» [7, с. 30].

Буковинський ансамбль пісні і танцю за активну участь у Декадах української літератури і мистецтва нагороджений Почесними грамотами урядів Казахстану, Башкирії, Молдавії, Естонії, України. За заслуги у розвитку музичного і хореографічного мистецтва колектив був удостоєний почесного звання «Заслужений ансамбль України» (1969 р.). У 2006 Постановою Міністерства культури і туризму України Державному

Заслуженому Буковинському ансамблю пісні і танцю присвоєно статус Академічного.

За кожною із цих відзнак – роки натхненної, піднесеної праці десятків людей та їх керівника, фанатично відданого мистецтву. Висока професійна культура виконання, неповторність і яскрава самобутність завжди забезпечували йому визнання як одного з кращих мистецьких колективів. Починаючи з 1992 року, Буковинський ансамбль був постійним учасником урядових концертів до Дня Незалежності України в Києві, колектив неодноразово виступав у Всеукраїнських святах народної творчості на Співочих полях у Києві, Полтаві, Львові, Тернополі, а його керівник – як диригент зведених тисячних хорів.

Заслуговує на увагу композиторська творчість А. Кушніренка. Він є автором багатьох оригінальних творів різних жанрів та обробок народних пісень. Для Буковинського ансамблю А. Кушніренко створив безліч концертних програм, до яких увійшли вокально-хореографічні сюїти для хору, оркестру і балету, створені на основі поєднання зібраного фольклорного та авторського музичного матеріалу: вокально-хореографічна картина «Буковинське весілля», обрядові сцени з циклу «Пори року» («Весна-красна», «Обжинки», «Щедрий вечір, добрий вечір»), які теж можна віднести до обробок.

Андрій Миколайович записав більше тисячі українських народних пісень, зібраних у різних регіонах України, а найбільше – на Буковині. Понад 150 опрацьовано для хору, серед інших «Чом, чом, земле моя», «Чия то долина», «А коник чорненький», «Виглядала мати сина», «Місяць ясний, місяченьку» [4; с.19].

А. Кушніренко створив десятки авторських чудових пісень. Це такі величні твори, як «Любіть Україну» (вірші В. Сосюри), «Україно, любов моя» (вірші М. Ткача), «Земле моя – всеплодющая мати» (на слова Івана Франка), кантата на власні слова «Молюсь за тебе, Україно». Найбільшим

визнанням є те, що авторські жартівливі пісні «Посилала мене мати», «Я щаслива зроду» (на слова І. Кутеня) вже давно виконуються як народні.

Композиторська творчість А. Кушніренка здобула широке визнання музичної громадськості України. Окрім Заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю, його твори виконують такі відомі колективи, як Державна заслужена академічна капела «Думка», чоловіча хорова капела ім. Л. Ревуцького, хор національної радіокомпанії імені П. Майбороди, Галицький академічний камерний хор, Львівський «Боян» та багато інших.

А. Кушніренко підготував і видав 15 репертуарних та авторських збірників, зокрема: «Українські візерунки», «Буковинські самоцвіти», «Веселкові передзвони», «Тобі співаю, Україно!», «Співаночки мої любі» та ін.

Окрім композиторської творчості, Андрій Миколайович займався дослідницькою діяльністю. Він повернув до життя забуті хорові твори С. Воробкевича – буковинського композитора, поета, прозаїка і драматурга. В результаті було видано двочастинну збірку «Хорові твори Сидора Воробкевича» (понад 100 творів) [3; с. 186-193].

У 1992 році А. Кушніренку вдалося відновити перервану традицію вищої музичної освіти на Буковині, започаткувати та очолити музичну кафедру на педагогічному факультеті Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича. Він понад 20 років успішно поєднував свою різнобічну діяльність із викладацькою роботою на кафедрі музики [7; с. 8].

Дослідження багатогранної науково-педагогічної, професійно-виконавської діяльності та творчої спадщини А. Кушніренка дає можливість зробити такі висновки:

Творчість митця вирізняється гармонійним поєднанням хисту талановитого хорового диригента, професійного композитора, фольклориста. Хорова спадщина професора А. Кушніренка має історичне значення та

культурну цінність, ознайомлює молодь з історією, звичаями, традиціями нашого народу, може використовуватись на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній та музичній школі для слухання і аналізу музики, що забезпечить збагачення духовного і музичного світогляду, сприятиме розвитку естетичного смаку.

Список використаних джерел:

1. Буковинці – лауреати Національної премії імені Тараса Шевченка: бібліогр. покажчик / авт.-уклад. Л. І. Щербанюк. Чернівці, 2004. С. 26-29.
2. Історія музичної культури й освіти Буковини: навч. посібник / А. М. Кушніренко, О. В. Залуцький, Я. М. Вишпінська. Чернівці: ЧНУ, 2011. 376 с.
3. Кушніренко О. Андрій Кушніренко – дослідник музичної спадщини Сидора Воробкевича. «Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство». Вип.14. Львів, 2014р. С.186-193.
4. Митець і час. До 85-ліття народного артиста України, професора Андрія Кушніренка / Упорядник О.А. Кушніренко. Чернівці: Місто, 2018. 288с. Іл. Серія «Золоті імена Буковини».
5. Мистецькі обрії Андрія Кушніренка. Музичне краєзнавство Буковини: хрестоматія. Вип. 2 / уклад. О. В. Залуцький. Чернівці: Рута, 2003. 112 с.
6. Музичне краєзнавство Буковини: Навчальний посібник / укл. О. В. Залуцький. – Чернівці: ЧНУ, 2003. Вип. 1. 88 с.
7. Ярошенко І. Мистецтвом встелені шляхи. Андрій Кушніренко – диригент, композитор, педагог/ І. Ярошенко. Чернівці: «Прут», 2004. 220 с.

Д. В. Лящук,
*Дрогобицький музичний фаховий коледж
імені В. Барвінського,
теоретичний відділ, II курс.*
Керівник: викладач-методист, доцент,
заслужений діяч мистецтв України
М. А. Ластовецький

ХОРОВІ КОЛЕКТИВИ У СУЧАСНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ПАНОРАМІ МІСТА ДРОГОБИЧА

Актуальність дослідження. Активну роль у сучасному музичному житті міста Дрогобича Львівської області займають хорові колективи – як професійні, так і самодіяльні. Зокрема, у краю функціонують: муніципальний

камерний хор «Легенда», народна хорова капела «Гаудеамус», чоловічий камерний хор «Боян Дрогобицький», «Заслужений Прикарпатський ансамбль пісні та танцю України «*Верховина*», студентські хорові колективи ДМФК імені В. Барвінського та ДДПУ ім. Івана Франка, численні церковні хори та ін.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. З-поміж праць з окресленої тематики слід назвати роботи М. Бурбана, І. Бермес, Н. Синкевич, Б. Пица, П. Гушоватого, Л. Ластовецької, Л. Мартиніва та ін.

Мета статті – дослідити роль хорових колективів міста Дрогобича в анімації його мистецького, концертного та фестивального життя.

Основний текст. Завдяки двом професійним осередкам музичної освіти – Дрогобицькому музичному фаховому коледжу імені В. Барвінського та Інституту музичного мистецтва Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка в місті констатується потужний виконавський, педагогічний та науковий потенціал, активна концертна діяльність та фестивальний рух.

Муніципальний камерний хор «Легенда» (*керівник Наталія Самокішин*), відомий далеко за межами Дрогобича, був створений у 1970 р., як самодіяльна хорова капела міського Народного дому імені Івана Франка. Її заснував відомий диригент і вокаліст, заслужений діяч мистецтв України, професор Олег Цигилик. За період його керівництва, у 1975 р., колектив отримав звання «Народної хорової капели». У 1986 р. капела була реорганізована у камерний хор під назвою «Легенда». Муніципальний камерний хор «Легенда» – лауреат та дипломант багатьох всеукраїнських та міжнародних конкурсів, у його репертуарі низка концертних програм українських та зарубіжних композиторів. «Легенда» записала три компакт-диски («Літургія» М. Вербицького, «Хорові твори композиторів ХХ ст.», «Різдво з Легендою»), випустила три репертуарні збірники. Жодне свято та урочистості на рівні міста не відбуваються без майстерного звучання цього колективу.

Народна хорова капела «Гаудеамус» ДДПУ імені Івана Франка (*художній керівник і диригент – директор Інституту музичного мистецтва, заслужений працівник культури України, професор Степан Дацюк*) була створена у 1965 р. доцентом Василем Їжаком. Капела стала першовиконавцем творів низки галицьких композиторів (Р. Сояка, С. Стельмашука та ін.). У її репертуарі – твори зарубіжних та українських класиків, сучасна хорова музика, а також обробки народних пісень.

Чоловічий камерний хор «Боян Дрогобицький» (*художній керівник і диригент – заслужений працівник культури України, професор Петро Гушоватий*) має давню історію: він був заснований у 1901 р. З 1922 р. ним керував священник, мистецький діяч і композитор Северин Сапрун. Найвищого визнання колектив досяг у 1942 р., коли виступив на Першому Крайовому конкурсі хорів Галичини, присвяченому 100-річчю від дня народження М. Лисенка: «Боян Дрогобицький» посів тоді перше місце і був нагороджений лавровим вінком, а диригент – спеціальною батугою.

У 1991 р. хор поновив свою діяльність у вигляді чоловічого камерного хору при ДДПУ ім. Івана Франка. До його складу ввійшли викладачі університету та інших навчальних закладів Дрогобича. Репертуар хору складають твори української та західноєвропейської класики, духовна музика, фольклорні зразки в обробці українських композиторів. Колектив виступав на Всеукраїнському хоровому конкурсі імені М. Леонтовича (Київ, 2002), брав участь у міжнародних хорових фестивалях у Польщі (1996, 1999, 2001), Греції (2004), Нідерландах (2004), Англії (2005), Франції (2005), Австрії (2000, 2005) та ін.

Заслужений Прикарпатський ансамбль пісні та танцю України «*Верховина*» – це вокально-хореографічний колектив, заснований при Дрогобицькій філармонії навесні 1946 р. на основі чоловічої капели. З часом були додані танцювальна і оркестрова групи, внаслідок чого виник ансамбль пісні і танцю. У 2021 р. ансамбль «Верховина» відзначив 75 - річний ювілей. Концертна гастрольна діяльність колективу охоплює не лише Україну, а й

інші країни. Нині колектив очолює Світлана Майзаник, диригентом є Світлана Урбан, керівником оркестру – Роман Стахнів, головний балетмейстер ансамблю – Василь Кулаківський. У репертуарі «Верховини» – твори українських композиторів, народні пісні бойків, лемків та ін. Декілька збірок пісень з репертуару колективу були видані Юліаном Корчинським (1921-1990) – відомим диригентом, фольклористом, композитором та педагогом, який впродовж 20 років (1950-1970) очолював ансамбль, позаяк «суспільні функції хорового мистецтва регіону зумовили потребу у власній фольклористичній дослідницькій роботі з подальшим осмисленням матеріалу на рівні хорових аранжувань, обробок, паспортизації народнопісенних зразків, публікації пісенників, хорових нотних видань, масштабних фольклорних збірок, опрацювань творів патріотичної ідеї тощо» [1, с. 13].

Хорові колективи ДМФК ім. В. Барвінського презентують:

– *хор відділу хорового диригування (керівник – Богдан Бондзяк, концертмейстер Ірина Пінчук)*, який діє від 1945 р., з початку заснування закладу. Цей хоровий колектив є майстернею для становлення майбутніх диригентів-хормейстерів. Репертуар колективу містить твори українських та зарубіжних композиторів минулого та сучасності. Хоровий колектив бере активну участь у різноманітних фестивалях і конкурсах. Концертмейстером хору був відомий дрогобицький музикант Володимир Баб'як.

– *хор відділів фортепіано, співу та теорії музики (керівник – заслужений працівник культури України Марія Гірняк, концертмейстер Алла Гончарова)* успішно працює в закладі впродовж останніх 20-ти років. Цей жіночий хор, завдяки цікавому та різноманітному репертуару, збагачує панораму концертних програм регіону. Студенти-учасники колективу, які не навчаються на диригентському відділі, отримують знання з диригування, постановки голосу, аранжування, читання хорових партитур та мають можливість здобути додаткову кваліфікацію «Керівник ансамблю».

– *хор хлопчиків школи педагогічної практики «Барвінок» (керівники – Марія Гев, Лілія Дзиндзюра, концертмейстер – Оксана Терлецька-Фиштик)*,

який налічує близько 50 дітей. Хор є учасником багатьох міських акцій та фестивалів.

Церковні хори Катедрального собору Пресвятої Трійці Самбірсько-Дрогобицької Єпархії УГКЦ:

– хор «Дзвін» (регент – Ірина Захарій). 26.12.1989 р. вперше прозвучала Літургія з хором «Дзвін» у греко-католицькій громаді Дрогобича. Відтоді цей хор бере постійну участь в усіх заходах, які проводить громада міста під проводом Церкви. Крім суто церковних потреб, хор бере участь у різних фестивалях та конкурсах.

– хор «Голос душі» (регент – Неоніла Кішкан) був заснований у 2000 р. Спів цього камерного церковного хору, окрім недільних відправ, супроводжує великі святкові Богослужіння. Колектив бере активну участь у фестивалях колядок, концертах. Традиційно хор співає Божественну Літургію, яка щонеділі починається о 8.30.

– молодіжно-дитячий хор «Відлуння» (керівник – Надія Бунь) був організований у 1991 р. У його репертуарі – дві Божественні Літургії (В. Матюка та А. Гнатишина), церковні чини вінчання, панахиди, Акафісти до Пресвятої Богородиці, до Ісуса Христа, до Пресвятої Трійці, до Страстей Христових, духовні твори вітчизняних та зарубіжних композиторів. Хор «Відлуння», який характеризується плідною концертною діяльністю, складається з трьох вікових груп. Його участь у мистецьких заходах міста, участь у фестивалях, перемоги на конкурсах складають вагомий внесок у сучасного мистецьку історію Дрогобича.

– дитячо-юнацький хор «Ave Maria» (регент – Мар'яна Кицун) був заснований 10.12.2006 р. У його репертуарі – Божественна Літургія А. Гнатишина, Я. Ярославенка, церковний чин вінчання та ін. Хор постійно бере участь у фестивалі «Колядує Франкове Підгір'я», супроводжує молодіжну Хресну дорогу у час Великого посту.

– хор «Оранта» Дрогобицької духовної семінарії (регент – о. Андрій Бунь) заснований навесні 1998 р. з метою супроводу Богослужіння. Назва

хору з'явилася у 2000 р., коли колектив взяв участь у ювілейному концерті, присвяченому 2000-літтю Різдва Христового у столичному палаці культури «Україна». Хор «Оранта» виконує здебільшого духовну музику: це Божественна Літургія, Вечірня, концертні духовні твори, а також твори світської тематики, обробки українських народних пісень тощо.

Висновок. Хорові колективи беруть активну участь у фестивальному житті міста Дрогобича, виступають на численних концертах, здобувають перемоги на обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах, супроводжують Богослужіння, урочисті святкування та масові заходи у краї. Вони є невід'ємною складовою сучасної мистецької панорами міста Котермака з його давніми традиціями та вагомими творчими здобутками.

Список використаних джерел:

Мартинів Л. Етапи професіоналізації музичного життя Дрогобиччини: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. мист. Львів: ЛНМА ім. М.В. Лисенка, 2019. 18 с. URL: <https://lnma.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/martyniv-l.-avtoreferat.pdf> (дата звернення: 10.01.2022).

В. О. Мацюк,

*Бердичівський педагогічний фаховий коледж
Житомирської обласної ради,
відділення «Музичне мистецтво», група І-М.*

Керівник: *викладач-методист, голова предметно-циклової комісії
викладачів хорового диригування*

Л. М. Зеленянська

МОЛОДІЖНИЙ ЖІНОЧИЙ ХОР: СТОРІНКИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗКВІТУ

Відділення «Музичне мистецтво» Бердичівського педагогічного фахового коледжу (скорочено «Музпед») славиться своїми творчими колективами. Нині активно функціонують Народна хорова капела БПФК (керівник – Ліна Зеленянська), Народний хор «Полісся» (керівник – Василь Пупін, хормейстер – Ольга Яблонська, керівник оркестрової групи – Тарас

Де'мянчук), оркестр народних інструментів (керівник – Сергій Ртіщев), духовий оркестр (керівник – Анатолій Якименко). А ще були колективи, які припинили своє існування, але залишили помітний слід в історії «Музпеду». Це – ансамбль народних інструментів «Мозаїка» (керівник Сергій Паламарчук), Народна хорова капела студентів (керівник Петро Мерзін) та один з найстарших колективів відділення – молодіжний жіночий хор (керівники – Микола Миронець, Юрій Вялов, Ліна Зеленянська, Ольга Яблонська).

Метою статті є огляд становлення, творчого розвитку, досягнень та значення молодіжного жіночого хору в культурно-мистецькому житті коледжу.

Молодіжний жіночий хор був створений у 1975 році. У складі хору об'єдналися студентки музичного відділу Бердичівського педагогічного училища, метою яких було створення концертного колективу, спроможного оволодіти репертуаром підвищеної складності та популяризація хорової музики серед жителів міста та області.

Засновником та першим керівником хору став випускник Рівненського педагогічного інституту Микола Іванович Миронець. Зведений жіночий хор музичного відділу був неодноразовим учасником багатьох конкурсів та фестивалів обласного та республіканського рівнів. У 1977 році колектив виборов звання лауреата I Всесоюзного фестивалю художньої творчості і був нагороджений Великою золотою медаллю [1, 48].

Під орудою М. І. Миронця звучали твори А. Мухи «Зелений явір», М. Вериківського «Гримить!», Я. Степового «Садок вишневий коло хати», М. Леонтовича «Ой сивая зозуленька», Є. Козака «Якби мені черевики».

З 1988 по 1996 рік жіночим студентським хором, який отримав назву «Евріка», керував Вялов Юрій Петрович – випускник Харківського державного інституту культури (1971) та Одеської державної консерваторії (1980). Із 1979 року він почав працювати на музичному відділі Бердичівського педагогічного училища викладачем диригентсько-хорових

дисциплін. Керував камерним хором викладачів музичного відділу.

Під керівництвом Ю. П. Вялова хор вів активну концертну діяльність, був багаторазовим учасником різноманітних конкурсів та фестивалів:

- учасник I Всеукраїнського хорового конкурсу імені М. Леонтовича (Київ, 1989);
- лауреат III премії міжнародного хорового конкурсу імені Г. Дімітрова (Варна, Болгарія, 1992);
- лауреат фестивалю «Київ Музик Фест» (Київ, 1995);
- неодноразовий учасник обласних конкурсів та фестивалів.

У 1990 році хор здійснив концертну поїздку до Польщі.

У репертуарі колективу були складні хорові твори сучасних композиторів, зокрема, хором вперше була виконана I Літургія української композиторки Лесі Василівни Дичко.

Юрій Петрович співпрацював у той час із молодим піаністом та композитором Юрієм Даниловичем Решетарем, який працював в училищі з 1987 по 1993 рік. Ю. Решетар створив для колективу Концерт для фортепіано, флейти та жіночого хору, Триптих на слова Б. Стельмаха. Прем'єрне виконання Концерту відбулося в стінах Бердичівського педагогічного училища. Партію фортепіано виконала студентка музичного відділу Світлана Горобець (клас викладача Теллер Людмили Ісаківни), партію флейти – студент Павло Сноч [2, с. 90].

Серед часто виконуваних хорів були «Весенние воды» С. Рахманінова, «Облака» М. Парцхаладзе, «Канцона» Ф. Ліста, «Ave Maria» Ф. Шуберта. Ю. Вялов – автор чималої кількості аранжувань хорових творів для жіночого хору: Й. Штраус «Весняний вальс», А. Калнинь «Музика» та ін.

З 1996 по 2011 рік молодіжним жіночим хором керувала Ліна Миколаївна Зеленянська. У 1989 році закінчила музичний відділ Бердичівського педагогічного училища, а у 1994 році закінчила з відзнакою Київський державний інститут культури, факультет хорового диригування. Навчалася у Юрченка М. С. (кандидат мистецтвознавства, професор, лауреат

премії імені Миколи Лисенка), співала у хорі під керівництвом А. С. Мархлевського (професор, заслужений діяч мистецтв України).

З 1995 року Л. Зеленянська працює в Бердичівському педагогічному коледжі на посаді викладача хорового диригування, хорового класу. З 2009 року – голова циклової комісії викладачів хорового диригування. Викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист; керівник Народної хорової капели коледжу, хорового класу «Намисто»; член Національної всеукраїнської музичної спілки, голова Житомирського обласного відділення Асоціації «Всеукраїнське хорове товариство ім. М. Леонтовича».

Навесні 2002 року молодіжний жіночий хор під керуванням Л.М. Зеленянської був учасником Днів польської культури у Бердичеві, а у листопаді став лауреатом обласного конкурсу хорових колективів в рамках фестивалю хорового мистецтва «Зорі Полісся» і посів I місце. У 2003 році – лауреатом обласного огляду-конкурсу художньої самодіяльності «Студентські перлини – тобі, рідне Полісся» серед колективів вищих навчальних закладів Житомирської області I - II рівнів акредитації.

У 2003 році хору присвоєно звання «Народний самодіяльний колектив профспілок України» [1, 49].

Навесні 2006 року Народний молодіжний жіночий хор відсвяткував своє 30 - річчя. У актовій залі музичного відділу відбувся великий концерт з нагоди ювілею, на якому були присутні попередні керівники та концертмейстери, випускниці хору різних років, викладачі та студенти. Серед почесних гостей свята – колишній викладач училища, заслужений діяч мистецтв України, художній керівник та диригент Академічної хорової капели «Орея» Олександр Олександрович Вацек.

У травні 2007 року колектив став переможцем I обласного фестивалю духовної музики «Ave Maria» у номінації «Жіночі хори»; у грудні того ж року виступ колективу став одним із найяскравіших на I Всеукраїнському фестивалі дитячих та юнацьких хорових колективів «Товтри - 2007», присвяченому 130-річчю з дня народження М. Д. Леонтовича у м. Кам'янець-

Подільський. Професійний оргкомітет фестивалю високо оцінив рівень виконавської майстерності студентського колективу. Як результат, – колектив отримав відзнаку «Найкращі в культурі» на щорічній церемонії відзначення перемог, здобутків та досягнень бердичівлян.

У 2009 році жіночий хор був учасником регіонального фестивалю «Моя Україна піснями дзвенить», що проходив у Бердичівському педагогічному коледжі. Учасники та гості фестивалю були вражені виконанням «Фантазії на теми українських народних пісень» О. Хромушина.

Під керівництвом Л. М. Зеленянської хор займався просвітницькою діяльністю, виступаючи з лекціями-концертами на тему «Народна пісня у творчості українських композиторів» (2004), «Так народжувався джаз» (2005) та ін. [3].

Репертуар хору складали твори світової та української класики, твори сучасних композиторів та обробки українських народних пісень, афроамериканські спірічуелс. З великим успіхом у виконанні колективу звучали «Неаполітанська тарантела» та «La Carita» Дж. Россіні, «Камо піду от лица твоего, Господи» М. Лисенка, «Де вітер землю голубить» І. Карабиця, «Дощик» Є. Ляшка, «Ішов дід на став» К. Мяскова, «Летів пташок понад воду» В. Козлачкова.

Протягом 2011-2012 н. р. хором керувала Яблонська Ольга Вацлавівна, випускниця Бердичівського педагогічного училища (1988) та Ніжинського державного педагогічного інституту ім. М. В. Гоголя (1994).

Згодом у зв'язку з реформуванням хорових колективів, жіночий хор припинив своє існування.

З хорогим колективом працювала плеяда талановитих концертмейстерів:

- Галина Кузнєцова (з 1975);
- Клавдія Пахомова (з 1988);
- Тамара Командишко (з 1990).

Отже, молодіжний жіночий хор – колектив багатofункціональний: він

успішно концертував, був творчою лабораторією для студентів, брав участь у державних екзаменах з хорового диригування, займався просвітницькою діяльністю, популяризував хорову музику серед слухачів.

З хором працювали талановиті хормейстери та концертмейстери. На кращих зразках хорового мистецтва у колективі виховувались сотні студенток-співачок. Серед них викладачі коледжу: Гашева Т., Федчук М., Козакова А., Сватула Е., Галів Л., Щепакіна О., Остапюк Н., Фіщук Т., Султанбагомаєва В., Цимбаліст Т., Титаренко Л., Мазур А., Яблонська О., Зеленьянська Л., Стеценко А., Маковінська О., Баранівська Л., Літкович О., Федотенкова І., Сушко О., Вітюк А., Дьячук А.

Список використаних жерел:

1. Бердичівське педагогічне: історія та сьогодення. Упорядники: Лейчук А., Стельмах Т. Бердичіврегіонвидав, 2003. 130 с.
2. Міняківська Ю. Хорова творчість Юрія Вялова. Матеріали шостої Житомирської обласної історико-краєзнавчої онлайн-конференції. Житомир: «Полісся», 2020. 124 с.
3. Матеріали з особистої бібліотеки Зеленьянської Л.М.

О. О. Мохорт,

Бердичівська міська гуманітарна гімназія № 2, 9 клас.

Науковий керівник: *учитель музичного мистецтва вищої категорії,
кандидат педагогічних наук*

М. В. Мартинюк

НЕВІДОМИЙ АВТОР ВІДОМОЇ КОЛЯДКИ

Актуальність дослідження. В умовах переосмислення спадку українських композиторів, які працювали наприкінці ХІХ – початку ХХ ст., надзвичайно важливо зацентувати увагу на їхній творчості, яка на сьогодні мало досліджена, не здобула достатнього наукового обґрунтування та методологічне значення якої не досить висвітлене. Все це стосується творчості українського священника Йосипа Фацієвича.

Аналіз попередніх досліджень по даній темі. Життя та творчість о. Й. Фацієвича та його родини у контексті національно-культурного життя Івано-Франківщини 2-ї половини ХІХ ст. досліджував провідний редактор Інформаційно-видавничого сектору Національного заповідника «Давній Галич» І. В. Драбчук. Він зазначав, що на мелодію польської колядки «А вчора звечора» в Україні побутує не одна колядка, а відома фольклористка О. Харчишина, досліджуючи ідентичність та співзвучність польської колядки «А вчора звечора» з україномовним прикладом, погодилася з висновками І. В. Драбчука, що цей варіант був записаний саме о. Йосипом Фацієвичем [6].

Історію творять генерації, і сила мистецьких династій в тому, що традиція передається від батька до сина, від діда та прадіда, вона розвивається й удосконалюється. У цьому твердженні є велика доля правди.

Метою статті є аналіз багатогранної мистецької діяльності о. Й. Фацієвича як представника священницької династії Фацієвичів, що відіграла неоціненну роль у збагаченні й примноженні загальнолюдських культурних цінностей, а також визначення її методологічного значення для розвитку національної музичної культури.

Основний текст. Йосип Фацієвич народився у 1820 році [1] в родині українського церковного і громадсько-політичного діяча, священника УГКЦ, посла-віриліста Галицького сейму VII і VIII скликання й адміністратора Станиславівської греко-католицької єпархії (1901 - 1904) Василя Фацієвича [5]. Тому отримав духовну освіту і навіть тривалий час був парохом у с. Яблунів (нині Чортківського району Тернопільської області), де 26 лютого 1921 року і помер його батько. Син отця Йосипа – Кирило (1850-1920) теж став священником і з 1895 року був парохом (настоятелем) у с. Нові Стріличі (нині Львівська обл.), і як чудовий хормейстер в с. Дуліби (нині Львівська обл.) створив церковний хор [4]. Рідний брат Йосипа Фацієвича – Михайло (1822-1907) – теж був парохом у с. Ліщині Стрілиського деканату та консисторським радником. Помер 2 липня 1907 року на 85 році життя [2].

Йосип Васильович Фацієвич більш знаний лише на теренах Івано - Франківщини, проте, ми вважаємо, він гідний більшої уваги з нашого боку та детальнішого вивчення його життя та творчого доробку. На жаль, відомостей про нього вкрай мало. Лише знаємо, що він тривалий час працював парохом в с. Дуліби Ходорівського деканату, був активним членом «Народного дому», метою якого була культурно-просвітницька діяльність, та любителем української музики, а тому багато зусиль прикладав для пробудження національно-патріотичного духу своїх прихожан [4]. А ще він є автором тексту та музики україномовних колядок «Коли Христос родився» та «Темненькая нічка тьмою світ закрила», які написав у середині ХІХ ст. Проте колядка «Темненькая нічка...» відома і у польській культурі як «*A wszoga z wieczora*», а поляки її вважають «бароковою». Текст виявлений у давніх рукописах без мелодії. Польський священник, композитор та фольклорист Міхал Мйодушевський (1787-1868) у виданні «*Gdy sie Chrystus rodzi*» (1843) вмістив три різні мелодії до цієї коляди. Текст (без мелодії) увійшов і до збірки «*Kantyczka czyli kolędy i pastorałki*» (1892). Мелодія, з якою співають сьогодні, близька до запису 1908 р. Яна Седлецького [3]. Український відповідник відомий як у близьких, так і віддалених текстах і мелодіях. Цікавим є те, що колядка «*А вчора звечора, з небесного двора / Прийшла нам новина / Родить Діва Сина...*» – поширена в різних регіонах України: на Поліссі, Поділлі, Наддніпрянщині.

Українську колядку з близьким зачином та мелодією, але з більш розгорненим сюжетом сучасна відома українська фольклористка Ольга Харчишина з колегами-фольклористами неодноразово записувала у 2000-х роках в українських селах Молдови (Бессарабія). На Західній Україні ця коляда відома з початком «*Старий рік минає, новий наступає. / Прийшла нам новина...*» (фольклорні записи 1980-х років). Віддаленим мелодичним варіантом можна вважати коляду «*Темненькая нічка тьмою світ закрила, / На небеснім полі зорі запалила...*», яку написав у середині ХІХ століття священник Йосиф Фацієвич. У ХХ–ХХІ ст. в Україні побутує ще одна колядка

на мелодію «А вчора звечора»: «Пречистая Діва по світу ходила». У сучасних варіантах вона іноді поєднується із зачином згаданої коляди о. Йосифа Фацієвича.

Висновок. Отже, в родині Фацієвичів завжди плекалася українська культура, бережно зберігалися її кращі традиції, що постійно відчувало на собі оточення в громадах, де священники працювали. Як зазначав відомий краєзнавець І. Драбчук, «в тому середовищі й виростили українські інтелігенти, що ставали пізніше у проводі народу» [4].

Хоч святкування Різдва Христового в українців та поляків не збігається у часі, обидва народи мають добре збережену спільну традицію різдвяних коляд. Сьогодні ці пречудові витвори славлення Різдва є невід'ємною частиною різдвяно-новорічних свят, звучать у церкві чи костелі, у наших домівках, на сцені, на вулиці. І тим ціннішим є факт, що о. Й. Фацієвич причетний до культурного зближення польської та української музичної культури.

Таким чином, багатогранність таланту польського священника Йосипа Васильовича Фацієвича, глибина його творчості має велику художньо-мистецьку цінність і відіграє значну роль у збагаченні й примноженні загальнолюдських культурних цінностей, ідеалів добра, просвітництва, палкого служіння національному мистецтву та його подальшому розквіту.

Список використаних джерел:

1. Журнал «Діло» за 19 (31) березня 1883 року.
2. Журнал «Діло» за 3 липня 1807 року.
3. Сідлецький Я. О. Церковний збірник пісень під ред. XLI/ ред. О. В. Каламарж СМ, о. А. Ziółkowski СМ//Я.О. Сідлецький. – Краків: Видавництво Місіонерського Теологічного Інституту, 2018. – 1424 с.
4. Драбчук І. URL: <http://ifoonsku.ucoz.ua/news/facievichi/2021-03-17-7776>.
5. URL: <https://uk.погода-синоптик.pp.ua/2647009/1/vasil-fatsievich.html>.
6. URL: <https://culture.pl/ru/article/kolyadi-spilna-spadshchina-ukrayinciv-ta-polyaki>

С. В. Никитюк,
Миколаївський Національний Університет
імені В. О. Сухомлинського,
Факультет педагогіки та психології,
014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), IV курс
Керівник: доктор філософії в галузі освіта, доцент
І. П. Парфентьєва

РІЗНОБАРВНІСТЬ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА СЬОГОДЕННЯ **(НА ПРИКЛАДІ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ)**

Мета: поглиблення знань про хорове мистецтво світу, ознайомлення з хоровими колективами різних напрямків та культур.

Різнобарвність хорового мистецтва ми будемо розглядати за допомогою організації INTERKULTUR. Вона зародилася ідеєю об'єднання людей всіх країн, культур і світоглядів у мирні змагання. З самого початку Гюнтер Тіч був переконаний у силі своєї ідеї створити «мости зустрічей». Всі люди, які беруть участь, поділяють однаковий ентузіазм до хорової музики. Вона вирішує упередження, відкриває очі і серця для дружби і закладає основу для живої і мирної єдності, яка перевершує музику. За короткий проміжок часу ця філософія зробила INTERKULTUR головною міжнародною платформою для великих музичних подій у хоровій спільноті.

Усі міжкультурні конкурси проводилися відповідно до сертифікату якості MUSICA MUNDI. Це давало можливість загального порівняння всіх хорів, що брали участь. Світові рейтинги INTERKULTUR діють з 2000 року: на їх основі потім складаються індивідуальні списки, що відображають ситуацію в різних категоріях [1].

Всесвітні хорові ігри (WCG, англ. WorldChoirGames, перед цим відомі як Хорові олімпійські ігри) – найбільший світовий хоровий фестиваль і конкурс. Організований фундацією Interkultur для любителів хорів з усього світу, незалежно від їхньої країни походження, раси, жанру музики або художніх амбіцій. Ідея створення подібного заходу заснована на олімпійських ідеалах, що спрямовані на мирне об'єднання людей і націй,

пов'язаних піснями в чесному змаганні. Не пов'язаний з художніми рівнями, цей підхід кидає виклик особистості та командному духу. Всесвітні хорові ігри – це міжнародний хоровий фестиваль, який проводиться раз на два роки на різних континентах.

У TOP-1000 три перші місця посіли такі хори:

Хор Стелленбоського Університету (Stellenbosch University Choir) – змішаний хор із міста Стелленбос, найстаріший хор у країні. У 2010 у Хорових всесвітніх іграх взяв золото в обох своїх категоріях – категорії мішаних хорів, а також MusicaContemporanea (сучасна музика). Це не перший раз, коли хор СУ пішов з найвищою відзнакою на всесвітніх хорових іграх – ансамбль взяв золоту медаль в категорії MusicaSacra на попередньому конкурсі, що проходив в Граці, Австрія, в 2008 році, а також срібну медаль за Євангеліє і Духовне.

Камерний дівочий хор ім. М. В. Лисенка – жіночий академічний хор Київського державного музичного ліцею. Отримав золото в усіх трьох номінаціях: духовна музика, найкращий молодіжний хор та етнічна музика на Всесвітньому хоровому конкурсі «Гран-прі націй», який тривав 1-5 лютого у Берліні (Федеративна Республіка Німеччина). У своїй програмі хор виконав твори сучасних українських композиторів, класичну музику та хорові переклади української народної музики. 27 листопада 2021 року Камерний дівочий хор Київського державного музичного ліцею ім. М. В. Лисенка взяв участь у Міжнародному конкурсі жіночих хорів та ансамблів «Vox Maris», що проходив у Литві. За результатами конкурсу Камерний дівочий хор отримав найвищий бал та здобув перемогу в номінації «Жіночі хори». Художній керівник та диригент колективу – Юлія Віталіївна Пучко-Колесник, хормейстер – Віра Валеріївна Шемчук.

Еолійці Оквудського університету організовано у 1946 році. Їх концерти представляють репертуар хорової музики, яка варіюється від епохи бароко до двадцятого століття. 2018 перемогли на Всесвітніх хорових іграх в Тшвані (Південна Африка) з найвищими балами. Еолійці Оквудського

університету отримали найкращі бали у двох категоріях, щоб виграти на 10-му виданні Всесвітніх хорових ігор в Тшване, розташованому в північній частині Південної Африки.

Змагаючись у категоріях духовних, університетських і *musicascontemporanea*, еолійці перевершили понад 22 інших хорів з усього світу, тріумфуючи не тільки з найвищим балом у двох з трьох категоріях, але вигравши три золоті медалі, з яких дві були чемпіонатами на дворічному заході [2].

Отже, ознайомлюючись з даною темою, ми можемо бачити, що хорове мистецтво є доволі популярним та розповсюдженим. Більшість відомих колективів є університетськими. Також вони вважаються музичними групами в деяких країнах.

Список використаних джерел:

1. URL:<https://www.interkultur.com/world-rankings/>
2. URL:<https://oakwood.edu/aeolians-bring-home-the-gold-from-2018-world-choir-games/>
3. URL:<https://www.youtube.com/user/USChoirKoor>
4. URL:<https://lvivmozart.com/person/206-kamernij-divochij-hor-kssmsh-imeni-m-v-lisenka>

В. В. Пасічна,
*Івано-Франківський фаховий музичний
коледж імені Д. Січинського,
спеціалізація «Хорове диригування», II курс*
Керівник: викладач хорових дисциплін
С. О. Щербій

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ХОРОВОГО ДИРИГЕНТА ОЛЬГИ НИЧАЙ (З НАГОДИ 80-Ї РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Хоровий спів – це першоджерело та основа української музичної культури в далекому минулому і в наші дні. Сьогодні важливо досліджувати

та розвивати хорове мистецтво, бо відомо, скільки в нас є видатних постатей, мистецьких колективів, фестивалів та конкурсів.

Мета дослідження – розкрити основні художньо-педагогічні принципи О. Ничай та окреслити її внесок в розвиток хорового мистецтва.

Яскравим прикладом відданої багаторічної діяльності у сфері української хорової культури є творча особистість диригентки Ольги Василівни Ничай (1941 р.) – заслуженої працівниці культури України, професора Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаника (нині – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника).

Ольга Ничай є яскравим представником Київської хорової школи. Навчалась в класі диригування професорів Л. Венедиктова та Е. Скрипчинської і співала в хорі під керівництвом видатного П. Муравського. Після закінчення консерваторії вона відразу пішла працювати до щойно створеного музичного факультету педагогічного інституту. Там Ольга Василівна пропрацювала 45 років. За час роботи підготувала понад 400 керівників дитячих та дорослих хорів, музикантів-педагогів, серед яких заслужений діяч мистецтв, 10 заслужених працівників культури, 9 кандидатів педагогічних наук та мистецтвознавства. Серед вихованців Ольги Ничай – керівники обласних та районних управлінь культури, професори і доценти, викладачі університетів, інститутів та коледжів, вчителі шкіл України, а також і за її межами.

В класі диригування Ольга Василівна приділяла особливу увагу новачкам, вважаючи, що саме на початкових етапах важливо добре виробити правильний і вправний диригентський жест. Саме вправи давали позитивні результати першокурсникам на початковому етапі. Як педагог, вона завжди уміла заохотити студента до роботи [1, ст. 236]. Репертуар для кожного студента був продуманий дуже ретельно, враховуючи його можливості та уподобання. З кожним твором спостерігалася динаміка поступового професійного зростання, удосконалення жестів та розширення світогляду. В цьому Ольга Василівна притримувалася педагогічних принципів свого

викладача Елеонори Павлівни, тобто комплексний підхід у навчанні і вихованні молодого диригента, щирість відносин з учнями, пунктуальність та професійність підходу до всього [3, с. 121].

За спогадами доньки Лесі Романюк, кандидата мистецтвознавства, доцента і докторантки Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, її мати, у стінах начального закладу була «надзвичайно вимогливою і навіть педантичною! На уроці диригування я ставала не донькою, а студенткою, тож ніяких поблажок ніколи не було і це було її принциповою позицією» [3, с. 42-43]. Проте всі студенти її любили за доброзичливі та теплі відносини, творчу атмосферу на заняттях та її віру в успіх.

Багато років Ольга Василівна орудувала факультетським мішаним студентським хором, котрий став не тільки творчою лабораторією з виховання вчителів музичного мистецтва, підготовки студентів до професійної роботи в хорових колективах, але водночас і концертуючим колективом, виступи якого завжди проходили з великим успіхом у слухачів [4]. Також окрім роботи в університеті, Ользі Ничай довелося працювати з дитячими та юнацькими хорами. Її метою було – не зашкодити та збудити інтерес до хорового співу. Різновекторна творча діяльність викладача спонукала складати навчальні програми з диригування, хорового сольфеджіо для студентів, писати методичні рекомендації та наукові статті.

Ольга Василівна була головою журі чудового Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Весняні голоси» у м. Тисмениця. Кожні два роки з'їжджалися на велике дитяче хорове свято десятки молодших, середніх, старших класів музичних шкіл усієї України (з Києва, Львова, Луганська, Кам'янця-Подільського, Бережан тощо та найкращі хори нашої області). Десять фестивалів - конкурсів була членом журі (з них – на п'яти була головою журі).

За багаторічну працю Ольга Ничай нагороджена багатьма дипломами, медалями лауреата конкурсів та фестивалів, почесними грамотами за досягнення у розвитку творчої та педагогічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Курбанова Л. В. Творча особистість хорового диригента Ольги Ничай крізь призму персонології: діяльнісний підхід. *Синергетична парадигма української хорової культури* : Колективна монографія. Рига, Латвія : «Baltija Publishing», 2021. 270 с. DOI URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-035-3-10> (дата звернення: 25.01.22).
2. Мартинюк, А. (2021). МИСТЕЦЬКА ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕЛЕОНОРИ СКРИПЧИНСЬКОЇ. Український Педагогічний журнал, (1), 118–124. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-1-118-124> с. 121 (дата звернення: 25.01.22).
3. Окрилена хоровою піснею. Ольга Ничай: диригент, педагог, музично-громадський діяч (до 80-річчя від дня народження Заслуженого працівника культури України, професора Ольги Ничай та 20-річчя заснування Навчально-наукового інституту мистецтв) : науково-популярні нариси / за редакцією доктора мистецтвознавства, професора Г. Карась, кандидата мистецтвознавства, доцента Л. Романюк. Івано-Франківськ : Фоліант, 2021. 441 с.
4. Сайт кафедри методики музичного виховання та диригування ПНУ ім. В. Стефаніка <https://kmyd.pnu.edu.ua/мистецькі-колективи-кафедри/студентський-навчально-науковий-міш/> (дата звернення: 01.02.2022).

А. О. Петрова,
*Комунальний заклад «Мелітопольський фаховий
коледж культури і мистецтв»
Запорізької обласної ради,
спеціальність «Менеджмент соціокультурної діяльності»,
спеціалізація «Народне пісенне мистецтво», II курс,
Керівник: викладач-методист
Ю. В. Юдіна*

ЙОГО БАГАТСТВО – ТАЛАНТ

Актуальність дослідження. Ознайомлення музичної спільноти з хоровим мистецтвом Запорізького краю, дослідження історії міста

Мелітополя, культурної спадщини і краєзнавства Запорізької області, висвітлення педагогічної та творчої діяльності хормейстера Лео Крузмана, популяризація хорового мистецтва Запорізького краю є важливим для розуміння культури Запорізького краю.

Аналіз попередніх досліджень. У працях В. Усікова, С. Новікова проаналізована творча, педагогічна діяльність хормейстера Л. Крузмана, висвітлені питання викладацької діяльності митця.

Мета статті – ознайомлення музичної спільноти із видатним хормейстером Запорізького краю.

Творчість Лео Крузмана – окрема, яскрава сторінка у культурному і музичному житті Мелітополя.

Народився Лео Карлович на Уралі в Башкірії 15 вересня 1937 року в сім'ї вчителя та музиканта. Лео з дитинства грав на скрипці, баяні, виступав з батьком в дитячому творчому колективі. Вступив до Уфімського музичного училища, яке закінчив у 1955 році по класу баяна [2].

В армії сержант Крузман служив у музичному взводі, вдосконалюючи свою музичну майстерність. У 1965 році закінчив Харківську консерваторію за спеціальністю диригент - хормейстер.

У 1965 році за направленням на посаду викладача хорових дисциплін у Мелітопольське училище культури приїхала дивовижна та талановита людина, музикант від Бога – Лео Карлович Крузман, який став першим головою хорового відділення, зробивши значний внесок у визначення напрямку, формування традицій, створення форм роботи зі студентами училища. За роки праці в Мелітопольському училищі у співдружності з іншими талановитими викладачами Лео Карлович створює колектив пісні і танцю «Запорізькі обереги», що згодом стає ведучим та популярним у Запорізькій області.

Лео Карлович займався аранжуванням українських пісень та інших музичних творів для хору та ансамблю. Одним з прикладів його творчості є аранжування народної пісні на слова Т. Г. Шевченка «Сховалось сонце за

горою», яку виконував квартет «Легато» дитячої музичної школи №1 м. Мелітополя. Цей твір був у програмі виступу ансамблю на обласному конкурсі у місті Запоріжжя 2003 р., де колектив став володарем «Гран- Прі» конкурсу.

У 1980-1984 рр. Лео Карлович перебував у творчих пошуках: він головний хормейстер Донецького ансамблю пісні і танцю, диригент симфонічного оркестру.

З 1983 по 1986 роки Лео Крузман є керівником ансамблю «Калина» в місті Запоріжжя.

З 1987 по 1989 роки Лео Карлович викладає на музично-педагогічному факультеті Мелітопольського державного педагогічного університету.

Для створення та керівництва фольклорним колективом, ансамблем пісні та танцю «Сахалинские зори», Лео Карловича запросили до роботи в Якутськ [1].

І все ж таки доля не відпускала митця від Мелітополя. З 1993 Лео Карлович Крузман є художнім керівником чеського народного ансамблю пісні «Богемія», а в 2003 р. створив ансамбль німецької пісні «Розеншток».

Лео Карлович працював творчо, використовуючи передові методики по вокалу Рікса, Ємельянової та інших. Одним з важливих прийомів було використання співу у мовній позиції, кропітка робота над вокальним диханням [3].

Про талант, високий професіоналізм, чудові людські якості Лео Карловича згадують всі без винятку: студенти, колеги, митці Мелітопольщини. За багаторічну плідну творчу роботу в 2012 році Лео Крузмана відзначено орденом «За заслуги перед Запорізьким краєм» 3 ступеня. Не стало митця 19 березня 2015 року.

Список використаних джерел:

1. Усиков В. Мой город – наши мелітопольцы: Альманах. У 2-х тт. Т.1. Мелітополь, 2016. 458 с., іл.
2. Шевченкіана Мелітополя: інформаційно-методична збірка. Мелітополь, 2007. С. 238.

3. Я купаюсь в вашей доброте. «Новый день». 2015. 11 листопада. С 14.

С. О. Присяжнюк,

*Харківська державна академія культури,
відділення «Музичне мистецтво»,
кафедра хорового диригування, II курс.*

Науковий керівник:

*старший викладач кафедри хорового диригування
та академічного співу ХДАК*

В. В. Воскобойнікова

***КАФЕДРА ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КУЛЬТУРИ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ***

Актуальність. Культурне життя Харкова важко уявити без хорового мистецтва. І, дійсно, хорове виконавство на Харківщині представлене різноманітними хоровими колективами: професійними, аматорськими, навчальними, церковними.

Асоціація «Хорове товариство імені М. Леонтовича» Харківського обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки об'єднує сьогодні справжнє сузір'я майстрів хорового мистецтва Слобожанщини, що живе активним життям. Плідна концертна, просвітницька діяльність хорових колективів під орудою видатних майстрів хорової справи, а також нової, молодішої генерації хормейстерів, працюючих переважно з дитячими хоровими колективами, свідчить про певну динаміку хорового руху на Харківщині, розвиток та збагачення традицій харківської хорової школи, а головне – удосконалення виконавської майстерності [2].

Значна частина хорових диригентів Харківщини є випускниками кафедри хорового диригування Харківської державної академії культури, що має понад 60-річну історію.

Мета: Проаналізувати основні етапи становлення та розвитку кафедри хорового диригування Харківської державної академії культури як осередку хорової культури міста та області.

Виклад основного матеріалу. Кафедра хорового диригування розпочала свою діяльність у Харківському державному інституті культури в 1959 р. Її засновником був відомий діяч української хорової культури А. Перунов (1895-1982), який на той час також працював у Харківській державній консерваторії (1928-1960). Його викладацькій та виховній діяльності завдячують видатні хорові диригенти та діячі хорового мистецтва Ю. І. Кулик, А. А. Мірошникова, В. С. Палкін, О. П. Петросян та інші [3].

До початкового складу кафедри хорового диригування входили такі викладачі як В. С. Палкін, В. Ю. Бриліант, Є. І. Мариківський, Т. О. Ткачова, О. О. Польшин, Г. А. Дущенко, Є. О. Конопльова, І. І. Койлю. З часом до колективу кафедри долучилися молоді викладачі: В. О. Беззабава, І. І. Гулеско, І. Г. Носова, Ю. Ю. Тихінська, К. І. Чернишова [3].

Починаючи з 1965 р. до 2012 керівниками кафедри хорового диригування були В. С. Палкін (1965-1967 рр.), В. Ю. Бриліант (1968-1983 рр.), В. П. Матюхін (1983-1993 рр.), В. І. Ірха (1994-2012 рр.) [3].

Справжньою творчою лабораторією для студентів кафедри є Академічний хор студентів Харківської державної академії культури – сучасний зразковий хоровий колектив, який пройшов чимало етапів на шляху до розквіту та визнання. Усі старання та зусилля як керівників, так і колективу хору протягом усього періоду його діяльності були зосереджені на підвищенні майстерності, якості освіти, формуванні її мобільності, привабливості та попиту на ринку української музичної освіти, на підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які зможуть застосовувати здобуті знання у подальшій педагогічній та виконавській роботі та показувати високі результати. Саме тому ми вбачаємо необхідність детально розглянути історію становлення, сучасну діяльність та досягнення академічного студентського хору Харківської державної академії культури.

Свого часу творчий колектив досягнув вершини у своєму розвитку та активно брав участь у концертній діяльності Харкова, Києва та інших міст. Хор демонстрував надзвичайно високу майстерність, проводячи тематичні концерти, а його пісенний репертуар значно розширився. Також хор запам'ятався прем'єрами з естрадно-симфонічним оркестром, виконуючи кантати О. Литвинова на теми українських пісень та Другої світової війни. Починаючи з 1998 р., проходили щорічні звітні концерти в Колонному залі імені М. В. Лисенка, Національної філармонії України, Національному Палаці «Україна» в Києві, в залах Харківського академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка, в Органному залі обласної філармонії, Харківському національному університеті мистецтв ім. І. П. Котляревського тощо.

З 2012 р. керівником академічного хору став лауреат міжнародних конкурсів, кандидат мистецтвознавства та відомий фахівець у сфері хорового мистецтва доцент В. Г. Бойко. Викладачі кафедри – кандидати мистецтвознавства О. Заверуха та В. Воскобойнікова – стали хормейстерами хору, а з 2017 р. – М. Жданов та В. Воскобойнікова [3].

Стосовно хорової діяльності колективу варто зазначити, що вона є надзвичайно різноманітною та багатою на цікаві форми, до яких належить підготовка програм державних іспитів, щорічні звітні концерти за онтологічним, монографічним та тематичним принципами, програми з відродження класичної національної спадщини «Українська духовна музика», концерти творів М. Березовського, М. Лисенка, К. Стеценка. Вражають розмаїттям та майстерністю концерти до випуску та державних іспитів, на яких виконуються як вітчизняні твори, так і шедеври світової музики, а саме: «Реквієм» Моцарта, уривки з «Реквієму» Дж. Верді, «Дивна ніч», «Вечірня година» І. Гайдена, «К Богородице прилежно» П. Чеснокова тощо.

Протягом останніх років академічний хор здійснив кілька прем'єр з творів сучасної вітчизняної та зарубіжної музики, а саме: у грудні 2015 р.

взяв участь у прем'єрному виконанні суголосся-кантати «Не однаково мені» Ю. Алжнєва на слова Т. Г. Шевченка; також хор відзначився виконанням творів для хору «Missa Festiva» та «Страстная седмица» О. Т. Гречанінова. Також вартим уваги є участь хору у записах на телебаченні та радіо хорових творів сучасної зарубіжної музики поставангардного стилю [1].

Варто відзначити, що провідною метою діяльності хору є навчання, але концертне виконавство є невід'ємною складовою його існування.

Упродовж років керівництва В. Г. Бойка хор мав немало здобутків. Серед них ключовим є Гран-Прі та I премія Всеукраїнського фестивалю духовної музики «Від Різдва до Різдва» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.). Також хор активно бере участь у підготовці концертних програм духовних творів українських, російських та західноєвропейських композиторів, хорових творів сучасних митців різних країн та записує хорову музику на Харківському обласному телебаченні. Задля популяризації творчості академічного студентського хору було створено YouTube-канал, на якому регулярно публікуються виступи студентів.

Протягом 2015-2021 колектив академічного хору також брав участь у багатьох міжнародних конкурсах та фестивалях, де посідав призові місця.

Попри те, що 2020 рік був несподівано складним через пандемію, у 2021 та 2022 році хор старанно та ефективно надолужує незначні втрати.

Отже, пропонуємо розглянути здобутки хорового академічного колективу.

- 1) II Міжнародний музичний конкурс «Світ музики» (Австрія – Росія – Німеччина) – звання лауреата I премії (2016);
- 2) VI «International music competition» (Сербія) – звання лауреата I премії в двох категоріях: «Духовна музика» і «Світова музика», абсолютний переможець та володар звання «Internet Music Champion of the World 2016» у номінації «Хор»;
- 3) VII «International music competition» (Сербія) – звання лауреата I премії у номінації «Хор» у 2016 році;

- 4) XXXV Міжнародний музичний фестиваль «Хайновські дні церковної музики» (Польща) – Гран-Прі (2017);
- 5) Лауреат Всеукраїнського фестивалю ім. М. Леонтовича з нагоди 140-річчя від дня народження композитора, під час якого Академічний хор ХДАК було внесено до «Книги рекордів України» за участь у встановленні рекорду України у категорії «Масові заходи» у 2017 році;
- 6) Гран-Прі у III Міжнародному конкурсі вокально-хорового мистецтва «Vokal-Art» (2021 рік).
- 7) «Sopravista International Festivals» Лауреат I премії у номінації «Академічний вокал» (Італія) у 2021 році [1].

Також варто варті уваги і здобутки студентів кафедри. У 2014 році О. Шишкін (клас доцента В. Г. Бойка) отримав звання лауреата II премії та був удостоєний спеціального призу наймолодшому учасникові на IV Всеукраїнському фестивалі диригентського мистецтва «Музична Таврія», у якому брали участь симфонічні диригенти.

Студентка А. Горлова (клас канд. мистецтвознавства, доцента В. Г. Бойка) отримала звання лауреата I ступеня на Всеукраїнському фестивалі-конкурсі вокально-хорового мистецтва ім. В. Ярецького «Подільська ліра» у 2017 році.

Звання лауреата I ступеню отримує студент О. Яцюк (клас канд. мистецтвознавства, доцента В. Г. Бойка) на III International Music Competition «Ca Maestoso» в Туреччині у 2021 році.

Студентка С. Присяжнюк (клас канд. мистецтвознавства, старшого викладача В. В. Воскобойнікової) у 2021 р. отримала звання лауреата I ступеня на Канадсько-українському фестивалі дитячої та юнацької творчості у м. Торонто (Канада) в номінації «Диригент».

У зв'язку з відкриттям нової спеціальності «Академічний спів» у 2020 році кафедру хорознавства та хорового диригування переіменували у кафедру хорового диригування та академічного співу. Протягом останніх років викладацький склад кафедри поповнили видатні фахівці сольного

співу: кандидат мистецтвознавства В. В. Михайлець, кандидат мистецтвознавства В. О. Гіголаєва-Юрченко та М. М. Стецюн. Студенти освітньої програми «Академічний спів» залучаються до роботи хору в якості солістів.

Висновок. Отже, з огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що кафедра хорового диригування Харківської державної академії культури є справжнім осередком хорової майстерності. Академічний хоровий колектив ХДАК активно розвивається та досягає все більших високих результатів. Хор певнено та гідно тримає міцну позицію зразкового та прогресивного хорового колективу не лише Харківщини, а й України загалом.

Академічний хор студентів Харківської державної академії культури – це сучасний зразковий хоровий колектив, який пройшов чимало етапів на шляху до розквіту та визнання. Усі старання та зусилля як керівників, так і колективу хору протягом усього періоду його діяльності були спрямовані на підвищення майстерності, якості освіти, формування мобільності, привабливості та попиту української музичної освіти, а також та підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які зможуть застосовувати здобуті знання у подальшій педагогічній та виконавській роботі та показувати високі результати.

Список використаних джерел:

1. Академічний хор студентів Харківської державної академії культури. URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/hhd/ash.html> (дата звернення: 14.01.22)
2. Вокально-хорові колективи Харкова та області. URL: <https://www.cultura.kh.ua/uk/activities/methodical-work/region-groups/vocalchoral-groups> (дата звернення: 17.01.22).
3. Кафедра хорового диригування та академічного співу. URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/hhd/hhd.html> (дата звернення: 15.01.22).

В. В. Роценюк,
*Бердичівський педагогічний фаховий коледж
Житомирської обласної ради,
відділення «Музичне мистецтво», група II-М.*
Керівник: викладач диригентсько-хорових дисциплін та
української музичної літератури вищої категорії, старший викладач
Н. П. Григорцевич

**УЛЮБЛЕНА СПРАВА ПОНАД УСЕ!
(З НАГОДИ 70-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕТРА МЕРЗІНА)**

Актуальність дослідження. Діяльність будь-якого навчального закладу залежить від викладачів, що не мислять свого життя без улюбленої справи, усього себе віддають вихованню молодого покоління, є прикладом для наслідування. Понад 50 років (з них 34 роки у Бердичівському педагогічному коледжі) присвятив педагогічній та хормейстерській справі Петро Олексійович Мерзін – викладач хорового диригування та хорового класу вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист, чия діяльність є прикладом відданого, фанатичного служіння хоровій справі.

Діяльність Мерзіна П. О. досі не розглядалася, кількаразово згадувалася у місцевих періодичних виданнях, і, на нашу думку, заслуговує уваги.

Мета дослідження – висвітлення творчої діяльності педагога-хормейстера Мерзіна Петра Олексійовича.

Петро Олексійович Мерзін народився 14 липня 1951 року в с. Привітівка Заріччянського району Рівненської області у багатодітній родині робітника рибного господарства «Миколаєво Голле» Олексія Івановича (1923 р.н.) та домогосподарки Варвари Никифорівни (1922 р.н.).

Музикою захоплювався з дитинства. Часто співав з дідусем Никифором Миколайовичем. Ще у ранньому віці навчився грати на дерев'яній гармошці, змайстрованій власноруч (пізніше вже батьки купили справжній інструмент). А от щоб придбати баян, підлітком довго самостійно заробляв гроші.

З 1959 року навчався у Вовчицькій восьмилітній школі Зарічянського району.

У 1967 році поїхав вступати до Дубнівського культосвітнього училища на відділення народних інструментів. Проте комісія, перевібивши слух абітурієнта та почувши його спів, запропонувала навчатися на хоровому відділенні. Тож юнак одночасно опановував хормейстерське мистецтво (клас викладача Бухальського Василя Івановича – випускника Львівської консерваторії) та не полишав гри на баяні.

З 1 вересня 1970 року, після закінчення училища, працював вчителем музики у Морочніській восьмилітній школі.

З жовтня 1970 по листопад 1972 р. проходив строкову службу в лавах армії у м. Бердичеві (НВЧ 43645, навчально-курсантська рота по підготовці командирів танку). Улюблену справу не полишав і під час служби: створив курсантський вокальний ансамбль, який був активним учасником усіх заходів частини й Бердичівського будинку офіцерів. Після шестимісячного навчання отримав військове звання молодший сержант та був направлений для проходження подальшої служби у смт Лугини Житомирської області (ВЧ 61514). На посаді командира танка у вільний від служби час також активно займався солдатською художньою самодіяльністю. По завершенню служби був направлений на двомісячні курси з підготовки офіцерів запасу і отримав звання молодший лейтенант запасу.

01.12.1972 року Петро Олексійович був зарахований слухачем на підготовче відділення, а з 1 вересня 1973 року став студентом першого курсу стаціонару Вінницького державного педагогічного інституту імені М. Островського (диригування – клас викладача Кречківського Аліма Феофіловича – випускника Харківської державної консерваторії). У 1974 році (будучи студентом 2 курсу інституту) на прохання деканату створив мішаний хор на природничо-географічному факультеті, який був багаторазовим учасником урочистих заходів факультету й інституту та переможцем міжфакультетських конкурсів.

Навчання в інституті завершилось, а життєва стежина знову повернула до Бердичів. З 15 серпня 1977 року Петро Олексійович був прийнятий на посаду викладача по класу баяна Бердичівського педагогічного училища. Ініціативному викладачеві одразу ж доручили викладання сольфеджіо та хорове диригування, трохи згодом – хоровий клас. За часи роботи у коледжі педагог був учасником хору викладачів (з 1977 року), чоловічого вокального квартету (з 1978 року). З 1983 року – керівник навчальної групи музичного відділення. У 1981 році разом з іншим викладачами брав участь у зйомках фільму «Сто перший» у якості артиста хору.

Хорове мистецтво поступово стає тією справою, що загалом та повністю заповонила серце молодого викладача. У період з 1985 по 2008 р. Петро Олексійович Мерзін є керівником мішаної хорової капели Бердичівського педагогічного училища, яку створив на базі хорового класу. Учасниками капели були студенти I-IV курсів музичного відділення. У репертуарі хору – твори українських та зарубіжних класиків, обробки народних пісень:

- Кантата «Хустина» (муз. Л. Ревуцького на сл. Т. Шевченка);
- Кантата «Лічу в неволі» (муз. Д. Січинського на сл. Т. Шевченка);
- Кантата «Дніпро реве» (муз. Д. Січинського на сл. В. Чайченка);
- «Господи силою твоєю» (частина I Концерту для хору № 3 Д. Бортнянського);
- «Боже Великий Єдиний» (муз. М. Лисенка, сл. О. Кониського);
- К. Стеценко «Благослови дуже моя Господи»;
- М. Лисенко «Камо поїду от лица Твого»;
- К. Стеценко «Хваліте ім'я Господне»;
- М. Леонтович «Прелюдія»;
- «Море» (муз. К. Проснака на сл. К. Хрустельської);
- «Садок вишневий коло хати» (муз. Б. Вахнянина на сл. Т. Шевченка);
- «Порізала пальчик» (закарпатська народна пісня в обробці О. Бондаренка);

С. Людкевич «Сонце ся сховало»;
«Стелися барвінку» (українська нар. пісня в обр. Г. Давидовського);
В. А. Моцарт «Лакрімаза»;
Д. Бортнянський «Херувимська»;
С. Дегтярьов «Іже херувими»;
О. Грамма «Гімн красі»;
Г. Музическу «Анданте»;
Г. Форе «Libera me».

Завдяки копіткій роботі викладача та старанності студентів у 1990 році капела стає лауреатом I конкурсу імені Лесі Українки в Луцьку. А 1991 капелі Бердичівського педагогічного коледжу присвоєне звання Народної самодіяльної.

За час свого існування Народна академічна хорова капела була учасником фестивалів та конкурсів. Найбільше досягнення колективу – Гран-прі на огляді-конкурсі «Студентські перлини – тобі, рідне Полісся» у 2003 році. П. О. Мерзін як керівник, був нагороджений Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України за багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, особистий внесок в організацію та проведення огляду-конкурсу творчих колективів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації Житомирської області «Студентські перлини – тобі, рідне Полісся».

Камерний хор «Кантилена», що діяв при капелі, став переможцем обласного конкурсу-огляду фольклорних колективів «Обереги пам'яті» (2002 р.), був постійним учасником Всеукраїнських фестивалів-конкурсів «Від Різдва до Різдва» та «Наддільнянські пасхальні піснеспіви» (м. Дніпропетровськ), нагороджувався дипломами лауреата та учасника.

Петро Мерзін був нагороджений грамотами Митрополита Дніпропетровського та Павлоградського Іринія, керуючого Дніпропетровською єпархією Української Православної церкви та отримав

благословення на подальшу плідну працю для слави Української Православної церкви та України.

Завдяки творчим пошукам та невгамовній енергії Петра Олексійовича колектив побував з концертами у Житомирі, Вінниці, Києві, Луцьку, Чернівцях, Львові, Богуславі, містах Литви, Латвії та Естонії.

На базі капели працювали також колективи малої форми: чоловічий квартет «Легінь» та вокальний квартет «Чарівниці» – переможці Першого Всеукраїнського фестивалю-конкурсу молодих виконавців вокальної та інструментальної майстерності «Мелодії Полісся» у Житомирі (2012 р.).

Педагогічна та хормейстерська діяльність Петра Олексійовича не обмежується лише стінами коледжу. У 1998 році він стає ініціатором поглибленого вивчення музичного мистецтва у Бердичівському загальноосвітньому колегіумі № 14. На базі навчального закладу діти здобувають не лише загальну, а й музичну освіту: навчаються гри на фортепіано, баяні, акордеоні, гітарі, духових інструментах, вивчають сольфеджіо, музичну літературу, відвідують духовий оркестр, ансамбль сопілкарів, хоровий колектив.

Постійна робота над собою, систематичне відвідування концертів та фестивалів хорової музики, конкурсів хорових диригентів, творче спілкування з видатними хормейстерами П. І. Муравським, А. Т. Авдієвським, В. І. Газінським, В. С. Палкіним, В. І. Ірхою, Є. Г. Савчуком, О.О. Вациком, П. А. Коваликом, О. І. Цигиликом, М. М. Гобдичем, В. Г. Бойком, Н. М. Кречко та ін., вимогливість до себе й студентів – сходинок педагогічної майстерності викладача та хормейстера.

Неймовірну любов до хорової справи Петро Олексійович зумів передати й своїм студентам. Значна частина вихованців педагога багаторазово ставали призерами Всеукраїнського юніорського конкурсу вокальної, диригентської та інструментально-виконавської майстерності у м. Ніжин. Серед них: Ярчук Дарія – Золотий диплом 2008 р., Сагайдак Ярослав – Золотий диплом 2009 р., Кудравець Вероніка – Срібний диплом 2010 р.,

Дзівалтівський Максим – Золотий диплом 2010 р., 2011 р., Ковальська Ірина – Бронзовий диплом 2012 р. Багато студентів-випускників Петра Олексійовича Мерзіна обрали хорову справу своїм професійним шляхом. Серед них: керівник Народної хорової капели Бердичівського педагогічного фахового коледжу Ліна Зеленянська, солісти Національної академічної капели «Думка» Юрій Корінник та Олег Боднарук, соліст Муніципальної академічної чоловічої хорової капели ім. Л. М. Ревуцького Леонід Коберський, хормейстер Київського муніципального камерного хору «Київ» Ярослав Рабюк, викладач кафедри хорового диригування Національного університету ім. Г. Сковороди Максим Дзівалтівський, артист камерного хору «Леонтович – капела» Вінницької обласної філармонії, хормейстер, викладач хору ДМШ № 1 м. Вінниця Максим Заливадний.

У 2011 році Петро Олексійович переведений на роботу до Житомирського інституту культури і мистецтв Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв на посаду старшого викладача по класу хорового диригування та постановки голосу.

Велика повага і любов до хорової справи, невгамовна енергія та розумна й обґрунтована вимогливість до себе й студентів, надзвичайний педагогічний дар – те, за що випускники різних років щиро вдячні Петру Олексійовичу Мерзіну.

Список використаних джерел:

3. Бердичівське педагогічне: історія та сьогодення. Упор. А. О. Лейчук, Т. П. Стельмах. Вид.: Бердичіврегіонвидав, 2003 (130 с.). С. 17.
4. Матеріали особистого архіву сім'ї П. О. Мерзіна.
5. Особова справа Петра Олексійовича Мерзіна (архів Бердичівського педагогічного фахового коледжу)

А. Я. Северенчук,
Овруцький ліцей № 4, 11 клас,
Керівник: *вчитель музичного мистецтва та мистецтва,*
вчитель вищої категорії, вчитель-методист
О. М. Северенчук

ОЛЬГА ДОБАХОВА У КОЛІ СПІВОЧИХ СЕРДЕЦЬ

Полісся – сторона проліскова, житосійна, співуча. Саме в цьому чарівному краю з'явилася на світ народна поетеса-піснярка Ольга Пилипівна Добахова. Перлини пісенної творчості Ольги Добахової – безцінний внесок у музичну культуру України. Природа наділила її багатим талантом, і вона щедро віддала його іншим: *«Я з гордістю думаю, що не даремно прожила життя, бо все, що є у мене, все, що люблю, все, чим багата, – все віддаю людям»* [2, с. 110].

Актуальність нашого дослідження полягає в потребі донести маловідомі факти про створення хору Ольги Добахової, його учасників та багатий самобутній репертуар до широкого загалу, тим самим зробити внесок у збереження й популяризацію хорового мистецтва Полісся.

Мета статті – проаналізувати життя та творчість Ольги Добахової, становлення створеного нею жіночого колективу та розглянути досягнення Народного аматорського колективу села Кирдани.

Вивчаючи сторінки життя Ольги Пилипівни Добахової, можна зрозуміти, що у ньому, як і в пісні, переплелися радість й печаль. Ольга Пилипівна – виходець із бідної родини, в якій було 9 дітей. Народилася 25 вересня 1910 року в с. Першки (тепер с. Кирдани) Овруцького р-ну [6, с. 66]. За злиднів єдиною розрадою в житті багатодітної родини були пісні. А в сім'ї їх знали багато. Гарно співав батько. А мати й бабуся передали Ользі справжню любов до народної пісні.

У 1949 році Ольга Добахова вирішує створити колгоспний хор. Ходить хатами, запрошує ентузіастів, любителів співу. Першою до хору було

записано Марію Терентіївну Шваб, а за нею – чимало жінок з ланки Ольги Жуковської. Чому в своїй творчості Ольга Добахова звернулася саме до жінок села? Тому що саме жінка як берегиня, передає з покоління в покоління народну пісню.

У травні 1949 року відбувся перший концерт. Першими піснями колективу були місцеві, знайомі з дитинства: «Ой ти вишенько», «Ой у лузі калина стояла». Люди слухали із задоволенням – це ж пісні про них, їхню працю, життя. А хор зростає, поповнюється новими учасниками. Спочатку репетиції відбувалися у хаті Ольги Пилипівни або Першко Марії. До матерів долучилися доньки. Вони виступали й на фермах, і в полі, славили передовиків, критикували нероб. Чимало пісень, які виконував хор, згодом стали народними.

Минали роки. З кожним днем хоровий колектив міцнів, збагачував виконавську майстерність. Слава про нього сягнула далеко за межі села. Наприкінці 1950 року кирданівський хор став відомим [6, с.69]. Тепер уже він виступає і на районній сцені, де бурхливими оплесками зустрічають гарних «дівчат з Полісся». «Поліські солов'ї», як образно у народі називали співачок, були неодмінними учасницями й переможницями районних оглядів самодіяльності мистецтва. Відтепер Ольга Пилипівна вже твердо знала, що вистачить сил не лише на художнє керівництво хором, а й на те, щоб він мав власний самобутній репертуар, зокрема й авторські пісні. І вона починає писати [6, с. 69].

Створення пісні – процес дуже складний. Якщо ж взяти до уваги те, що автор та й виконавці не володіли музичною грамотою, то кожен мелодію не записували, а проспівували сотні разів і визначали найбільш вдалий варіант.

Головними у творчому доробку є пісні про працю. Саме тут автор і хор знаходять особливі фарби для оспівування землі-годувальниці, колективної праці. Ці твори написані з особливою душевністю і теплотою. Відомими в Україні стали пісні «Співаночки доярочок», «Розійдися, туманочку», «Ой льоночок- довгуночок» [3, с. 3].

Минуло кілька років. Про діяльність хору під керівництвом Ольги Добахової стало відомо в Житомирі. На всій Житомирщині не було подібного колективу, щоб виконував стільки народних пісень.

До села прибули працівники обласного радіо й записали виступ хору на плівку для республіканського радіофестивалю. Саме працівникам радіо завдячувала Ольга Пилипівна, бо вони першими рознесли славу про кирданівський хор, транслюючи його пісні. У 1955 році в радіопрограмах по всій Україні звучали пісні у їхньому виконанні. І це всенародне визнання було великою моральною підтримкою для колективу.

15 січня 1968 року постановою колегії Міністерства культури Української РСР жіночому хору Будинку культури с. Кирдани Овруцького району за вагомий внесок у розвиток культури українського народу, високий художній рівень та виконавську майстерність присвоєно звання «Народний (зразковий) аматорський колектив».

Упродовж 33 років Ольга Добахова була незмінним художнім керівником хору. З ним пережила тріумфальні виступи в Житомирі та столиці України – Києві, де талановиту народну поетесу-піснярку особисто вітав розчулений Максим Рильський.

Ольга Пилипівна згадувала в своїй книзі «Серце співає»: «Мабуть, ще ніколи в житті ми так не хвилювалися, як тоді в Київському палаці культури. Піднялася завіса, і з залу до нас прийшла сторожка тиша. Голос Гарашук Олени, що почала пісню дійшов до нас, наче десь здалеку. Здавалося спочатку, що вона почала співати невпевнено і наче дуже тихо. Але хор так дружно і рівно підхопив пісню, що од радості й хвилювання в мене сльози виступили на очах: «Співають мої соловейки!». І тут я зрозуміла, що в цій гарячій хвилі безмежної любові до цих юних, простих, щирих серцем і щедрих талантами дівчат – у цьому все моє життя, моя найвища нагорода» [2, с. 109].

Натхненна праця поліської піснярки була високо оцінена: Кирданівський хор удостоєно звання Народний, а самій Ользі Пилипівні

Добаховій присвоєно звання «Заслужений працівник культури» (лютий 1971 р.). Своєрідність кирданівського хору передусім у тому, що це був колектив одного автора слів та музики. Свій творчий задум Ольга Добахова як організатор самодіяльного жіночого хору, витримала з честю. Хор здобув численні грамоти, медалі фестивалів та конкурсів. Колектив – неодноразовий учасник радіофестивалю «Сонячні кларнети». Про нього писали газети й журнали Польщі, Індії, Чехословаччини, Болгарії.

Варто згадати участь Ольги Пилипівни у республіканському семінарі, на який вона з побоюванням їхала до Києва. А коли дізналася, що учасники семінару знають ноти, навіть професійну підготовку мають, хотіла повернутися додому, бо ж не вміла записувати свої пісні. Але заспокоїлася, придивилася, як працюють інші, поговорила з провідними композиторами, музикознавцями. Її підтримали, вселили віру в свої сили. Вона упевнилася, що хор треба вести як народний колектив, без інструментального супроводу. Народно-пісенна стихія – основа таланту Добахової. Вона створювала слова й мелодію пісні, яку «розспівують» хористки, додають до неї нові підголоски, підкреслюючи цим зміст тексту. Так автор дає простір для виявлення природного обдарування учасниць хору, їхньої творчої ініціативи [5, с. 3].

Роки минали, дедалі важче було працювати, бо заважала плинність учасників, що стало реальною загрозою існування хору. Тоді Ольга Пилипівна створює своєрідну молодіжну студію. Вона відразу розподілила молодих дівчат за партіями, й вони вивчали весь репертуар хору.

Багатьом вона була мудрою матір'ю, яка виховувала, спрямовувала на правильний шлях служіння своєму народові, своїй батьківщині.

З піснею на вустах пройшла свій шлях Ольга Добахова. І цю пісню, її славу вона щоденно, щогодини передавала в інші, молоді серця, мов естафету вірності своєму покликанню, відданості своїй землі. Бо її пісні – неоціненний скарб, нажитий нашими предками. Вони підтримують наш дух, нашу мораль, нашу історію.

Творчий доробок Ольги Пилипівни вагомий: 220 віршів, 85 пісень, покладених на музику, яку сама ж і писала. Вони надруковані у збірках: «Сяють зорі на Поліссі», «Серце співає», «Степові квіти». Її твори увійшли до репертуару відомих колективів, зокрема Державного поліського ансамблю пісні й танцю «Льонок», заслуженого хору імені Г. Верьовки та інших [1, с. 2].

Було б несправедливо не згадати тих, хто допомагав у становленні кирданівського хору. Це народний артист СРСР Анатолій Авдієвський, Григорій Верьовка, Борис Тен, директор Центрального будинку народної творчості Ю. О. Белякова, фахівці з Києва, Житомира, Овруча.

Наприкінці 1982 року, на жаль, не стало керівника хору, відомої в Україні народної поетеси й композитора, заслуженого працівника культури УРСР О. П. Добахової, а справа її живе [3, с. 3].

Варто згадати, що у 1992 році обласним відділенням Українського фонду культури була встановлена щорічна премія імені Ольги Добахової. І першим її лауреатом став Самодіяльний народний хор села Кирдани [4, с. 2]. Кирданівський хор, створений поетесою-пісняркою, нашою землячкою Ольгою Добаховою, був і залишився своєрідною пісенною школою, через яку пройшло не одне покоління співучих полісянок. У народі їх назвали добахівцями.

Трохи згодом на чолі колективу стала Тетяна Гладій. Естафета була в її надійних руках близько 20 років. За цей час до колективу долучилися жительки з сусіднього села Корчівка. Колектив був постійним учасником різних заходів, тому для виступів було придбано 3 комплекти сценічних костюмів. Окремою сторінкою в творчості хору були весільні обряди, які вони проводили для місцевих жителів. А виступ з такою програмою на районному огляді-конкурсі здобув успіх і представив Овруччину й на обласному огляді.

Пізніше колектив очолила Галина Петрова, яка керувала ним до недавнього часу. Під її проводом підкорювали обласну сцену, були постійними учасниками районних заходів.

На жаль, з певних причин зараз існування колективу припинилось, але сучасники дбайливо оберігають традиції та досягнення хору. Численні матеріали про творчу біографію, становлення аматорського колективу зібрані в музейній кімнаті при Кирданівському СБК, також організуються вечори пам'яті, зустрічі з ветеранами-учасниками хору та рідними О. Добахової, щоб послухати їх спогади.

6 вересня 2010 року в селі Кирдани на честь 100-річчя від дня народження О. П. Добахової відкрито меморіальну дошку на фасаді Будинку культури. А в музейній кімнаті кирданівської школи є стенд, присвячений творчості піснярки, й фотоальбом про перших учасників хору.

Підсумовуючи все вищезгадане, хочеться лише порадіти за те, що самодіяльні артисти свято бережуть народні традиції, закладені Ольгою Добаховою. Водночас творчо і самобутньо розвивають їх, уміло пропагують народну пісню. Уже давно відійшла душа Ольги Пилипівни до Бога, але її пісні залишилися серед нас. Бо вони – про рідне й близьке. Тож віримо й сподіваємося, що пісенну творчість хору ще не одне покоління в нашому поліському краю розвиватиме, шануватиме й прославлятиме на весь світ.

Список використаних джерел:

1. Алешкевич М. Вірна супутниця людського життя. Зоря. 07.11.1989. №134.
2. Добахова О. Серце співає. Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР. Київ, 1961.
3. Каповський Ю. Кирданівські піснярі. Радянська Житомирщина. 07.11.1989. №214.
4. Ніколайчук О. Премія землячки. Зоря. 06.03.1993. №17.
5. Пісня розправляє крила. З досвіду роботи керівника Кирданівського самодіяльного хору Овруцького району Заслуженого працівника культури УРСР О. П. Добахової. Управління у справах видавництв, поліграфії і книжкової торгівлі Житомирського облвиконкому. Вид. №101. Видано на замовлення обласного Будинку народної творчості. 1973.
6. Скуратовська Л. Добахова Ольга // Редакторський практикум: Літературні портрети сучасних українських письменників: Студентські дослідницькі роботи / Упоряд. В.І.

Башманівський. Кафедра новітньої української літератури та соціальних комунікацій.
Випуск 2. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2012. С. 66-72.

А.В.Сусловець,
*Київський університет імені Б. Грінченка,
Інститут мистецтв, II курс, група ММб-2-20-4.*
Науковий керівник: *викладач кафедри академічного та
естрадного вокалу Інституту мистецтв
Київського університету імені Б. Грінченка*
Ю. О. Савченко

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВОКАЛЬНОГО АНСАМБЛЮ «INTRADA» У МУЗИЧНО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Б. ГРІНЧЕНКА

Вокальний ансамбль «Intrada» є колективом, який активно популяризує кафедру академічного та естрадного вокалу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка з 2018 року.

Керівником та організатором створення ансамблю є викладач кафедри академічного та естрадного вокалу – лауреат Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів диригентів Савченко Юлія Олександрівна. Концертмейстер ансамблю – лауреат Всеукраїнських і Міжнародних конкурсів, кандидат педагогічних наук Юдзіонок Наталія Михайлівна.

Метою статті є аналіз організаційно-змістовної роботи з вокальним колективом «INTRADA» у музично-освітньому середовищі, яка базується на досягненнях таких наук, як: музичний менеджмент, музикознавство, естетика, психологія, педагогіка, методика музичного виховання та вокальної підготовки.

Вокальний ансамбль «Intrada», у складі якого 13 осіб, є яскравим прикладом професійного ансамблевого співу.

Особливістю його є поєднання академічного та естрадного напрямку. Заняття студентів у вокальному ансамблі сприяють розширенню музичної культури молоді, розвитку їх музичних здібностей (мелодійних, ритмічних,

тембрових, гармонійного слуху, вокального голосу і музичності в цілому), а також виховують сценічну культуру, художній смак, творчу ініціативу та самостійність. Також участь студентів у вокальному ансамблі впливає на розвиток їх виконавської майстерності, підіймає самооцінку особистості та спонукає до подальшого творчого розвитку загалом. У процесі ансамблевого співу, навіть при дуже скромних вокальних здібностях, кожен учасник ансамблю має можливість проявити себе, публічно продемонструвати власні досягнення.

Під час роботи з вокальним ансамблем керівник акцентує увагу на:

1. Грамотній побудові репетиційно-концертної діяльності вокального колективу для досягнення високих виконавських результатів;
2. Мотивуванні бажання студентів до систематичних занять вокалом для підвищення виконавської майстерності;
3. Організації оптимальної роботи кожного учасника з урахуванням його здібностей і потреб;
4. Побудові творчої взаємодії учасників вокального ансамблю;
5. Навчанні студента розуміти й доносити зміст музичного твору до слухачів за допомогою різноманітних виконавських прийомів передачі художнього образу.

Будучи одним із найдоступніших видів виконавської діяльності, ансамблевий спів в умовах музичного навчання та виховання молоді виконує декілька функцій:

- 1) оволодіння учасниками ансамблю різноманітними музичними жанрами та музичною мовою творів професійних композиторів;
- 2) ознайомлення учнів із співвідношенням музики і слова у вокальних творах;
- 3) оволодіння технікою співу народної, класичної та естрадної музики;
- 4) розвиток музичного та голосового слуху учнів;
- 5) формування певного обсягу співочих умінь і навичок, необхідних для виразного, емоційно-змістовного виконання;

б) розвиток емоційної сфери та позитивного ставлення до навколишнього світу через осмислення учнями емоційно-морального змісту музичних творів

7) формування навичок колективної діяльності;

8) розвиток музичного смаку та ціннісного ставлення до музики, що виконується.

Репертуар ансамблю охоплює твори з українського фольклору у сучасному баченні, поп-музику і класичні композиції. Кожне аранжування адаптується під склад ансамблю. Колектив має композиторів, які кожен семестр пишуть нові аранжування саме для вокального ансамблю «Intrada». Найвизначніші досягнення вокального ансамблю «Intrada»:

– лауреат 1 премії Міжнародного фестивалю-конкурсу «Georgia Independence day». Грузія. 20.05-26.05.2021;

– лауреат 1 премії Всеукраїнського фестивалю мистецтв «Soul of music». 17.05-22.05.2021. Одеса.

Нами було проведено опитування серед 13 студентів-учасників вокального ансамблю. На запитання про форми роботи, які найбільше подобаються студентам, більшість опитаних відповіла, що найцікавішим є колективне зведення твору в одне ціле та зйомки відеокліпів. На запитання щодо схожості нашого ансамблю з іншими вокально-ансамблевими колективами, респоденти відповіли так: «Ми зовсім інші. Музичний матеріал освоюється нами дуже швидко, бо всі учасники дружні між собою і мають спільну мотивацію – скоріше вийти на сцену». Також було поставлено запитання щодо улюбленого репертуару, на що студенти відповіли: «Українські народні пісні в оброчі, а також сучасна поп-музика нам цікава більш за все».

Пропонуємо до прослуховування відео вокального ансамблю «Intrada» на пісню «Човен» з репертуару «Один в каное» (жовтень, 2019 р.) <https://www.youtube.com/watch?v=DS3oyjUGC4A>

Також в арсеналі відеоробіт ансамблю є такі композиції:

1. «Bad guy» з репертуару Біллі Айліш (квітень, 2020)
<https://www.youtube.com/watch?v=Wq5s-vB3akU>
2. «River» з репертуару Bishop Briggs (січень, 2021)
<https://www.youtube.com/watch?v=S4e9o1C8qJQ>
3. «Counting stars» з репертуару «One republic» (квітень, 2021)
<https://www.youtube.com/watch?v=6QZuek6ijBU>
4. «Wipe out» на однойменну пісню (жовтень, 2021)
<https://www.youtube.com/watch?v=h7Xdc4RZQcI>
5. «Біла зима» з репертуару Ірини Долі (грудень, 2021)
<https://www.youtube.com/watch?v=Rwi6c15s7MI>

Вокальний ансамбль «Intrada» активно співпрацює з іншими підрозділами університету імені Бориса Грінченка, а також з іншими закладами вищої освіти, зокрема з Національним університетом імені М. П. Драгоманова, Київською муніципальною академією музики імені Р. М. Глієра та Харківським національним університетом мистецтв імені І. П. Котляревського.

Отже, сьогодні ансамблевий спів є одним із найпопулярніших видів музично-практичної діяльності студентів, способом естетичного виховання молоді. Вокально-ансамблеве виконання розвиває загальну музичність виконавців, допомагає почути себе з різних сторін та об'єктивно оцінити власні можливості й сили. Розвинений музичний смак і слух дозволяють аналізувати спів інших виконавців, у тому числі професійних. Успішний виконавець ансамблю, який прагне до професійного розвитку, зможе в майбутньому сам організувати творчий колектив, ставши лідером і носієм музичної культури.

Список використаних джерел:

1. Біла Н.Л. (2014). Музичний ансамбль: Наукові записки Ніжинського державного університету І.М. Микола Гоголь. Психолого-педагогічні науки, 2.40-46. Ніжин. (Україна).
2. Мамікіна О. А. (2015). До трапези про формування учнів у роботах із шкільних вокальних ансамблів (рукопис). (Україна).

3. Ху Манлі. (2016). Основні принципи підготовки керівника вокального ансамблю в системі вищої музично-педагогічної освіти, 92-97. (Україна).
4. Якимчук С.Н. (2003). Техніка музичного виховання. (Україна).

Т. Ю. Ступак,

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
магістратура, перший рік навчання.*

Науковий керівник: *заслужений діяч мистецтв України, професор,
завідувач кафедри вокально-хорової майстерності
професор кафедри оркестрового диригування
та інструментознавства НМАУ імені П. І. Чайковського*

Л. Ю. Шумська

МОЛОДІЖНИЙ ХОР «СВІТИЧ» У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

У контексті відродження нації, розвитку національної самосвідомості, демократизації і гуманізації суспільства зростає роль українського музичного мистецтва як складової художньої культури, носія естетичних ідеалів, духовності, провідного чинника психологічного та емоційного впливу на духовний світ особистості, одного із системоутворюючих важелів в освітньо-культурологічному процесі.

Мета державної політики в Україні щодо розбудови культури та освіти полягає у створенні умов для духовного становлення особистості і творчої самореалізації кожного громадянина, всебічного естетичного виховання покоління людей, здатних оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

У зв'язку із цим особливого значення набуває підготовка у вищих навчальних закладах кваліфікованих спеціалістів, покликаних втілювати у життя стратегічні ідеї культурної та освітньої політики України у ХХІ столітті. Провідна роль у вирішенні цих завдань, поряд із фаховими

навчальними закладами, покладається на факультети мистецтв класичних університетів та безпосередньо на творчі підрозділи і художні колективи, що входять до їхньої структури й здатні поширювати високохудожні зразки мистецтва, активно впливати на формування музично-естетичного досвіду студентської молоді засобами музичного просвітництва [3, с. 104].

В 1993 році у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя було створено Молодіжний хор «Світич». Колектив відразу заявив про себе, як формація, що має власну творчу програму та засоби її втілення, прагнення бути дієвим творцем сучасного музичного буття України. Цей період в історії нашої держави став часом становлення її незалежності, переосмислення співацьких традицій нашого народу і відродження національної духовної хорової спадщини. Саме тому хоровий колектив, що виник у таких соціальних обставинах у Ніжинській вищій школі, отримав назву «Світич» (визначається як церковна люстра, велика свічка, смолоскип, свічник або у переносному сенсі як той, хто є носієм правди, волі, освіти і т. ін.). Таким чином, у самій назві хору була закладена художньо-культурологічна установка на відтворення ідеї українського національного музичного просвітництва.

Хор очолили відомі в Україні хорові диригентки – Людмила Шумська, випускниця Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського та Людмила Костенко, випускниця Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Кращі традиції хорового виконавства та естетичні ідеали Київської та Львівської хорових шкіл знайшли своє втілення у становленні хору «Світич», у формуванні його мистецької концепції.

Мистецька концепція колективу спрямована на втілення високої мети – формування духовності та національної самосвідомості молоді в незалежній Українській державі на засадах музичного просвітництва.

З моменту заснування завданням діяльності молодіжного хору «Світич» є збереження національної традиції академічного хорового співу у Ніжинській вищій школі, відродження української церковної музики,

популяризація української та світової класичної хорової музики, національного фольклору та, у світлі зовнішньої державної політики, участь студентської молоді у програмах інтеграції національного хорового мистецтва у Європейське культурне середовище.

У процесі розвитку та становлення Молодіжного хору «Світич» виокремились три основні напрями музично-просвітницької діяльності колективу:

1. *естетично-розвивальний;*
2. *концертно-виконавський;*
3. *творчо-представницький.*

Естетично-розвивальний напрямок музично-просвітницької діяльності Молодіжного хору «Світич» передбачає розвиток творчих здібностей студентської молоді – співаків хору, залучення їх до створення духовних цінностей, розуміння причетності до збереження та розвитку академічної традиції хорового співу.

Концертно-виконавський напрямок є основною метою діяльності Молодіжного хору «Світич» та передбачає створення культурно-просвітницьких проєктів і концертних програм, спрямованих на популяризацію українського хорового мистецтва, кращих зразків світової музики; подальший розвиток традицій академічного хорового виконавства і культури в цілому у Ніжинській вищій школі. За всю історію колективу сформувалися та отримали апробацію різновиди концертних виступів, що відбивають як загальнонаціональні та загальноєвропейські тенденції хорового руху, так і етапи професійного сходження колективу, його творчих пошуків.

Творчо-представницький напрямок музично-просвітницької діяльності Молодіжного хору «Світич» уособлює участь колективу у багатьох хорових фестивалях, конкурсах, синтетичних культурно-мистецьких проєктах місцевого, всеукраїнського та міжнародного рівнів. Виступи хору у таких заходах об'єднує презентаційне цілепокладання – це представлення хорової

традиції Інституту мистецтв імені О. Ростовського, Ніжинського університету, міста Ніжина, Сіверського регіону, а на міжнародних сценах – українського національного хорового мистецтва [2, с. 121].

Формування *репертуарної стратегії* та становлення художньо-виконавської концепції хору проходило у чотирьох напрямках:

- *українські церковні піснеспіви* (М. Березовський, А. Ведель, М. Вербицький, А. Гнатишин, М. Дилецький, М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко);
- *обробки народних пісень та хорові твори українських композиторів* (А. Авдієвський, І. Алексійчук, А. Вахнянін, М. Вериківський, І. Воробкевич, Г. Гаврилець, М. Гобдич, С. Гулак-Артемівський, Л. Дичко, В. Зубицький, В. Іконник, Є. Козак, А. Кос-Анатольський, О. Кошиць, А. Кушніренко, Б. Лятошинський, С. Людкевич, О. Некрасов, П. Ніщинський, Л. Ревуцький, Є. Станкович, В. Степурко, В. Стеценко, Б. Фільц, І. Шамо, М. Шумський, М. Шух, О. Яковчук, Я. Яциневич);
- *шедеври світової класики* (Я. Аркадельт, Ж. Бізе, Й. Брамс, Р. Вагнер, Дж. Верді, Дж. Гершвін, Ш. Гуно, О. Лассо, П. Масканьї, Дж. Россіні, Р. Твардовський, С. Франк, П. Чайковський, Р. Шуман);
- *популярна хорова музика* (Ф. Калаланг, А. Карпенко, Т. Петриненко, М. Свидюк, Я. Сікульський, Р. Толмачов, Е. Л. Уеббер).

Молодіжний хор «Світич» є незмінним учасником університетських, міських та регіональних заходів, урядових концертів, звітів Чернігівщини у Києві, брав участь у традиційних зустрічах Чернігівського земляцтва, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Хор неодноразово виступав на провідних сценах Києва: Національний палац мистецтв «Україна», Національна опера України, Національна філармонія України, Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Український Дім, Будинок вчених АН України, Будинок вчителя, Будинок актора тощо.

Нині «Світич» – візитівка Ніжинської вищої школи, репрезентант її високого освітнього іміджу, лідер університетського хорового руху України: колектив має у своєму доробку перемоги у понад 50 Міжнародних конкурсах і фестивалях, понад 80 фондових записів на Українському радіо. Усі надбання «Світича» спрямовані на формування естетичного світогляду молоді, їх національної ідентичності, патріотизму та духовності – це і є мета майже 30-річного просвітницького подвижництва хору та його незмінних диригенток – професорок Людмили Шумської і Людмили Костенко [1, с. 72].

Список використаних джерел:

1. Дичко Л. В. Високе мистецтво «Світича». Рідна школа. 2000. № 8. С. 71-72.
2. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Формування духовності майбутніх вчителів у творчій майстерні молодіжного хору «Світич» : Наукові записки Ніжинського держ. ун-ту імені М. Гоголя : Псих.-пед. науки / [гол. ред. Є. І. Коваленко]. Ніжин : Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. Вип. 2. С. 120–123.
3. Шумська Л. Ю. Молодіжний хор «Світич» – осередок музичного просвітництва Ніжинської вищої школи. Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал . К. : Міленіум, 2010. Вип. 4. С. 104–108.

К. С. Тудос,
*Комунальний заклад «Чернівецький обласний фаховий
коледж мистецтв імені С. Воробкевича»,
відділення «Музичне мистецтво»,
спеціалізація «Хорове диригування», IV курс.*
Керівник: викладач хорових дисциплін вищої категорії,
О. В. Якимчук

ОСНОВИ ВИКОНАВСЬКОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФУНДАТОРА ОДЕСЬКОЇ ХОРОВОЇ ШКОЛИ К. К. ПІГРОВА

Становлення хорового мистецтва завжди було об'єктом досліджень на всіх етапах його еволюції. Найбільш яскраво його розвиток простежується на зразках творчості видатних діячів хорової культури. Таким відомим диригентом, вченим, педагогом, засновником кафедри хорового диригування в Одеській консерваторії є Костянтин Костянтинович Пігров. Його діяльність

досліджувалась музикознавцями, висвітлювалася в дисертаціях, наукових статтях, збірниках і журналах. В листопаді 2021 року відбулася Всеукраїнська науково-творча конференція «Одеська хорова школа: традиції та новації» до 145-річчя від дня народження митця та 85-річчя кафедри хорового диригування, на якій разом із висвітленням різних питань щодо хорового мистецтва була представлена монографія «Історія та стильові основи Одеської хорової традиції» І. Шатової.

Метою статті є висвітлення виконавсько-педагогічних ідей К. К. Пігрова, що склали фундамент в утворенні потужної хорової школи.

Якщо донедавна ми чітко розмежували системи функціонування Київської, Харківської, Львівської та Одеської хорових шкіл, що мали свої яскраво виражені педагогічні принципи, форми методичної роботи, то нині йдеться все більше про інтегральні процеси в підготовці і вихованні хорових диригентів. Мистецькі вузи і кафедри готують спеціалістів, дбайливо охороняючи традиції вітчизняної хорової школи, водночас, примножуючи здобутки визначних майстрів, вносять в їх системи елементи новаторства. І саме академізм консерваторського осередку не тільки утримав зв'язки, але й став відлунням «ренесансу» хорового співу, – зазначає відомий український педагог і диригент О. Тимошенко [2, с. 44-45].

Одеська хорова школа в обличчі її талановитих представників Д. Загрецького, А. Авдієвського, В. Іконника, В. Шипа, В. Луговенко, Г. Ліознова, А. Серебрі, Ж. Косинського, В. Газинського, Л. Бутенко, О. Вацека та інших відомих діячів мистецтв внесла значний вклад в європейську музично-виконавську культуру ХХ століття. К. К. Пігров практично довів, що не тільки в науці, літературі, музичній творчості, але й в мистецтві хорового співу великий художник може створити школу [4, с. 207].

Від сільського церковного півчого до звання професора, заслуженого діяча мистецтв України, завідувача кафедри хорового диригування, Лауреата І премії Всесвітнього фестивалю вело його життя, сповнене, за словами самого К. Пігрова *«непреодолимим влечением к хоровому пению»*.

Автобіографічна праця «Хоровая культура и мое участие в ней» містить цікаві факти щодо історії розвитку хорового професіоналізму та методичні матеріали, що використовуються при вивченні курсу «Методика роботи з хором» в Одеській консерваторії. Тут можна пригадати крилатий вислів К. Пігрова, де він звертається до своїх учнів: *«Ви говорите, ЩО потрібно робити, щоб хор добре співав, а головне - потрібно знати, ЯК це робити»*. К. К. знав, ЯК навчити хор «досконалішому інструменту з живих людських голосів» передати найтонші фарби звукової палітри від мініатюр Леонтовича до масштабних шедеврів світової хорової класики – «Реквієму» Моцарта, «Пори року» Гайдна, «Іоанна Дамаскіна» Танєєва [3, с. 3-4].

Маючи великий досвід роботи з хором, К. Пігров у своїх працях дав чимало цінних порад щодо техніки диригентського жесту. Він аргументував, що керування хором вимагає від диригента певних технічних прийомів, яким треба вчитися, і поступово, в процесі практичної роботи, вони набуватимуть індивідуальних рис, відтак закріплюватимуться у вигляді стійких навичок виконання диригента: «жест на увагу» – як знак зосередження уваги співаків; «жест на дихання» – як рух, який служить сигналом для того, щоби співаки взяли дихання одночасно; «жест на вступ» – рішучий, вольовий рух рук вниз чи вбік, як сигнал початку хорового твору.

К. Пігров наголошував, що диригентські схеми повинні бути естетичними. Його рухи були точними, невеликої амплітуди, втім вольовими, пластичними і виразними. *«Чим вища кваліфікація хору, тим простіші і скупіші диригентські жести. Вони можуть дійти до ледве помітних рухів рукою, і вся майстерність тоді зосереджується на управлінні диригента очима, поглядом»*, – зауважував майстер [1, с. 7-8].

Серед хоровиків прийнято вважати книгу Павла Чеснокова «Хор и управление им» першою фундаментальною працею з хорознавства, та багато хто не знайомий з цікавою працею К. Пігрова «Організація хорового співу в робітничому клубі», виданій в 1931 р. в Харкові, де він виступає як новатор з принципово новою позицією [3, с. 3].

«Керування хором» К. Пігрова став теоретичним і методичним підґрунтям Одеської хорової школи. Найбільшою глибиною позначена розробка проблеми хорового строю, виявлення взаємозв'язку процесу інтонування з усвідомленням ладових закономірностей, гармонічної мови творів, функціонального значення інтервалів та акордів у загальному музичному контексті. Ця праця стала своєрідною енциклопедією формування хорового мислення диригента. К. К. Пігров серед своїх сучасників був першим з авторів праць з хорознавства, в яких розглядався хоровий стрій в залежності від ладової структури твору [5, с. 50].

К. Пігров був новатором в підході до роботи над ансамблем. Багаторічний досвід дозволив йому дійти висновку, що хоровий ансамбль – це не просто рівновага голосів, а рівновага в певній пропорції, у відповідності фактурно-інтонаційним нормам і логіці акордового викладу. «Рівновагу» партій в хорі справедливо замінює більш об'ємним поняттям «пропорційність», що точніше відображає нескінченну різноманітність динамічних взаємин хорових партій в партитурі. Підходячи до рішення цієї проблеми, К. Пігров вводить термін вокально-ансамблева виконавська техніка.

Розглядаючи хоровий клас як основну творчу лабораторію виховання молодих диригентів хору, К. Пігров прагнув створити досконалий навчальний хоровий колектив, досягти високого мистецького рівня співу, оскільки тільки за таких умов можна оволодіти таємницею втілення краси і виразності в хоровому співі. Із власного досвіду диригентської діяльності К. Пігров висловлює думку про те, що справжнього митця хорового співу можна виховати через хор, який повинен добре знати музично-технологічну структуру твору, мати власне бачення музичного образу: як диригент-хормейстер – розбиратися в особливостях строю, ансамблю, партіях, вміти встановити ступінь складності твору, володіти прийомами подолання технічних труднощів, як диригент-керівник – відчувати наміри автора, стиль письма, і на цій основі укладати художню інтерпретацію твору, як диригент-

педагог – володіти майстерністю педагогічного спілкування, бути актором і режисером.

К. К. Пігров науково обґрунтував чітку систему розучування музичного твору в хорovому колективі, зокрема механізм первинного опрацювання музичного матеріалу (читання з аркуша): основою даної ідеї стає думка про первинність сприйняття, переживання та усвідомлення ритму над мелодикою. Він проаналізував метро-ритмічний рисунок п'єси і структурував його за такими параметрами: ритм, сольмізація, читання тексту в ритмі, сольфеджування, спів музичного матеріалу з текстом. Методи роботи К. К. Пігрова з музичним текстом, які спрямовані на розвиток метро-ритмічного відчуття, залишаються актуальними і сьогодні [6, с. 40-41].

Творча діяльність цього видатного діяча, його методичні принципи у прагненні досягнення високого виконавського рівня хорovого звучання, детальній роботі над елементами хорovої звучності, зробили значний внесок в історію хорovої культури, залишивши цілу плеяду учнів, які вивчають, бережуть і збагачують інноваційними підходами традиції Одеської хорovої школи.

Список використаних джерел:

1. Дацюк С. До питання виконавського феномену Костянтина Пігрова Молодь і ринок, 2012.
2. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Хрестоматія з хорознавства: навч. Посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 521 с.
3. Пігров К. К. Хоровая культура и мое участие в ней. Одесса: ОГК, 2001.
4. Шатова И. Школа Пигрова. Всемирный клуб одесситов. Публикации. Альманах 28. С.207–212.
5. Шейко Г. Хоровий стрій як предмет виконавської теорії: від концепції К. Пігрова до сучасної хорovої практики. Матеріали Всеукраїнської науково-творчої конференції. Одеса, 2021.
6. Ярошевська Л. В. Методичні принципи диригентсько-хорovої підготовки майбутнього вчителя музики на традиціях Одеської хорovої школи. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016.

А.М. Філіпчак,
*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради»,
Середня освіта 014(Музичне мистецтво), 401-М група*
Керівник: викладач хорового диригування вищої категорії,
викладач-методист
С. Л. Русавська

МУЗИЧНА МОВА ТА СТИЛІСТИКА ХОРОВИХ ТВОРІВ ЛЕСІ ДИЧКО

Актуальність дослідження. Хоровий спів є першоджерелом української національної музичної культури. Хорова музика, виступаючи у ролі потужного і впливового явища в загальнонаціональній культурі, завжди відігравала унікальну роль у справі становлення та розвитку духовної культури народу.

Зокрема, жанром хорового співу є кантатно-ораторіальний, в якому працюють Є. Станкович, О. Костін, О. Кива, Я. Верещагін, Л. Дичко та інші.

Метою дослідження є вивчення стилістичних рис та музичної мови хорових творів найвідомішої хорової композиторки в Україні – Лесі Дичко.

Виклад матеріалу. Новаторство і оригінальність – дві характерні риси, які позначають постать Лесі Дичко як одну з найбільш унікальних. Леся (Людмила) Василівна Дичко (народилася 1939 року) заявила про себе як цікавий композитор ще наприкінці 60-х років. Тоді з'явилися два її вокальні цифри «Пастелі» та «Енгармонійне» на вірші Павла Тичини і кантата «Червона калина». На той час Леся Василівна вже закінчила Київську консерваторію по класу композиції професора К. Ф. Данкевича (1964).

Пошуки в різних жанрах – симфонічному, балетному, камерно-вокальному й вокально-симфонічному – привели її до романської лірики на вірші П. Тичини і хорового кантатного твору, який з'явився на перетині українського мелосу й сучасних музично-стилістичних рис.

Кантата «Червона калина» стала не тільки етапним твором у доробку Лесі Дичко, але й яскравим зразком української музики кінця 60-х років. Кантату виконала хорова капела «Думка» та інструментальний ансамбль (на прем'єрі диригував народний артист України М. М. Кречко). Композиторці вдалося створити переконливі історичні образи, розцвічені яскравими фольклорними барвами. В основу твору покладено тексти українських народних пісень XVI-XVII ст. (саме тексти, а не мелодії). Трудність полягала в написанні нової музики до текстів широковідомих пісень. Ризик був немалий, але увінчався успіхом.

Леся Дичко була переконана в тому, що народні пісні тих суворих XVI-XVII століть були значно драматичніші від тих, що дійшли до нашого часу, і поставила перед собою завдання відтворити в музиці героїку і трагізм тієї історичної доби. Невипадково, слухаючи другу частину кантати «Козак од'їжджає, дівчинонька плаче» чи третю драматичну «Пісня про Байду», або тривожно-бентежну п'яту – «Пісня про козака Нечая», завжди відчуваєш справжнє хвилювання: герої постають перед нами в усій своїй мужній красі. Ще одна кантата Лесі Дичко – «Чотири пори року» – з'явилася через кілька років. У часовому проміжку між появою цих творів (1969 і 1975 рр.) продовжувалися пошуки своєї теми, її образного й жанрового вираження. З-під пера композиторки вийшли поліфонічні варіації для фортепіано «Писанка», вокально-інструментальні композиції «Зелена Євангелія» (на сл. Б. І. Антонича), «Диптих» та ін.

І знову сплеск таланту припав на твір, що зріз на перехресті народного мелосу й музично-стилістичних новацій. Йдеться про кантату «Чотири пори року».

Твір написано для хору без супроводу. В основі його – народнопісенні тексти, але цього разу фольклор найдавнішого пласта – календарно-обрядові пісенні поетичні тексти. Цей пісенний шар сформувався ще у східних слов'ян на початку першого тисячоліття нашої ери. Видозмінюючись, «шліфуючись», оновлюючись, він дожив до XX ст., виражаючи душу народу, красу його

звичаїв, культуру побуту. Очевидно, це захопило композитора і приваблює нас, слухачів.

У кантаті є чотири частини відповідно до пір року. Розпочинається вона з «Весни», що має кілька музичних тем, пов'язаних із словами народних веснянок: «Вийди, вийди Іванку», «Благослови мати», які образно контрастують між собою. Перша – це жвавий, грайливий, веселий хоровод.

Двічі повторена восьмитактова тема «обростає» голосами: спочатку вступає другий голос (рух терціями), потім – третій (рух паралельними тризвуками), а далі й четвертий. Якщо двоголосся (з терцевою второю) і триголосся (у паралельних тризвуках) характерні для народних пісень, то в чотириголоссі застосовано прийоми з професійної музики ХХ ст. Тут є акорди квартової будови, взагалі дисонуючі структури.

Друга тема «Благослови, мати, весну закликати» має інший характер: вона оповідно-урочиста. В ній переважають речитативно-розповідні інтонації, хоч кожен раз вони завершуються розспівним кадансом.

Далі звучать варіації на ці теми. Наприклад, першу тему викладено політонально: тенори звучать у соль мажорі, альти – в мі міксолідійському тощо. Згодом ця ж тема з'явиться у сопрано й альтів також політонально у фа мажорі та ля мажорі. Втретє вона подається досить-таки своєрідно: мелодія, подвоєна мінорними секстакордами (сопрано I й II та альти), накладається на тонікодомінантові ходи, причому верхній пласт витримується в сі мінорі, нижній – в до мажорі. Така ладо-гармонічна своєрідність надає музиці величності, багатоплановості.

Друга тема також зазнає змін, стаючи ще урочистішою. Її останнє проведення звучить як гімн весні, щастю, радості. До фінального, кульмінаційного проведення приводять проміжні звучання теми «Благослови, мати». Своєрідними є унісонне (мі міксолідійське) проведення, а також звучання терціями з кількома подвоєннями, що створює враження просторовості, незначних тембрових барв.

Піднесеність, широта звучання, відчуття весняного оновлення передаються головно гармонічними засобами. Акордові багатозвучні комплекси обарвляються ладовими особливостями: тут і міксолідійський відтінок (VII низька-тоніка), й акордика в кадансі з однойменного мінору і фрігійського ладу. Все це створює деяку незвичність, нетрадиційність завершення першої частини.

Друга частина – «Літо» – це інший світ: важка праця, літня страда, переживання за те, щоб встигнути обробити землю, доглянути посіяне. Для цієї частини Леся Дичко обрала три тексти, на які написала музичні теми. Перша – «Ой петрівочка – мала нічка, не виспалася молода дівочка» – починається одноголосно, оповідно. Згодом ця тема обростає терцовою второю, а далі – тризвучними паралелізмами. Оповідність і надалі залишається її головною рисою. Тема «Ой нас чотири подруженьки» вносить ліричний відтінок, створюючи м'який просвітлено-ліричний образ. Третя тема «А ми кривого танцю йдем» – красива, весела, радісна – розгортається як коловорот, набуваючи все нових і нових ігрових барв. Як і в першій частині, композитор творить тут ще одну, контрастну, образну лінію, побудовану на остінатному проведенні музичної теми. Своєрідність її – в цілотноновому ладовому забарвленні. Ладова своєрідність виявляється в самостійності, тональній окремішності кожної лінії (до мажор, мі мажор, соль мажор), утворенні мажорно-тризвучних комплексів.

Ці теми чергуються, нарешті приводячи до урочистого, святкового завершення, де початкова тема звучить у тризвучно-акордовому забарвленні.

Наступна частина – «Осінь» – має дві «обжинкові» пісні, хоч музичних тем тут значно більше. Починається вона одноголосним «заспівом» в епічних, оповідних тонах, потім вступають то два, то чотири, то більше голосів. Закінчення ряду побудов дається на квартових чи квінтових гармоніях, що надає музиці досить жорсткого звучання. Друга «обжинкова» пісня має лірично-грайливий характер і нагадує дівочий хоровод.

Остання частина кантати – «Зима». Це народна сцена щедрування. Чергування туттійних епізодів з ансамблевими, триголосними значною мірою нагадують прийоми партесного співу.

Перед кінцем першої «щедрівки» даються речитативні репліки, що відтворюють традиційні народні побажання доброго здоров'я, радості, щастя, веселощів. За ними йде урочисте широке обрамлення. Друга «щедрівка» – лірична за змістом, що підкреслено особливо на початку «пісні» в одноголосному і двоголосному її викладах. Другий розділ цієї «щедрівки» звучить прославно, велично. В самому кінці з'являється тема з першої «щедрівки», яка обрамлює обидві «пісні», роблячи фінальну частину цілісною, тематично завершеною.

Кантата «Чотири пори року» дістала загальне визнання і міцно увійшла до концертного репертуару. Її з успіхом виконував Київський камерний хор імені Б. М. Лятошинського. Зроблено запис твору, опубліковано його партитуру.

З часу появи кантати «Чотири пори року» минуло чимало часу, але твір продовжує хвилювати слухача, приваблює своєю образністю. Леся Дичко відштовхнулася від поетичного тексту народних пісень і створила оригінальні музичні образи, які водночас органічно пов'язані з фольклорним мелосом.

Висновки. Кожного разу, створюючи неповторні та новаторські образи, Дичко слідує духовним традиціям, закладеним фундаторами національної композиторської школи, а саме: поєднання мелосу української народної пісенності та елементів київського (знаменного) розспіву. Для Лесі Дичко характерне поєднання яскравих звучностей, які при цьому досить зручні для вокального виконання. Інтонації народних пісень взаємодіють з соноричними комплексами, що досягаються зазвичай внаслідок поєднання досить простих лінійних шарів. Таким чином колористичні зіставлення двох тональних центрів можуть бути підготовлені поступово, що не викликає труднощів для виконання дитячим складом. В хорових творах досить

важливе місце надається мовній інтонації. Доречно зазначити, що жанр кантати є складним та монументальним, проте у творчій інтерпретації видатної композиторки вона набуває рис циклу. Леся Дичко орієнтується на типову пісенну мелодику усталених жанрів, також створює цікаві поєднання. Л. Шегда зазначає: «Кантати для дітей Л. Дичко наділені стійкими ознаками складного жанру: тут створено непросту дискретну жанрову структуру з характерними перервами в перцептивному часі; більшість частин відповідає типізованим вимогам основного жанру та володіє певною самостійністю (тобто допускає окреме виконання); за достатньої художньої єдності всієї композиції функційний взаємозв'язок між частинами має переважно типологічний характер. При цьому складно жанрова структуризація здебільшого відповідає закономірностям пісенно-хорових циклів, що виразно виявляється навіть у жанрі кантати».

Список використаних джерел:

1. Грица С. Леся Дичко в житті і творчості. Дрогобич: «Посвіт», 2012.
2. Кияновська Л. Українська музична культура: навч. посіб. Львів: «Тріада плюс», 2008. С. 254-260
3. Письменна О. Музична мова хорових творів Лесі Дичко. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства, 2004 р.
4. Степаненко Н. Леся Дичко – явище в українській музиці. URL: <http://www.infoukes.com/newpathway/Page640.htm>. – Загол. з екрану.

В. І. Фуртак,
Миколаївський Національний Університет
імені В. О. Сухомлинського,
факультет педагогіки та психології
кафедра музичного мистецтва,
відділення 014.13 середня освіта (музичне мистецтво), IV курс,
Керівник: доцент доктор філософії в галузі освіта, доцент
І. П. Парфентьєва

ОСОБЛИВОСТІ ТА СКЛАДНОЩІ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНИМ ХОРОМ

Мета: обґрунтувати проблематику та висвітлити складнощі роботи з навчальним хором.

Навчально-педагогічні завдання у хорі вирішуються у процесі навчання хоровому співу. Навчання складає в основі системи музичного розвитку учнів, їм прищеплюється свідоме ставлення до хорового мистецтва, до змісту виконуваних ними творів, до аналізу засобів музичної виразності. Студенти починають розуміти необхідність оволодіння вокально-хоровими навичками, виконавською майстерністю.

Методи вокально-хорової роботи цілком спираються на методи професійного навчання співу, які, однак, у застосуванні до навчального хору набувають особливої специфіки.

Починаючи з перших днів занять, увага звертається на формування якості звуку і вироблення основних співочих властивостей голосу – це сила, висота, тембр. Для того, щоб добитися гарного вокально-хорового ладу та ансамблю в звучанні своєї партії та в багатоголосому хорі в цілому, потрібно виробити уважне ставлення до співочої установки та руки диригента, а також під час занять приділяти належну увагу співочим навичкам, таким як дихання, звукоутворення, звукознавство, артикуляція, фразування та дикція. Всі ці навички набуваються та освоюються в єдиному комплексі.

Існує декілька способів вивчення хорових творів: вивчення загальним складом, окремими групами та окремими партіями. Найкращий спосіб, якщо є така можливість, – це вивчення твору по партіях, адже тоді диригент

постійно перебуває у контакті зі співаками. Але у такого способу є суттєвий недолік – це погіршення слухового розпізнання під час виконання в ансамблі, тому усі способи вивчення диригент має комбінувати, слідуючи своєму індивідуальному досвіду або керуватися вокальними можливостями усього хору.

Але найпоширеніша проблема у навчальному хорі – це різна підготовка студентів. Перед тим, як починати вивчення хорового твору, потрібно проаналізувати вокальні здібності всіх учнів, і по можливості, позайматися індивідуально. Вивчення партії може складатися з кількох етапів: на самому початку потрібно вивчати мелодійну лінію, після пробувати співати а'cappella, далі грати лише інші голоси, а тільки потім пробувати з'єднувати з іншими учнями.

Методи роботи під час вивчення хорового твору.

1. Вивчати хоровий твір потрібно лише після детального вивчення його диригентом. Диригент не може диригувати твір, з яким він не ознайомився, так як це буде просто рух руками. Диригент повинен пояснити хору характер твору, яким він хоче його бачити, так само потрібно не забувати про розбір партитури, що передбачає аналіз форми твору, окремих фраз, визначення фразування, кульмінацій, уточнення динаміки, агогіки, плану виконання.
2. Пояснювати членам колективу варто не словом, а професійно заспіваним звуком, тобто менше слів, більше діла.
3. До швидких темпів слід переходити поступово, не слід бути самовпевненим у тому, що хор заспіває з ходу в швидкому темпі чисто інтонуючи [1].

Не слід забувати і про емоційно-психологічний стан виконавців.

Інколи слухаючи виконавців з добре поставленими голосами, не відчуваємо душевного забарвлення, як наслідок – слухачі не проникаються тим, що прагне донести виконавець, або спостерігаємо виконавців, наповнених емоціями, та голосу їх не чуємо. Керівник має налаштовувати

хоровий колектив на емоційне забарвлення, що відповідає хоровому твору, який виконується, а саме:

1. Варто ознайомити виконавців за епохою, у яку творили або творять автори. За можливістю налаштувати слухачів до сприймання того чи іншого твору.
2. Для слухання твору потрібно використовувати найкращі зразки виконання.
3. Для створення виконавського образу та стилістики по можливості варто використовувати музичні інструменти або шумові ефекти, що на думку керівника хору цього потребують [2].

Що стосується хорового твору, то розбирати його потрібно невеликими частинами, закінченими побудовами, але довше зупиняючись на складніших. На першому етапі розучування особливої уваги потребує інтонаційна та метроритмічна точність виконання. Разом з тим, із самого початку не можна забувати і про інші моменти. Зокрема, необхідно щоб учасники хору відчували та усвідомлювали напрямок музичної мови, фразування, опорні точки, до яких спрямовується мелодійний рух. Інакше спів буде механічним актом, формальним читанням нотних знаків.

Передумова педагогічної доцільності прийому проспівування в уповільненому темпі у тому, що повільний темп дає співакам більше часу для вслухання в те чи інше звучання, контролю над ним і певною мірою навіть його аналізу. Керувати голосом надзвичайно важко. По суті весь процес звуковидобування, інтонування здійснюється і регулюється в співі за допомогою навички слухання та якісної оцінки звучання самим співаком.

Зрозуміло у зв'язку з цим, що спів у повільному темпі краще сприяє усвідомленню виконавських завдань та вільному оволодінню необхідними навичками.

Якщо проспівування в уповільненому темпі не дає необхідного ефекту, можна вдатися до повної зупинки руху на звуках або акордах, які складають інтонаційний або гармонійний оборот, тобто до введення фермати.

У «навчальному» варіанті існує небезпека звикання до повільного темпу, і за переходу до виконання у швидшому темпі диригенту треба буде

витратити чимало зусиль на подолання інерції хору. Тому перевірка іноді готовності до виконання твору (або епізоду) в істинному темпі методично виправдана, оскільки перешкоджає формуванню у співаків усталених стереотипів, активізує їх мислення та сприйняття, сприяє більшій гнучкості, рухливості, художній чуйності.

У роботі над складними в технічному відношенні місцями корисно звертатися до вправ, як побудованих на матеріалі твору, що розучується, так і не пов'язаних з ним. Так, у випадках нечистого інтонування використовуються вправи, що сприяють ладово-гармонійному настроюванню співаків, виробленню у них відчуття стійких і нестійких ступенів ладу. З цією метою до співу можуть бути залучені будь-які поспівки, що включають мелодійний оборот або окрему інтонацію. Особливу увагу слід звернути на чистоту співу великих секунд вгору та малих – вниз.

Заняття хоровим співом повинні знімати нервово-психічні навантаження, відновлювати позитивний емоційно-енергетичний тонус учнів, приносити радість. Тому на заняттях потрібно прагнути до створення сприятливого емоційно-психологічного клімату, бути людиною доброзичливою, з посмішкою на обличчі, під час розучування пісенного репертуару хвалити своїх учнів. Тільки в такій обстановці психологічного комфорту та емоційної піднесеності підвищується працездатність, засвоєння знань йде якісніше, з'являється додатковий стимул для розкриття творчих можливостей.

Список використаних джерел:

1. Технічне освоєння хорового твору. URL: http://ni.biz.ua/12/12_3/12_30431_proizvedeniya.html (дата звернення: 15.02.22).
2. Художній етап роботи над хоровим твором. Методична робота: «Методи роботи над колективністю зі старшим хором ДМШ». URL: <https://craft-m.ru/uk/smartphones/hudozhestvennyi-etap-raboty-nad-horovym-proizvedeniem-metodicheskaya-rabota-metody-raboty-nad-kollek/> (дата звернення: 15.02.22).

Б. С. Христенко,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Інститут мистецтв,
спеціальність «Музичне мистецтво», інструментальне виконавство
(оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)
IV курс, група ММб-1-18-4.0д

А. В. Лозіцька,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Інституту мистецтв,
Спеціальність «Музичне мистецтво»,
інструментальне виконавство (фортепіано)
III курс, група ММб-1-19-4.0д

Науковий керівник: *завідувач кафедри академічного та естрадного вокалу*
Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат мистецтвознавства

О. Л. Заверуха

ДІЯЛЬНІСТЬ НАРОДНОГО ХУДОЖНЬОГО КОЛЕКТИВУ СТУДЕНТСЬКОГО ХОРУ «BREVIS»: ТВОРЧИЙ АСПЕКТ

Актуальність дослідження. Хорове мистецтво України позначається творчою діяльністю багатьох хорових колективів, серед яких: навчальні, аматорські, професійні. Чільне місце посідають навчальні колективи, які діють у музичних школах, культурно-мистецьких закладах та ЗВО 1-4 рівнів акредитації. Учасники дитячих колективів розвивають зацікавленість до хорового мистецтва, що в подальшому дає змогу професійно навчатись даному фаху у вищих мистецьких навчальних закладах. У даному дослідженні зосередимо увагу на діяльності «Народного художнього колективу» студентського хору «Brevis» Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка.

Мета статті – висвітлити особливості творчої діяльності «Народного художнього колективу» студентського хору «Brevis».

«Народний художній колектив» студентський хор «Brevis» – є одним із провідних хорових колективів Києва. Керівником хору «Brevis» є Олена Заверуха, яка очолює колектив з вересня 2017 р., концертмейстер хору – лауреат Всеукраїнських і Міжнародних конкурсів Олена Кунаєва.

Хоровий колектив «Brevis» є мішаним хором, у складі якого 37 осіб. Студенти навчаються мистецтву хорового співу, одержують теоретичні знання, розвивають свій голос і професійні навички колективно-хорового музикування, оволодівають засобами виконавської виразності, вивчають основи звукоутворення, співацької дикції, елементи хорової звучності, опановують методику роботи з хором, виховують художній смак за допомогою естетично цінного музичного репертуару.

Хор «Brevis» відомий серед любителів хорового мистецтва. Він успішно виступає на різноманітних заходах і концертах, присвячених видатним історичним і культурним подіям нашої країни. У репертуарі колективу твори Д. Бортнянського, М. Березовського, С. Гулака-Артемівського, М. Лисенка, Д. Січинського, М. Леонтовича, О. Кошиця, К. Стеценка та сучасних авторів: І. Шамо, Л. Дичко, Б. Фільц, О. Токар. Значне місце відведене західно-європейській музиці – це твори А. Вівальді, В. Моцарта, Дж. Верді, Г. Форе, Б. Бріттена, Дж. Раттера.

Традиційними для хорової діяльності колективу стали концерти у Київській міській державній адміністрації, Будинку офіцерів Збройних сил України, Київського Університету імені Бориса Грінченка та інших концертних майданчиках м. Києва. З концертними виступами хоровий колектив співпрацює із народною артисткою України, солісткою Віденської опери Вікторією Лук'янець, народним артистом України Віктором Тетерею.

Хор «Brevis» є постійним учасником оперних вистав, постановка яких здійснюється у Київському університеті імені Бориса Грінченка. Серед них «Алкід» Дмитра Бортнянського, «Запорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемівського, «Наталка Полтавка» Миколи Лисенка, «На Русальчин Великдень» Миколи Леонтовича.

Колектив працює у творчій співдружності зі Спілкою композиторів України, зокрема з лауреатом премії імені М. Лисенка, доктором філософії мистецтва Валентиною Кузик, а також художнім керівником і головним диригентом, засновником Київського симфонічного оркестру та хору

Роджером Макмерріном. Незабутніми для хору були творчі зустрічі з композиторкою Богданою Фільц.

Найвизначніші досягнення студентського хору «Brevis»:

- Рішенням експертної комісії Міністерства освіти і науки України 11.10.2021 року підтверджено звання «Народний художній колектив» студентському хору «Brevis»;
- у Загальноуніверситетському Фольклорно–етнографічному фестивалі-конкурсі (спільний проєкт зі студентським хором «Vivat» Інституту мистецтв КУБГ, керівник Ю. Савченко-Шлапак) хор «Brevis» став лауреатом I ступеня у номінації «Професіонали», краща фольклорно-етнографічна композиція.

Слухачі концертних програм, з якими гастролював студентський хор «Brevis» під керівництвом О. Заверухи, завжди відзначають яскравість та самобутність виконання творів, використання складної хорової палітри, емоційність, відчуття стилю творів, глибокий професіоналізм, популяризацію фольклору та його переосмислення на сучасному етапі.

Отже, творча діяльність Народного художнього колективу студентського хору «Brevis» – це вагомий внесок у справу відродження і примноження надбань національної культури та художньої спадщини українського народу. Йому притаманні: чистота інтонування, гармонійне поєднання голосів, висока ансамблевість, виразне фразування, художнє виконання, вишукана театралізація, високий художній рівень. Значні досягнення в галузі національної культури дозволяють вважати колектив визначним в Україні.

А. А. Шинкар,
Бердичівський педагогічний фаховий коледж
Житомирської обласної ради,
відділення «Музичне мистецтво», група III -М.
Керівник: викладач диригування I категорії
І. О. Федотенкова

РОЛЬ ВЕЛИКОГО ДИТЯЧОГО ХОРУ УКРАЇНСЬКОГО РАДІО У ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА

Українське радіо вирізняється з поміж багатьох телерадіокомпаній світу наявністю власних художніх колективів, що мають велику творчу біографію. Художні колективи Українського радіо належать до музичної еліти України. Їх спільна діяльність надає гарні й великі можливості. Також вони утворюють об'єднання художніх колективів під назвою «Музика». Це об'єднання має неповторний мистецький комплекс, сильну та велику матеріальну базу та одну з найкращих у Європі студію звукозапису. Заслужений академічний симфонічний оркестр Українського радіо та Оркестр народної та популярної музики були створені 1929 року, Академічний хор ім. П. Майбороди заснований у 1933 році, Великий дитячий хор заснований у 1980 році.

Художні колективи Українського радіо відкриті для різних форм співробітництва і співпрацюють з видатними діячами мистецтва України та світу.

Метою даної статті є аналіз характерних особливостей мистецької діяльності великого дитячого хору українського радіо, а відтак популяризація хорового мистецтва серед дітей та юнацтва.

Дитячий хоровий колектив складається з двох вікових груп: молодшої (це діти віком від 6 до 10 років) та старшої (від 11 до 16 років). Незмінною керівницею і головною диригенткою хору від дня його заснування є заслужена артистка України Тетяна Копилова.

Копилова Тетяна Миколаївна – відома українська диригентка, музично-громадська діячка, педагогиня, яка у 1985 році отримала звання заслуженої артистки УРСР.

Ще з самого дитинства Тетяна Миколаївна мала музичні здібності. У 1957 році закінчила Київське музичне училище ім. Р. Глієра (клас викладача Г. Ткаченка), а у 1963 році закінчила Київську консерваторію (клас викладача М. Берденникова), де відтоді й працювала викладачем та хормейстером оперної студії до 1990 року. Під її керівництвом в цей період було поставлено чимало оперних вистав, як от: «Євгеній Онегін» П. Чайковського, «Фауст» Ш. Гуно, «Русалка» О. Даргомижського, «Лісова пісня» В. Кирейка, «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Наталка Полтавка» М. Лисенка та інші.

Часто Т. Копилову запрошують в якості членкині журі та організаторки багатьох різноманітних хорових конкурсів та фестивалів. Під її керівництвом в деяких музичних школах Києва та в кількох загальноосвітніх школах України започатковано хорові колективи. З 1980 по 2004 роки Копилова була заступницею голови творчого клубу хормейстерів (дитячих хорових колективів і композиторів) «Тоніка» у Києві, а з 2004 – головою цієї організації [1].

З 1980 до нашого часу працює художньою керівницею та диригенткою Великого дитячого хору Радіомовної компанії України (Українського радіо), з яким здійснила багато радіозаписів у фонд Українського радіо. Серед них: великі вокально-симфонічних форми української та світової музичної класики; авторські хорові твори сучасних українських композиторів Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, Я. Степового, Л. Ревуцького, В. Косенка, І. Шамо, кантата «Весна», «Слава робочим професіям»-фрагменти - Л. Дичко, хорові цикли Б. Фільц, І. Кириліної, В. Степурка, І. Карабиця, К. Мяскова та багатьох інших [4]. Також хором були записані українські народні пісні та духові твори в обробці М. Леонтовича, К. Стеценка, М. Лисенка. Твори зарубіжних композиторів таких, як Й. С. Бах, Г. Ф. Гендель, Д. Перголезі, С. Рахманінов, В. А. Моцарт, К. Сен-Санс та інші. Окрема сторінка у творчій біографії колективу це записи з провідними

співаками України – Д. Гнатюком, А. Мокренком, С. Ротару, О. Гаркавим, В. Бокочем, А. Кудлай, В. Турцем.

Специфіка хорового колективу полягає в створенні записів до «золотого» фонду Українського радіо, які звучать на каналах Українського радіо та радіомовників – членів Європейської мовної спілки, а також зберігаються для майбутнього покоління. Колектив організований з метою популяризації творів української класичної та сучасної музики, виховання високого естетичного смаку і духовного розвитку дітей та юнацтва. Виконання хору відзначається м'яким благородним звуком, вмінням переконливо розкрити художній зміст творів різних епох і стилів.

Великий дитячий хор Українського радіо завжди бажаний гість у найкращих концертних залах Києва: Національній філармонії, національному палаці «Україна», Національній опері. Він постійно бере участь в авторських концертах українських композиторів, акціях «Людина року», «Золота фортуна», щорічних новорічних виставах та інших культурних мистецьких заходах столиці України.

Великий дитячий хор Українського радіо є лауреатом 1 премії (1999 р.) II міжнародного конкурсу-фестивалю «Артеківські зорі», постійним учасником київського клубу хормейстерів «Тоніка», також є постійним учасником у хорових конкурсах Європейської телерадіомовної спілки. Хоровий колектив є учасником найбільш значущих концертів та майстер-класів у межах Всеукраїнського конкурсу музикантів-юніорів Навчально-наукового інституту мистецтв імені О. Ростовського. Хор виступає як по Україні, так і за межами країни – в Росії, Югославії, Франції. З колективом працюють диригенти: Г. Трофімова, О. Барановська, концертмейстери І. Махріна, Г. Куліковська, Н. Михайленко, старший адміністратор І. Нікітіна. У Великому дитячому хорі Українського радіо свого часу співали: одна з найтитулованіших оперних співачок – Вікторія Лук'янець (прима Віденської опери) та Михайло Швидкой (він виступає в оперних театрах Німеччини) [4]; Юрій Мамчук – соліст та вчитель у Київській дитячій Академії мистецтв; дует «Сестри Турчак», які

прославились виконанням українських пісень та романсів в Україні та за її межами, популяризуючи українське музичне мистецтво. Багато випускників хору працюють на відомих сценах опер, оперет, концертних залів та є артистами відомих хорів «Київ», «Хрещатик».

Висновок. Отже, Великий дитячий хор Українського радіо – це колектив, який займається концертною та просвітницькою діяльністю на чолі з керівницею хору Т. Копиловою: виступаючи з майстер-класами на конкурсах, телевізійних та радіо фестивалях, популяризує хорове мистецтво серед слухачів України і за кордоном, збагачуючи музичний фонд країни. На кращих зразках хорового мистецтва у колективі виховуються сотні дітей, які працюють на відомих сценах опер, оперет, концертних залів. З хоровим колективом працюють різні талановиті хормейстери.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія сучасної України. Копилова Тетяна Миколаївна. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3361 (дата звернення 3.02.2022)
2. Інтернет газета «День». Поліщук Т. Хор ангельських голосів. URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/kultura/hor-angelskih-golosiv> (дата звернення 5.02.2022)
3. Сайт Українського радіо URL: <http://www.nrcu.gov.ua/Dytchorus> (дата звернення 3.02.2022)
4. Скрипник Г. Українська музична енциклопедія Т. 1: Великий дитячий хор Національної радіомовної компанії України. Київ: ІМФЕ НАНУ, 2006. С. 320. URL: <https://uk.xn----7sbiewaowdbfdjyt.pp.ua/3074337/1/velikiy-dityachiy-khor-ukrainskogo-radio.html> (дата звернення 4.02.2022)

Є. М. Шклярська,
*Комунальний заклад «Одеський фаховий коледж
мистецтв імені К. Ф. Данькевича»,
циклова комісія «Хорове диригування», 1 курс*
Керівник: викладач вищої категорії
циклової комісії «Хорове диригування»
В. В. Гурковська

М. ЛЕОНТОВИЧ ТА ЙОГО НЕПОВТОРНИЙ «ЩЕДРИК»

Актуальність дослідження. Популяризація творчості М. Леонтовича як фундамента, який позиціонує нас, українців, і поєднує через покоління, дає нам змогу й натхнення будувати нову сучасну демократичну Українську державу.

Мета – популяризація української національної хорової пісні.

Якщо глянути на минуле української музичної культури, то серед славних її діячів особливо яскраво вирізняється Микола Леонтович. Виділяється він на загально-історичному тлі незвичною життєвою долею і на диво самотнім творчим спадком.

Майже все своє життя митець працював у жанрі обробки української народної пісні, був великим творцем хорової мініатюри [1].

Перше видання «Щедрика» Миколи Леонтовича в Україні – 1918 р. «Щедрик, щедрик, щедрівочка, прилетіла ластівочка, стала собі щебетати, господаря викликати...», – більшість з нас виросла на цих словах головної різдвяної колядки. Інколи навіть здається, що вона існує стільки, скільки існує світ – є в її мелодиці щось небесне, неосяжне, вічне [2].

Дивуєтесь, чому у різдвяній колядці слова про ластівок? Все тому, що мотиви слів «Щедрика» збереглися ще з дохристиянських часів. Тоді Новий рік святкували весною, коли оживала природа.

«Щедрик» – один з найкращих хорових творів композитора, відомий у багатьох країнах світу. Це дивовижна за красою, досконала за мелодією, ювелірна за обробкою деталей мініатюра. Леонтовичу вдалося геніально

поєднати прийоми народного багатоголосся з досягненням класичної поліфонії, композитор домогся того, що кожен голос відіграє цілком самостійну роль, відтворюючи найтонші зміни настрою в пісні, подаючи кожен художній образ у граничному завершенні [1].

Насправді «Щедрику» трохи більше 100 років. Саме четверта редакція стала основною – тим самим «Щедриком», яким його знає сучасна Україна і весь світ. Це була згадана вище четверта редакція композитора. Її у 1916 році хор під керівництвом Леонтовича заспівав у Київському купецькому зібранні, нині – Національна філармонія. Виступ приніс і композитору, і хору величезний успіх. Леонтович якраз викладав у Музично-драматичній школі Миколи Лисенка, працював у музичному відділі Київського обласного комітету, також у Всеукраїнському комітеті мистецтв та очолив щойно створений державний оркестр.

Саме в 1922 році було зроблено й перший аудіозапис Щедрика. Капела була створена в Українській Народній Республіці в 1919 році в Києві за дорученням голови Директорії Симона Петлюри для просування ідеї незалежної України та популяризації української музичної культури за кордоном. Капелою керували Кирило Стеценко й Олександр Кошиць.

Майже три роки капела гастролювала і об'їздила понад 20 країн: Чехословаччину, Австрію, Швейцарію, Францію, Бельгію, Нідерланди, Велику Британію, Німеччину, Польщу, Іспанію. У 1922 році капела виступила в США у престижному концертному залі Карнегі-Хол. У програму всюди входила колядка Леонтовича, яка тут же ставала серед слухачів «хітом», як сказали б зараз. Проте сам композитор про цей успіх навіть не здогадувався: він потерпав від злиднів на рідній Батьківщині.

Англомовна версія «Щедрика» звучить у 7 серіалах і 9 фільмах. Carol of the Bells лунає і в «Маппет Шоу», і в «Сімпсонах», в «Сам удома», у «Міцному горішку 2», і в «Гаррі Поттері», і в «Різдвяних канікулах», «Південний парк», «Гріфіни», «Суботній вечір у прямому ефірі», «Менталіст» [2].

У 2015 році склали ТОП-17 кращих виконань «Щедрика» у світі. У рейтинг увійшли варіації у різних жанрах – від класики до рок-виконань. Серед них є виконання вільнюського хору Bel Canto, який виконав пісню в підтримку Євромайдану в грудні 2013. Є версія баскетболістів NBA, які виконали пісню ударами м'ячів, є версія американського підлітка Кента Дженкінса, котрий виготовив із водопровідних труб духовий інструмент, на якому і зіграв «Щедрик». До рейтингу увійшла наша ONUKA з кавер-версією колядки.

В Україні випустили дві пам'ятні монети «Щедрик». Національний банк увів їх в обіг у 2016 році – номіналом 5 гривень і 20 гривень, вона, до речі, зроблена зі срібла. Монети присвятили 100-річчю першого виконання колядки хором Київського університету [3].

У наш час «Щедрик» можна почути в усіх куточках світу англійською, німецькою, іспанською, японською. Але ця чарівна мелодія навіки залишатиметься саме українською – символом нашого Різдва, чуда, віри у світле й хороше [2].

Висновок. «Щедрик» – безсмертна щедрівка, що є возвеличенням світлих людських почуттів і сподівань, як хорал життю.

Список використаних джерел:

1. Завальнюк А. Леонтович Микола Дмитрович – композитор, диригент, педагог . До 130-річчя від дня народження (1877-1921).
2. Зінченко Н. «Щедрик»: 9 маловідомих фактів про головну різдвяну колядку
3. KYIV MUSIC LABS. 12 цікавих фактів про найвідомішу у світі українську мелодію.

С. А. Щерба,
Комунальний заклад Львівської обласної ради
Львівський музичний фаховий коледж
імені С. П. Людкевича, III курс.
Керівник: *завідувач бібліотеки,*
викладач музично-теоретичних дисциплін
Т. П. Фішер

«ЛЬВІВСЬКА ЛИСЕНКІАНА» : КІЛЬКА СТОРІНОК З ІСТОРІЇ ЮВІЛЕЇВ МИКОЛИ ЛИСЕНКА В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

2022 рік позначений подвійним вшануванням дат Миколи Лисенка. І це актуалізує і виконавський інтерес, і потребу висвітлення різних аспектів творчої та особистої долі музиканта. Доступність документів, що були під знаком табу до здобуття незалежності, дозволяє доповнити історію «львівської Лисенкіани». Ця тема виявилася благодатною та достатньо опрацьованою в дослідженнях Я. Горака, Н. Кобрин, Я. Якуб'яка, С. Людкевича, В. Витвицького, Д. Білавич, З. Штундер. Проте всі дослідники зосереджують свою увагу на особистих взаєминах Миколи Віталієвича і представників галицької музичної еліти. І тільки Я. Горак – на хроніці виконання творів Лисенка в Східній Галичині. Нам видались не повними розвідки про столітній ювілей, тому **метою** нашої статті є розкриття цього грандіозного культурного проєкту регіонального масштабу ще у таких складних історичних реаліях в контексті історії «львівської Лисенкіани».

Традиція влаштовувати святкування на честь Миколи Лисенка в Галичині має понад сторічну історію. Культ Лисенка в Галичині встановився безпосередньо під особистим впливом митця і був рівнозначним хіба що культу Тараса Шевченка. Зі Львовом Лисенка пов'язували тісні творчі та дружні взаємини із Філаретом Колесою, який навіть називає свого сина на честь фундатора нашої професійної музичної школи. Багатолітнє спілкування відбувалося між Лисенком та Іваном Франком, який високо цінував творчість композитора і виступав хоч і жорстким, але справедливим критиком спроб інтерпретації великих хорових творів силами самодіяльних товариств. Не

менш цікавими є епістолярії Лисенка та Соломії Крушельницької, яка включала його солоспіви у репертуар та мріяла про особисте знайомство. Дружба, що поєднала покоління, склалася між Миколою Віталієвичем та Василем Барвінським. Знайомство останнього з Маестро відбулося через батька, Олександра Барвінського. В. Барвінський присвятив Лисенку кілька творів, а після його відходу у світ кращий всіляко підтримував дітей митця.

Та головним творцем культу Лисенка в якості світоча, навколо якого варто єднатися, першовідкривачем його особистості був Анатоль Вахнянин. Як очільник Музичного товариства та Вищого музичного інституту при ньому, Вахнянин мав всі повноваження аби просити в Миколи Віталієвича дозволу присвоїти і товариству, і інституту ім'я Лисенка. Це сталося в 1903 і приурочувалося до святкування 35-ліття з початку творчої діяльності Лисенка. Натхненні прикладом урочистостей в Києві, львівські культурні діячі створили Комітет з підготовки до святкувань творчої діяльності Лисенка. Урочистості на честь Лисенка в тій чи іншій формі проводились щорічно.

Проте кульмінаційною подією в «львівській лисенкіані» був 100-річний ювілей 1942 р., який готували з особливою відповідальністю впродовж 5-ти років! Як у 1903 році для організації 100-ліття сформували Ювілейний Комітет, який очолив В. Барвінський [3]. Ініціатором створення комітету був керівник Львівського радіо та Виконавської секції Союзу праці українських музик Р. Савицький. Впродовж 1942 року мали відбуватися концертні події та лекції; низка радіо-передач; експозиція з друкованих творів Лисенка, рукописів, листів, світлин, портретів; заплановано було видати низку монографій; прем'єрні постановки у Львівській опері. Серед запланованих були: «Утоплена», «Різдвяна ніч», «Тарас Бульба», «Ноктюрн» [2].

Далеко не всі плани вдалося зреалізувати через фінансові труднощі та цензурний контроль. На щастя, серед зреалізованих – Перший Краєвий Конкурс Хорів, до якого долучилася вся Галичина [1]. Організатори на чолі із

о. Северином Сапруном, попри труднощі воєнних буднів, передбачили навіть побутові аспекти: проживання та харчування учасників змагань, фотографування всіх колективів та нагороди. Кожен з 32-ох колективів і диригент-фіналіст отримували по 500 злотих. Нагородження відбувалось у трьох номінаціях: сільські, міські та репрезентативні хори. Окремі нагороди одержали диригенти: В. Якуб'як (Печеніжин), пан Прокоп'як (Ходорів) та М. Колесса [4].

Кульмінацією став фінал у Львові та гала-концерт. З газет відомо, що фінальне змагання розпочалося вже о 8 ранку. Також відомий повний склад журі: К. Панківський, С. Сапрус, Є. Цегельський, Є. Козак, В. Барвінський, З. Попель, С. Людкевич, Й. Москвичів, З. Лисько, Ф. Колесса, Л. Туркевич, Г. Лужницький, Я. Витушинський [5]. Про велике значення цієї події для української громадськості свідчить чисельність публіки на фінальному концерті. Для кожного львів'янина було справою честі потрапити на концерт - фестиваль Української пісні до залу Оперного театру: квитки на концерт розпродали за день до свята. Аби всі охочі змогли долучитись до цієї події фестиваль повторили в Стрийському парку. Гала концерт навіть за сучасними мірками мав грандіозний розмах: і за багатством програми, і за кількістю учасників. Після завершення конкурсу в 1943 р. силами Українського комітету видали «Альманах Краєвого Конкурсу», що стало ще одним якнайповнішим документальним свідченням ювілею 1942 р.

Отже, навіть у роки німецької окупації в Галичині збереглася традиція відзначення дат М. Лисенка, яка вирізнялися багатством програм, форм проведення, до якої були залучені музиканти-професіонали та велика кількість аматорських хорових колективів, українські учні та студенти. Кожна з цих подій неодмінно мала резонанс у періодиці малої амплітуди видання, у вигляді фахових анонсів, заміток, відгуків, рецензій, розгорнутих статей.

Список використаних джерел:

1. Комунікат в справі Краєвого Конкурсу Хорів. Львівські вісті. 1941. № 164. С.3.
2. Комунікат в справі Краєвого Конкурсу Хорів. Львівські вісті. 1941. № 168. С.3.

3. На сторожі народних скарбів. Наші дні. 1943. №8. С.8.
4. Фішер Т. На шляху професіоналізації: хоровий рух Галичини в період німецької окупації. Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. Вип. 17. Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2016. С. 129-134.
5. Цифрова копія Альманаху Краєвого Конкурсу Хорів. URL: <http://libarch.nmu.org.ua/handle/GenofondUA/25344> (дата звернення 30.01.2022)

М. В. Ярмоленко,
*Комунальний вищий навчальний заклад
«Дніпропетровська академія музики імені М. Глінки»
Дніпропетровської обласної ради,
кафедра історії та теорії музики, I курс.*
Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства
Б. Є. Жулковський

**САКРАЛЬНА МОНОДІЯ ВІЗАНТІЙСЬКО-СЛОВ'ЯНСЬКОГО
ЛІТУРГІЧНОГО ОБРЯДУ: ЖАНРИ, СТИЛІ, НОТАЦІЇ,
РУКОПИСИ (ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ)**

Актуальність дослідження. Церковна монодія візантійсько-слов'янського літургичного обряду – яскравий феномен в історії української та зарубіжної музичної культури. Саме літургичний спів найбільше вразив послів Київського князя Володимира Святославича під час їх перебування у соборі Святої Софії в Константинополі та зіграв вирішальну роль при прийнятті Християнської віри у Київській Русі. Разом із приходом східного богослужбового чину на терени сучасної України прийшла писемність, граматики та орфографія, освіта та наука, а одними з найосвіченіших людей того часу були церковні діячі.

Аналіз попередніх досліджень. Увага до архаїчних пластів християнського співу в нашій державі активізувалася з проголошенням у 1991 році Незалежності. На сьогодні медієвістика є пріоритетним напрямком досліджень у Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського, Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка, а також у низці гуманітарно-педагогічних і культурно-мистецьких

закладів вищої освіти України і світу. Серед дослідників архаїчного православного богослужбового співу виокремимо Ніну Герасимову-Персидську, Олександру Цалай-Якименко, Юрія Ясіновського [5], Лідію Корній [4], Ірину Чижик, Олену Шевчук, Ольгу Путятицьку, Вікторію Зінченко, Євгенію Ігнатенко, Ігоря Сахно, Олесю Прилепу і Наталію Сиротинську.

Метою статті є введення в основну проблематику музичної медієвістики та розгляд жанрів, стилів, нотацій і рукописів церковного співу.

Основний текст. Православне богослужіння має чотири елементи: спів, молитви, читання Священного Писання та проповідь. Гімни містяться у трьох типах літургічних рукописів – поліжанрових (Лекціонарій, Тропологій, Октоїх, Тріодь, Мінея, Аколупій, Анфологійон, Трефологійон), моножанрових (Стихирар, Ірмологійон) та змішаних (Псалтикон, Асматикон і Кондакар) [2].

Богослужбовий спів східного обряду є сольним, ансамблевим або хоровим мистецтвом, виключно а cappella, адже за канонами Православної Церкви в храмі заборонене звучання музичних інструментів. У перші п'ять віків Християнства виконання богослужбових гімнів поділялося на священницьке та всенародне, а за способом звучання – на сольне, хорове, антифонне (перемінний спів кліриків і парафіян) та респонсорне (чергування реплік священнослужителів і народу) [1]. Потім постав інститут спеціально посвячених храмових співаків.

Для досягнення технічної вправності й мистецької віртуозності потрібним був вокальний та загальний музичний вишкіл церковнослужителів (мелодосів, протопсалтів, лампадаріїв, мелургів, доместиків, дяків) на основі хрестоматій та навчальних посібників (ними були літургічні книги). Євхологійони і Тропології, Тріодіони і Пентикостарії, Ірмології і Стихирарі, Октоїхи і Мінеї, Асматикони і Псалтикони виконували не лише богослужбову і навчально-методичну функції, а й утверджували граматику та орфографію, а в ширшому сенсі – і сакральний ритм середньовічного життя. У деяких візантійських кодексах наявна невменна нотація – починаючи від

найпростішої (екфонетична – для розспівного читання перикоп з Євангелія, Апостола, Паремійника) і до найскладнішої (касторська – для витіюватого ансамблевого виконання іпакоїв, киноників) [3].

Біля витоків розмаїтої системи візантійських літургичних жанрів стояли старозавітні псалми, біблійні пісні й новозавітні ранньохристиянські оди. Потім східний обряд поповнився монострофними (гімни, стихири, догматики, тропарі, іпакої, сідальни, богородичні, троїчні, мученичні, степенні антифони, блаженні, екзапостиларії, світильні) та полістрофними жанрами (кондак, акафіст, канон). Складовими частинами архаїчного кондака був вступний проіміон (кукуліон) і кілька десятків ікосів (побудованих за принципами ізосилабізму та гомотонії); канону – біблійні пісні, ірмоси та тропарі. Нині найпоширенішим полістрофним гімном є акафіст, витoki котрого сягають архаїчного кондака [2].

З прийняттям Християнства на теренах Київської Русі з'явилися рукописи, більшість яких пов'язана з богослужінням і його важливим елементом – співом. Музична компонента в них записувалася за допомогою одного з чотирьох типів невменної нотації (знаменна, кондакарна, фітна, екфонетична), хоча часто вона взагалі не фіксувалася. Найяскравішим зразком музичної культури Княжої доби був сольний кондакарний розспів, який сформувався в Константинопольському соборному богослужінні, за Типіконом Великої Церкви. Такий автентичний вид сакрального мистецтва міг культивуватися виключно в найбільших тогочасних релігійних осередках Київської Русі, наприклад, у митрополичому храмі Святої Софії та в соборах при найдавніших єпископських кафедрах [3].

Висновки. Огляд сакральних феноменів української співацької культури свідчить, що вони є самобутніми артефактами національної музичної спадщини, які потрібно вивчати в українських освітніх закладах різних рівнів, а архівна практика має стати одним із важливих занять студентів-музикознавців музичних і культурологічних академій, університетів, інститутів України.

Список використаних джерел:

1. Гаврілова Л., Сипченко В., Удовенко І. Українська духовна музика: навч. посіб. з історії української музики. Слов'янськ, 2013. 273 с.
2. Жулковський Б. Міжжанрова дифузія у православній гімнографії (на прикладі піснеспівів тропарної субсистеми). Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. 2021. № 1 (50). С. 64–78.
3. Жулковський Б. Сакральна монодія Візантії та Київської Русі як засіб духовного розвитку молоді. Мистецтво та освіта. 2019. № 4 (94). С. 2–6.
4. Корній Л. П. Джерелознавство історії української музичної культури. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; Ніжин: Лисенко М. М., 2019. 312 с.
5. Ясіновський Ю. П. Візантійська гімнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного час. Львів, 2011. 468 с.

О. Л. Яцюк,

Харківська державна академія культури,

факультет музичного мистецтва,

спеціалізація «Хорове диригування», IV курс.

Науковий керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент

В.Г.Бойко

АКАДЕМІЧНИЙ ХОР СТУДЕНТІВ ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність пропонованої статті зумовлена потребою розкриття діяльності хору як одного з провідних колективів у хоровому мистецтві Харкова та висвітлення роботи його художнього керівника та диригента як одного з представників харківської хорової школи.

Мета статті полягає в ознайомленні з колективом, його творчими досягненнями та репертуаром.

Художній керівник та диригент – Лауреат Міжнародного конкурсу **В'ячеслав Бойко**.

Хормейстери – **Максим Жданов, Вікторія Воскобойнікова**.

Концертмейстер – **Галина Зуб**.

Академічний хор студентів ХДАК неодноразово представляв хорове мистецтво Слобожанського краю у Національній концертній залі «Україна»,

Київській Національній філармонії. Щорічно бере участь у численних фестивалях духовної та світської музики міста Харкова: «Покровські голоси», «Різдв'яночки», «Співаюча Феєрія» та ін.

У 2014 р. хор удостоєний Гран-Прі та диплому Лауреата I ступеня Всеукраїнського Фестивалю хорової музики «**Від Різдва до Різдва**» (м. Дніпропетровськ).

У 2016 р. – Лауреат I ступеня II Міжнародного музичного конкурсу «**СВІТ МУЗИКИ**» (Австрія, м. Зальцбург).

У 2016 р. – абсолютний переможець та володар звання "Internet Music Champion of the World 2016" у номінації «Хор» VI Міжнародного музичного конкурсу «**INTERNATIONAL MUSIC COMPETITION 2016**» (Serbia, Belgrade).

У 2016 р. – Лауреат I ступеня VI Міжнародного музичного конкурсу «**INTERNATIONAL MUSIC COMPETITION 2016**» у двох категоріях: «Духовна музика» та «Світова музика» (Serbia, Belgrade).

У 2016 р. – хоровий колектив був удостоєний найвищої нагороди – Гран-Прі XXXV Міжнародного Фестивалю «**HAJNOWSKIE DNI MUZYKI CERKIEWNEJ**» (Polska).

У 2017 р. – Лауреат I ступеня VII Міжнародного музичного конкурсу **INTERNATIONAL MUSIC COMPETITION 2017** (Serbia, Belgrade).

2018 р. – Лауреат Всеукраїнського фестивалю ім. М. Леонтовича. Академічний хор ХДАК внесено до «**КНИГИ РЕКОРДІВ УКРАЇНИ**» за встановлення рекорду України. Категорія "Масові заходи" (Україна, м. Вінниця).

2018 р. – Лауреат Всеукраїнського конкурсу-фестивалю хорової музики «**Від Різдва до Різдва**» (Україна, м. Дніпро).

У 2021 р. – хор удостоєний Гран-Прі **III International vocal and choral competition «VOCAL-ART»** (Slovak Republic-Ukraine).

У 2021 р. – Лауреат I ступеня Міжнародного конкурсу «**Sopravista Art Games**»(Італія).

Художнім керівником та диригентом є В'ячеслав Геннадійович Бойко.

У Харківській державній академії культури Бойко В. Г. працює з 2000 р. Кандидат мистецтвознавства з 2008 р. У 2010 р. призначений на посаду доцента, з 2012 р. обіймає посаду завідувача кафедри хорознавства та хорового диригування ХДАК. Бойко В. Г. є автором понад 30 наукових праць з проблем музичної культурології, мистецтвознавства.

У 2001 р. на XX Міжнародному Фестивалі Церковної Музики (Польща) Бойко В. Г. нагороджено спеціальною премією журі фестивалю й дипломом Лауреата як найкращого диригента. Протягом 2012 - 2020 рр. академічний хор студентів Харківської державної академії культури під керівництвом Бойко В. Г. проводить активну просвітницьку діяльність, спрямовану на збереження національної хорової культури та мистецтва, бере участь у міжнародних хорових конкурсах, фестивалях України, концертних заходах Харкова й області.

Бойко В. Г. у 2017 р. стає Дипломантом конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» (номінація «Завідувач кафедри»). У 2019 р. нагороджений Срібною медаллю Національної академії мистецтв України.

За роки педагогічної діяльності Бойко В. Г. підготував понад 40 випускників, серед яких – лауреати хорових, диригентських конкурсів і фестивалів, солісти оперних театрів тощо.

Репертуар хору складають твори західноєвропейської музики (творчість В. А. Моцарта, Й. Гайдна, Дж. Верді, Й. Брамса, Дж. Россіні, Г. Форе, Л. Керубіні, Ш. Гуно, А. Брукнера, Ф. Пуленка, Дж. Раттера та інші), української та російської класичної музики (творчість С. І. Танєєва, О. П. Бородіна, Г. В. Свірідова, Л. М. Ревуцького, О. І. Литвинова, Ю. Б. Алжнева), православної духовної музики (твори О. Т. Гречанінова, П. Г. Чеснокова, С. В. Рахманінова, О. О. Архангельського, Д. С. Бортнянського, О. Кошиця, Ю. Фаліка, М. С. Голованова та інших), хорові мініатюри зарубіжних авторів (В. Britten, А. Bruckner, Daniel Elder, G. Gershwin, E. Whitacre та інші), хорові мініатюри українських (Г. М. Давидовський, В. Герасимчук, М.

Ластовецький, В. Зубицький, О. А. Кошиць, В. Стеценко, П. Козицький, В. Міхновецький, І. Поклад, В. Залізняк, І. Шамо, О. Яковчук та інші) та російських авторів.

Висновок. Академічний хор студентів Харківської державної академії культури – яскравий представник хорového мистецтва Харкова. Своєю діяльністю колектив прославляє хорові традиції свого краю та національні надбання і демонструє їх у всіх куточках України та за її межами. Тож можна з впевненістю сказати, що хор приймає активну участь у розвитку хорového мистецтва України.

Список використаних джерел:

1. Харківська державна академія культури. Офіційний сайт. URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/mm/hhd/hhd.html> (дата звернення: 10.01.22).
2. Матеріали особистого архіву Бойка В.Г.